

ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΑ?

Τα μάτια του πηήθους #4
BLACK OUT

ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΑ?

Θεσσαλονίκη απρίλιος 2006

Το παρόν έντυπο τυπώθηκε σε 1500 αντίτυπα στην πόλη της Θεσσαλονίκης τον Απρίλιο του 2006 και διατίθεται χωρίς αντίτιμο. Τα graphics στο εξώφυλλο και στο οπισθόφυλλο απεικονίζουν τις φιγούρες του San Precario και της Serpica Naro αντίστοιχα. Ευχαριστούμε θερμά τον Σωκράτη για την πολύτιμη συνεισφορά του.

■ περιεχόμενα ■

1. εισαγωγή	σελ. 3
2. συνέντευξη με τον Blicero (μέλος των chainworkers)	σελ. 15
3. 7 σημεία και σκέψεις πάνω στη συνέντευξη του Blicero	σελ. 4 1
4. euromayday meeting Milano 17- 19/02/2006	σελ. 49
5. Precarity_WebRing	σελ. 59
6. συνέντευξη με τον Franco Berardi (Bifo)	σελ. 67
7. "το νόημα της αυτονομίας σήμερα" Franco Berardi (Bifo)	σελ. 8 1
8. ενδιαφέρουσες ιστοσελίδες απο το ανταγωνιστικό κίνημα στην Ιταλία	σελ. 94

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Είμαστε η μετά-σοσιαλιστική και μετά-ψυχροπολεμική γενιά. Η γενιά μετά το τέλος των κάθετων γραφειοκρατιών και η γενιά του πληροφορικού ελέγχου. Είμαστε μια παγκόσμια και νεοευρωπαϊκή κίνηση, η οποία συνεχίζει στο προσκήνιο την δημοκρατική επανάσταση που ξεκίνησε το 1968 και τη μάχη ενάντια στη νεοφιλελεύθερη δυστοπία που βρίσκεται στην αιχμή της σήμερα. Είμαστε οικο-ακτιβιστές και ακτιβιστές των media, είμαστε οι απελευθερωτές του διαδικτύου και οι ριζοσπάστες των μητροπολιτικών αστικών χώρων, είμαστε η αμφιφυλόφιλη μετάλλαξη του παγκόσμιου φεμινισμού, είμαστε οι hackers της φρικτής πραγματικότητας. Είμαστε οι αγκιάτορες του προκαριάτου και οι αντάρτες της διανοητικής εργασίας. Είμαστε αναρχοσυνδικαλιστές και μετα-σοσιαλιστές. Είμαστε όλοι μετανάστες που ψάχνουν για μια καλύτερη ζωή. Και δεν αναγνωρίζουμε τους εαυτούς μας σ' εσάς με την καταθλιπτική και τετράγωνη πολιτική σκέψη που ήδη νικηθήκατε τον 20ο αιώνα. Δεν αναγνωρίζουμε τους εαυτούς μας στην αριστερά της Ιταλίας.»

Manifesto Bio/Pop del Precariato Metroradicale

Συμβαίνει στην Ιταλία

Προσωρινή εργασία, ημιαπασχόληση, αβέβαιες συνθήκες εργασίας, ανασφάλεια, ελαστικότητα, επισφαλής ζωή στον καπιταλισμό, precariato, επισφαλής ασφάλεια, αβεβαιότητα, πληροφοριακή εργασία, κοινωνικά media, διανοητική εργασία, συλλογική ευφυΐα, ...

κάποιοι ψάχνουν απαντήσεις, κάποιοι οργανώνονται, συναντιούνται, αλληλοεμπνέονται (inspira), συνωμοτούν (conspira), δικτυώνονται, επινοούν εργαλεία επίθεσης, κατεβαίνουν στους δρόμους, παίρνουν τις πλατείες, μπλοκάρουν τα εμπορικά κέντρα, σαμποτάρουν τα τηλεφωνικά κέντρα και διεκδικούν το εισόδημα του πολίτη, την διασυννοριακή ελευθερία μετακίνησης, το δικαίωμα στη στέγαση, στα χρήματα, στην υγεία, στις μεταφορές, στην αγάπη.

Φτιάχνουν μυθοπλαστικές φιγούρες, τον Άγιο Πρεκάριο (San Precario),

την Serpica Naro, τον Robin Book, την Super Flex, τον Operator X, την Wonder Queen και πολλές άλλες, δημιουργούν νέο κινηματικό λεξιλόγιο, καμπάνιες, μεταστροφές, το επιτραπέζιο παιχνίδι πρεκαριόπολη (μεταστροφή της μονόπωλης εισάγοντας τα εμπόδια της ζωής των περιστασιακών εργαζομένων), ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά σποτάκια, οργανώνουν την Ευρωπρωτομαγιά, αναστατώνουν την πολιτική σκηνή...

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή. Λίγο πριν το θεαματικό αποκορύφωμα και την αρχή του τέλος του «κινήματος της αντιπαγκοσμιοποίησης», λίγο πριν το θερμό καλοκαίρι του Geteborg και της Genova, εμφανίζεται την πρωτομαγιά του 2001 στις εμπορικές αρτηρίες του Μιλάνου ένα πολύχρωμο χαρούμενο αλλά και οργισμένο πλήθος που προβαίνει σε αποκλεισμούς καταστημάτων, σε μαζικές απαλλοτριώσεις και συγκρούεται με την αστυνομία. Υπόγεια, μακριά από το μιντιακό θέαμα, τους θεσμούς και τα επίσημα συνδικάτα γεννιέται μια νέα μορφή αγώνα. Είναι οι αβέβαιοι, οι αόρατοι, οι προσωρινοί, οι εργάτες του τριτογενή τομέα, οι μετανάστες χωρίς χαρτιά, οι νέοι των προαστίων, οι παντός είδους επισφαλείς εργαζόμενοι, αυτοαποκαλούνται πρεκάριοι και ανίκητοι (imbattibili) και αυτοοργανώνουν την αντεπίθεση στην επισφάλεια της καπιταλιστικής ζωής.

Η αρχή έγινε από τους chainworkers, την μιλανέζικη αντιεξουσιαστική ομάδα στην οποία διασταύρωσαν τις διαδρομές τους ακτιβιστές, εργάτες των media, χάκερς και νέοι από τα κοινωνικά κέντρα οι οποίοι θέλησαν να ψηλαφίσουν τις νέες συνθήκες εργασιακής και υπαρξιακής ανασφάλειας και να αναζητήσουν τρόπους αγώνα. Συναντήθηκαν με αυτόνομες κινήσεις εργαζομένων, με ενώσεις μεταναστών, με κολεκτίβες σε χώρους εργασίας αλλά και με ριζοσπάστες ποδηλάτες, με φοιτητές, με άνεργους, με ομοφυλόφιλους. Το κοινό στοιχείο σε όλους, είναι από τη μια η περιστασιακότητα και προσωρινότητα της εργασίας συνοδευόμενη από μια γενικευμένη υπαρξιακή ανασφάλεια και από την άλλη η νευρικότητα της αντικουλτούρας των κοινωνικών κέντρων.

Μπορεί να είναι είτε chainworkers - εργάτες σε αλυσίδες καταστημάτων που είναι υποχρεωμένοι να φοράνε στολή, να διατηρούν ένα συγκεκριμέ-

νο επίπεδο σέρβις και να πουλάνε χαμόγελα που είναι εντελώς αταίριαστα με τους μισθούς ντροπής και τις συνθήκες εργασίας τις οποίες εξαναγκάζονται να δέχονται, είτε brainworkers - εργάτες της γνώσης, που δεν έχουν τίποτα άλλο να πουλήσουν παρά τις γνώσεις τους και το μυαλό τους (υπάλληλοι γραφείου, προγραμματιστές, ερευνητές, διαφημιστές, εν συντομία γνωστικοί - «cognitarians»), είτε εργάτες με χαρακτηριστικά και από τις δυο παραπάνω κατηγορίες, είτε απλώς άνεργοι.

Πρόκειται για εργάτες στους τομείς κυρίως των υπηρεσιών και της γνώσης. Για ανθρώπους που βρίσκονται σε εργασίες οι οποίες διαρκώς αποκτούν όλο και πιο κομβικό ρόλο στην κοινωνική παραγωγή αλλά ακόμα δεν έχει βρεθεί τρόπος έκφρασης των συλλογικών τους αναγκών. Όλοι τους πέρα από το ότι υπόκεινται σε καθεστώς μόνιμης οικονομικής εκμετάλλευσης βρίσκονται στο επίκεντρο του καπιταλιστικού μετασχηματισμού των δυτικών κοινωνιών. Το κύριο προϊόν της εργασίας τους δεν είναι τα απτά υλικά αντικείμενα της βιομηχανικής εποχής αλλά η παράγωγη κοινωνικότητας και γνώσης, η οποία βασίζεται στις άυλες προσωπικές δεξιότητες της γλώσσας, της κίνησης του σώματος, της ικανότητας αφαίρεσης και σύνθεσης, της ικανότητας επικοινωνίας και επιρροής, της σκέψης και της νόησης, πρόκειται για τους εργάτες της "βιομηχανίας των σχέσεων". Όταν λέμε ότι οι εργαζόμενοι παράγουν κοινωνικότητα εννοούμε μια συνθήκη ταύτισης του χρόνου, της σκέψης και των συναισθημάτων του εργαζόμενου με την πειθαρχική χρονικότητα της εργασίας, για τη συνθήκη που καταργεί το σύνορο μεταξύ παραγωγικού και προσωπικού χρόνου, για τη συνθήκη που μας υποχρεώνει να υπακούμε πριν ακόμα μάθουμε τι πρόκειται να μας διατάξουν. Μια κοπέλα σε ένα μπαρ ενός εμπορικού κέντρου δεν πουλάει απλώς ποτά – πουλάει ένα συγκεκριμένο είδος επικοινωνίας και life style με το οποίο οφείλει να ταυτιστεί ώστε να ανταγωνιστεί το αντίστοιχο που παρέχουν οι κοπέλες των διπλανών μπαρ. Ακόμα χειρότερα η διαρκής εναλλαγή των ρόλων πωλητή – πελάτη μεταστρέφει την αλλοτρίωση σε καταναλώσιμες μορφές εμπορευμάτων χαλάρωσης, εκτόνωσης, συμμετοχής. Επομένως τόσο ο χώρος όσο και ο χρόνος των ανθρώπων εμποδίζεται να αυτό-ρυθμιστεί, να αλληλεπιδράσει, να αποδομήσει τους γραμμικούς νόμους της προσφοράς και της ζήτησης, εμποδίζεται να εξέλθει από τη δαρβινική γεωμετρία της μισθωτής εργασίας, να

διαλυθεί και γόνιμα να αναγεννηθεί μέσα στη δεξιοτεχνία της συμβιωτικήςότητας, του χαρίσματος, του μοιράσματος, εμποδίζεται να συνθέσει τη παρτιτούρα της αλληλεγγύης, της απόλαυσης, της εξέγερσης.

«Οι χώροι εργασίας είναι ο τελευταίος δημόσιος χώρος και έτσι πρέπει να ελέγξουμε τον χρόνο που ξοδεύουμε εκεί. Πέρα από την οικογένεια (αν έχουμε), οι υπόλοιπες κοινωνικές σχέσεις μας προέρχονται από τον χώρο εργασίας. Πόσοι βρίσκουν τον ερωτικό τους σύντροφο από τον χώρο εργασίας. Οι εταιρίες εκμεταλλεύονται για το σκοπό τους αυτή την επιθυμία για κοινωνικότητα, δίνοντας κίνητρα στους ανθρώπους με ένα μείγμα επιβλημένης χαράς, καλυμμένων απειλών, και αίσθηση πως είσαι μέλος σε κάτι, που αναγνωρίζουν πως κανένας άλλος δεν το παρέχει. Οι χώροι εργασίας δεν είναι πλέον επίσημα μέρη, όλοι πρέπει να είναι φιλικό μεταξύ τους, αλλά αυτό ακριβώς δίνει την δυνατότητα στο αφεντικό να δημιουργήσει μια συναισθηματική σύνθεση, για να λειτουργήσει σαν αντάλλαγμα, σε ένα βαθμό που πρωτότερα ήταν αδύνατο. Οι άνθρωποι συμπεριφέρονται αντίθετα από το προσωπικό τους ενδιαφέρον, γιατί δεν θέλουν να χάσουν το δίκτυο σχέσεων που έχουν από την εργασία τους, που χωρίς αυτήν θα γίνουν μη υπαρκτοί κοινωνικά και ορατά. Αυτό είναι εντελώς ασύμμετρο. Οι εργοδότες σε κάνουν να αισθάνεσαι πως θα τους προδώσεις αν παραιτηθείς ή αν κάνεις απεργία, αλλά δεν έχουν τέτοιες ενοχές όταν σας απολύουν στο πρώτο σφάλμα ή στα πρώτα σημάδια οικονομικού προβλήματος. Θέλουν την αγάπη σας, αλλά δεν σας δίνουν την αξιοπιστία τους.»

συνέντευξη με ένα μέλος του CreW από το σουηδικό περιοδικό ETC

«Ο χρόνος μας δεν είναι πια ανθρώπινος – φυσικός, ερωτικός, πολιτιστικός, ιστορικός – αλλά μόνο παραγωγικός. Ενώ είμαστε ελεύθεροι, ο χρόνος μας είναι σκλάβος. Αλλά τι είναι η ζωή μας χωρίς το χρόνο μας; Το πραγματικό πρόβλημα των σημερινών προλετάριων είναι ότι δεν έχουν χρόνο. Το ακούμε πια παντού: «δεν έχω χρόνο». Τι σημαίνει; Είναι παρανοϊκό οι άνθρωποι να λένε πως δεν έχουν χρόνο, αλλά το νόημα αυτής της δήλωσης είναι πολύ βαθύ. Είμαστε λοιπόν ελεύθεροι αλλά δεν έχουμε χρόνο. Η γλώσσα όμως χρειάζεται χρόνο. Τα συναισθήματα, η αγάπη, η

πολιτική οργάνωση, όλα αυτά χρειάζονται χρόνο. Είμαστε ελεύθεροι αλλά είμαστε ένα τίποτα! Αυτό είναι το παράδοξο που διαβρώνει την ικανότητα αυτοοργάνωσης. (...) Αυτό δείχνει ότι δεν έχουμε πια τη δυνατότητα να βιώσουμε το χρόνο μας ως κάτι απτό, πραγματικό, ερωτικό, ως κάτι δικό μας. Δεν είναι πια δικός μας ο χρόνος. Η ζωή μας είναι κάτι πέρα από εμάς. Αυτό είναι η επισφάλεια, το precarity. Βεβαίως αυτό έχει πολλά να κάνει με την επισφάλεια στην εργασία, αλλά το κυρίως πρόβλημα δεν είναι η δουλειά μας, αλλά η επισφάλεια των κοινωνικών μας σχέσεων.» από τη συνέντευξη με τον Franco Berardi (Bifo) που ακολουθεί στο παρών έντυπο

Επομένως η καπιταλιστική επισφάλεια πρόκειται για τη ηγεμονική συνθήκη πειθαρχίας και ελέγχου του συνόλου της ζωής, πρόκειται εντέλει για μια συνθήκη βιοεξουσίας. Έτσι λοιπόν ακόμα περισσότερο και πέρα από την εργασιακή επισφάλεια το κρίσιμο κοινό χαρακτηριστικό στις ζωές μας μέσα και έξω από την εργασία είναι η υπαρξιακή επισφαλεια. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά συνοψίζονται στην κωδική ονομασία «πρεκάριος».

Οι μοριακές κινήσεις των πρεκάρων

Αρχικά λοιπόν οι πρώτες καμπάνιες των chainworkers στόχευσαν στα μεγάλα super market και στα εμπορικά κέντρα, διότι εκεί συγκεντρώνονται αρκετοί πρεκάριοι οι οποίοι μπορούν να γίνουν ορατοί, αλλά και διότι τα εμπορικά κέντρα είναι οι νέες πλατείες (ιδιωτικού τύπου) των μητροπόλεών μας. Ακόμα περισσότερο και από τις κατασκευαστικές εταιρίες, και αντίθετα με αυτές, τα μεγάλα καταστήματα-αλυσίδες δεν μπορούν να κλείσουν τα μαγαζιά τους και να μετακομίσουν σε χώρες όπου το εργατικό δυναμικό είναι φθηνό. Στη συνέχεια επεκτείνουν το πεδίο της παρέμβασής τους στον αυτόνομο συνδικαλισμό και τη ριζοσπαστικοποίηση των εργατών των τηλεφωνικών κέντρων θεωρώντας μάλιστα ότι εκεί είναι η πιο σημαντική μάχη διότι αποτελούν τους επικοινωνιακούς κόμβους του σύγχρονου καπιταλισμού. Έπειτα δημιουργούν σημεία συνάντησης των πρεκάρων «σημεία του Άγιου Πρεκάρου» και ομάδες νομικής βοήθειας. Βλέπουμε λοιπόν ότι προσπαθούν να ορατοποιήσουν τον εχθρό

στην καθημερινότητά τους και όχι κάπου μακριά στους απρόσωπους παγκόσμιους οργανισμούς, στον ΠΟΕ, την Παγκόσμια Τράπεζα και τους G8 όπως το «κίνημα της αντιπαγκοσμιοποίησης» αλλά στο εδώ, στο τώρα. Στη συνέχεια συντονίζονται με οργανώσεις βάσης (π.χ. cobas) σε όλη την Ιταλία και δημιουργούν το πανιταλικό δίκτυο των πρεκάριων. Τέλος από το 2004 συντονίζονται με ομάδες από χώρες της Ευρώπης που εμπλέκονται στις ποικίλες αντανakλάσεις της προσωρινότητας, δημιουργώντας ένα ευέλικτο δίκτυο το οποίο διαρκώς διευρύνεται και οργανώνουν την Ευρορωτομαγιά, στην οποία συμμετέχουν δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτές σε ένα ξέφρενο βιοπολιτικό πανηγύρι επισφάλειας, σεξουαλικότητας, αλληλοπόσαλλων επιθυμιών, αγωνίας και ιστορίας, το «euromayday parade».

Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε χωρίς υπερβολή ότι σήμερα στο πολιτικό και πολιτιστικό εργαστήριο της Ιταλίας συντελείται μιας μορφής αναγέννηση. Μια αναγέννηση που ξεκίνησε από τις αρχές της δεκαετίας του '90 με την επιστροφή των αυτοεξόριστων αυτόνομων από την Γαλλία, το φοιτητικό κίνημα του πάνθηρα και την έξοδο των κοινωνικών κέντρων από την γκετοποίηση της δεκαετίας του '80. Μια αναγέννηση που αφορά τα πολλαπλά επίπεδα της θεωρίας, των μορφών δράσης, της συλλογικής οργάνωσης, της αντικουλτούρας. Μέσα από την μακρά παράδοση του εργατισμού και της άρνησης της εργασίας επανατίθεται το ζήτημα του νοήματος της εργασίας ενώ ταυτόχρονα πραγματοποιείται το ξεπέραςμα των παραδοσιακών εργατίστικων μύθων*¹. Το ζητούμενο είναι η αυτό-σύνθεση μιας ζωντανής κοινωνίας που προχωράει πέρα από την εργασία, που ξεπερνά την λογική του επαγγέλματος, που επιτίθεται στην ηθική της εργασίας. Εδώ βέβαια κρύβεται ο κίνδυνος για την ανάδυση νέων επαναστατικών πρωτοποριών. Όμως οι πρεκάριοι σίγουρα δεν είναι το νέο επαναστατικό υποκείμενο. Πρόκειται περισσότερο για μια αλληλουχία κινήσεων, για ένα νομαδικό μόρφωμα, για μια διανυσματική κίνηση που διαπερνά διαγώνια το χωροχρόνο της πειθαρχίας, τις στιγμές εξουσίας και αντιεξουσίας, κουλτούρας και αντικουλτούρας, τις ποικίλες εκφάνσεις του φύλου. Πρόκειται για νέα υβριδικά συμπλέγματα τα οποία στο μέλλον θα αποτελέσουν κομβικά κύτταρα αναπαραγωγής του καπιταλισμού (τουλάχιστον στη δύση) και εκεί είναι που θα πρέπει να βρεθούν απαντήσεις. Το κράτος πρόνοιας και η ασφάλεια του οκτά-

*1. Ο παραδοσιακός εργατίστικος μύθος στον οποίο αναφερόμαστε είναι η "πολύ στενή προσοχή πάνω σε αυτό που ο Μαρξ όρισε άμεση διαδικασία παραγωγής ως ουσιαστική πηγή της εμπειρίας και του αγώνα." S. Wright, Storming Heaven p.295

ωρου δεν πρόκειται να επανέλθουν έτσι όπως είχαν και δεν είναι αυτό το ζητούμενο. Η ύλη εργασία, η βιοπολιτική και η επισφάλεια γίνονται πλέον οι κεντρικές έννοιες για το χτίσιμο των αγώνων. Μια νέα πολιτική και πολιτιστική γραμματική αναδύεται η οποία επενδύει στους τομείς της επιθυμίας, σε όλη τη μικροκλίμακα, μιας και η βασική πάλη επανάστασης και αντεπανάστασης διεξάγεται πια στο ίδιο το επίπεδο της επιθυμίας. Το ερώτημα που τίθεται είναι πώς τα νέα εκκολλητόμενα κύτταρα που έως τώρα κινούνται ανοργάνωτα και διασπαρμένα στο σώμα της μητρόπολης μπορούν να συντονίσουν τους παλμούς τους, να προβάλλουν την ποικιλία και τον πλούτο των διαφορετικών ταυτοτήτων τους, να κυκλοφορήσουν τους αγώνες τους, ώστε να οργανώσουν την συλλογική πληθυντική λιποταξία, όχι μια κραυγή διαμαρτυρίας αλλά την έξοδο από το καπιταλισμό με τη ταυτόχρονη καταστροφή του.

«μπορούμε να αναμείξουμε τον ελευθεριακό, τον αντιρατσιστικό και τον διαφυλετικό (transgender) κοινωνικό ακτιβισμό για να δημιουργήσουμε καινούργιες ριζοσπαστικές ταυτότητες που να μπορούν να ενώσουν τους ανατολικοευρωπαίους και τους δυτικοευρωπαίους αδερφούς και αδερφές σε ένα καινούργιο πολιτικό εγχείρημα»

*2. Ο Wu Ming 1, ένας από τους αφηγητές της κολεκτίβας Wu Ming από τη Bologna, γνωστός και ως Luther Blisset, έχει αφιερώσει μεγάλο μέρος της ενασχόλησής του στην ιδέα της μυθολογίας, και την ορίζει κάπως έτσι:

«Η κοινωνική διεργασία της κατασκευής μύθων, χωρίς να εννοούμε "ψεύτικες ιστορίες", αλλά ιστορίες κοινές που λέγονται, επαναλαμβάνονται και χρησιμοποιούνται από μία τεράστια και πολυσχιδή κοινότητα, ιστορίες που, ίσως, δίνουν υπόσταση σε ένα είδος ιεροτελεστίας, μία

Οι αντιεξουσιαστικές ομάδες που εμπλέκονται στο δίκτυο των προκάριων ορίζουν την προσωρινότητα «Precarity» ως την σκοτεινή πλευρά της ευέλικτης εργασίας, την κύρια αιτία της ανισότητας, ως μια γενικευμένη και διαρκώς επεκτεινόμενη κοινωνική κατάσταση, αλλά και ως την μαμή μιας νέας ριζοσπαστικής διαδικασίας υποκειμενοποίησης. Γνωρίζουν ότι κάθε κίνημα για να είναι αποτελεσματικό και για να ακουστεί πρέπει να δημιουργήσει μια καινούργια φιγούρα, αν όχι μια καινούργια ταυτότητα. Και τα δύο όμως θα πρέπει να είναι κάθετα στην γλώσσα, την κουλτούρα και στον λόγο. Σε αυτή τη διαδικασία επινοούν την μυθολογική*2 φιγούρα του άγιου προκάριου η οποία περιγράφει και αναπαριστά μια υπαρκτή κατάσταση, αυτή των προσωρινών εργαζομένων. Η περιγραφή με αυτό τον τρόπο μετατρέπεται σε ένα είδος ενεργητικής και συμμετοχικής περιγραφής, η οποία μπορεί να εξηγηθεί ως την δυνατότητα και την επιθυμία να δημιουργηθεί ένα αίσθημα ενότητας, που βασίζεται σε κοινές ιστορίες και εμπειρίες που με τη σειρά τους γίνονται η αφετηρία για

νέες συζητήσεις αλλά και για τη φαντασία νέων δράσεων. Το φανταστικό λοιπόν της φιγούρας του πρεκάριου υπογραμμίζει την κεντρική σημασία της επικοινωνίας και της αναγνωρισιμότητας στην κυκλοφορία των αγώνων. Θέτουν ως στρατηγικό στόχο την κατασκευή ταυτοτήτων μέσα στις οποίες να μπορούν να αναγνωρίσουν ίχνη και στοιχεία οι άνθρωποι και ταυτόχρονα την κατασκευή κοινών τόπων – συνδεδετικών κρίκων συνάντησης και επικοινωνίας των πρεκάρων.

Βέβαια η κίνηση των πρεκάρων εμπεριέχει σίγουρα στο εσωτερικό της ποικίλες τάσεις. Από τη μια οι προτάσεις για να επαναορίσουν τα δικαιώματα του ανθρώπου με τα αριστεριστικά αιτήματα για εγγυημένο εισόδημα και τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού lobby επισφαλών εργαζομένων ή ακόμα και τη δημιουργία ενός εναλλακτικού κόμματος των πρεκάρων μέχρι την αυτοπαραγωγή και την καθολική άρνηση της εργασίας εκτείνεται μια μεγάλη εύφορη περιοχή για πειραματισμούς. Το σίγουρο είναι ότι στη γείτονα χώρα η δημόσια συζήτηση έχει ανοίξει...

Το πρεκαριάτο δεν είναι αναπαράσταση

Η παραπάνω βιοπολιτική κατάσταση της υπαρξιακής και εργασιακής επισφαλείας είναι προφανές ότι δεν μπορεί να εκφραστεί και δεν χωράει μέσα στα παραδοσιακά γραφειοκρατικά συνδικάτα. Το πλήθος των πρεκάρων δεν μπορεί να διαμεσολαβηθεί, ούτε να αντιπροσωπευθεί, δεν μπορεί να δώσει υποσχέσεις, δεν συμμετέχει στις μόνιμες συμφωνίες, δεν μπορεί να συνάψει συμφωνίες, δεν επιτυγχάνει ποτέ τη θέση του νομικού προσώπου επειδή ποτέ δε μεταφέρει και δεν διεκδικεί τα φυσικά του δικαιώματα με τον κυρίαρχο. Δεν μπορεί να αποκτήσει ούτε να μεταφέρει πολιτικά δικαιώματα. Το πλήθος των πρεκάρων εμποδίζει αυτήν την «μεταφορά» με την ίδια του την ύπαρξη (μέσω του πληθυντικού του χαρακτήρα) και από τον τρόπο που συμπεριφέρεται.

Το σύμπαν των πρεκάρων είναι μη αναγώγιμο στα σχήματα των μεγάλων στρατηγικών του «να κανείς πολιτική». Έτσι λοιπόν, φαίνεται ότι μακριά από τη λογική της ηγεμονίας και τις λενινιστικές καταβολές των αριστεριστών τύπου *tutte bianche* μια νέα κίνηση αυτονομίας πνέει στο αρχι-

αίσθηση συνέχειας μεταξύ αυτού που εμείς κάνουμε και αυτό που έκαναν άλλοι άνθρωποι στο παρελθόν... Τα ιταλικά κοινωνικά κινήματα είχαν την ικανότητα να εμφανιστούν ως πλήθη ανθρώπων που περιγράφουν τους εαυτούς τους μέσα από μια αδιάκοπη, ζωντανή ροή ιστοριών, χρησιμοποιώντας αυτές τις ιστορίες σαν όπλα που θα επέβαλλαν ένα νέο φανταστικό από την βάση. Όταν μιλάμε για "μύθους", εννοούμε ιστορίες που είναι απτές, φτιαγμένες από αίμα, σάρκα και σκατά».
(Wu Ming, 2002)

πέλαγος του ιταλικού ανταγωνιστικού κινήματος. Την παρακολουθούμε με ενδιαφέρον και ευχόμεστε οι πολιτικές οργανώσεις και τα θεσμικά συνδικάτα να σπάσουν τα μούτρα τους στην προσπάθεια να αφομοιώσουν, να οικειοποιηθούν και να παράξουν υπεραξία από τους ελπιδοφόρους αγώνες των ηρεκάρτων.

Στην παρούσα λοιπόν έκδοση παρουσιάζουμε δυο συνεντεύξεις και τρία κείμενα.

Η πρώτη συνέντευξη δόθηκε από τον Blicero, ιδρυτικό μέλος του indymedia Ιταλίας και σήμερα μέλος της μιτανέζικης ομάδας chainworkers (<http://www.chainworkers.org/>). Ο χώρος της συνάντησης ήταν ο δεύτερος όροφος –στο γυμναστήριο του κοινωνικού κέντρου Pergola στην παραδοσιακή εργατική γειτονιά Isola στο Μιλάνο στις 18 Φεβρουάριου 2006.

Ακολουθεί την επόμενη μέρα ένα ταξίδι στον άλλοτε κόκκινο δήμο της Bologna για μια συνάντηση με τον καθηγητή «αισθητικής και επικοινωνίας» Franco Berardi (Bifo). Ο Bifo, ιστορική φιγούρα της δημιουργικής Αυτονομίας, ξεκίνησε την κινηματική του διαδρομή την δεκαετία του '70 μέσα από την πολιτική οργάνωση Potere Operaio (εργατική εξουσία) και στην πορεία πειραματίστηκε με δομές αντι-κουλτούρας και αντι-πληροφόρησης. Ιδρυτής του περιοδικού A/traverso (1975-1981) και του ντανταϊστικού με επιρροές από την avant-guarde πρωτοπορία και τους καταστασιακούς ραδιοφωνικού σταθμού Radio Alice (1976-1978) στη Bologna. Τη δεκαετία το '80 έζησε αυτοεξόριστος στο Παρίσι όπου και συνεργάστηκε με τον Felix Guattari (1977-1989). Τη δεκαετία του '90 επιστρέφει στην Ιταλία και η θεωρητική του ανάλυση εστιάζει στο πώς η μεταβαλλόμενη φύση του καπιταλισμού χρησιμοποιεί σήμερα την τεχνολογία, την κουλτούρα και τις επικοινωνίες μέσα στο νέο καθεστώς της παραγωγής. Τα τελευταία χρόνια στα κείμενα του είναι έντονη η προσπάθεια κατανόησης της ψυχοπαθολογίας της κοινωνικής ζωής την εποχή της επισφάλειας και ποιο συγκεκριμένα αναζητά τις αιτίες της καταστροφής της ψυχής της κοινωνικής υποκειμενικότητας. Το 1991 έγραψε και πρωταγωνίστησε στο κινηματογραφικό έργο "Il

Trasloco" το οποίο αναφέρεται στο 1977. Ο Franco Berardi έχει αναπτύξει τόσο θεωρητικό έργο όσο και δράση, ενώ τελευταία δραστηριοποιείται στην αντι-πληροφόρηση μέσω διαδικτύου. Στις 21 Ιουνίου του 2002 ιδρύει την πρώτη πειρατική τηλεόραση δρόμου το Orfeo tv στην Bologna, το οποίο είναι το πρώτο τοπικό κανάλι και πρότυπο του πειράματος telestreet, ενός αυτοοργανωμένου δικτύου από μικρά τοπικά αυτοοργανωμένα κανάλια βασισμένα στη χρήση της τηλεόρασης και του internet, διασπαρμένα σε όλη την Ιταλία ενάντια στην μιντιακή δικτατορία του Μπερλουσκόνι.

Τέλος έχει γράψει τα βιβλία: «Ciberpunk e mutazione» - «Ciberpunk και μεταλλάξεις» (1993), «Cibernauti» (1995), «La nefasta utopia di Potere Operaio» - «Η δυσσείωνη ουτοπία της Potere Operaio» (1997), «Felix» (2001), «Telestreet - Macchina immaginativa non omologata» - «Telestreet - μια μη ρυθμισμένη επινοητική μηχανή» (2003).

Σήμερα διώκεται για συκοφαντική δυσφήμιση για το τελευταίο του βιβλίο από το μιντιακό κολοσσό του Μπερλουσκόνι Mediaset.

Μαζί με την συνέντευξη παρουσιάζουμε και το κείμενο «Ποιό το νόημα της αυτονομίας σήμερα» του Bifo

Τέλος παρουσιάζουμε μια σύντομη κριτική αποτίμηση της ευρωπαϊκής συνάντησης για την φετινή ευρωπρωτομαγιά που διεξήχθη στο Μιλάνο στις 17- 19 φεβρουαρίου 2006, καθώς επίσης το κείμενο παρουσίαση – πρόσκληση του Precarity_WebRing (Κύκλος Επισφάλειας) ενός «δικτυακού δαχτυλιδιού» (WebRing) για Επικοινωνία και Αγωνιστική Έρευνα (militant research) πάνω στην Επισφάλεια (Precarity).

κονκάρδες της Serpica Naro

Συνέντευξη με τον Blicero

(μέλος της ομάδας chainworkers)

18 φεβρουαρίου 2006 Μιλάνο

Βασικά δύο είναι οι βασικές συλλογικότητες που υπάρχουν εδώ στο Κοινωνικό Κέντρο Pergola, οι Chainworkers, που υπάρχουμε από το 99 και ήμασταν σε μια άλλη κατάληψη, και οι Reload που είναι στην ουσία ένα εργαστήριο χάκερς, που κάνει μαθήματα πάνω στο ελεύθερο λογισμικό κτλ (και αυτή η συλλογικότητα βρισκόταν στην άλλη κατάληψη). Αποφασίσαμε να μετακομίσουμε εδώ, πριν από 3 χρόνια περίπου, γιατί θέλαμε ένα χώρο δικό μας, στο δρόμο, με παράθυρα, υπήρχε όλη αυτή η συζήτηση για μεγαλύτερη δημοσιότητα, η πιθανότητα να συναντήσουμε διαφορετικούς ανθρώπους και να τους εμπλέξουμε κτλ. Για αυτό προσπαθήσαμε να κάνουμε κατάληψη σε αυτή τη γειτονιά δύο φορές, μας έδιωξαν δύο φορές, και την τρίτη η αστυνομία ήταν πολύ άγρια. Έτσι ήρθαμε σε αυτό το μέρος που από παλιά κάναμε μερικά κοινά πράτζεκτ με μια ομάδα. Είχαμε ένα δικτυακό ράδιο, ο πρώτος χώρος με ένα δικτυακό ράδιο στο Μιλάνο. Αυτός ο χώρος εδώ ήταν πρώτα χώρος διαμονής αλλά καθώς τα άτομα μπορούσαν να μείνουν και σε έναν άλλο χώρο, τους προτείναμε να πάνε εκεί και να μετατρέψουμε μαζί, όλο αυτόν εδώ το χώρο, σε κοινωνικό, για κοινωνικές δραστηριότητες με άλλες ομάδες. Ανοίξαμε λοιπόν πρώτα το καφέ, το ράδιο, μετά το hostel κτλ. Το hostel*¹ λειτουργεί περίπου ενάμισι χρόνο και έχουν περάσει από εδώ 5000 άτομα. Με πολλούς δεν αλληλεπιδράς αλλά και με πολλούς πραγματικά μιλάς... κάποιοι μάλιστα μένουν εδώ (στο Μιλάνο), άλλοι ξαναγυρίζουν. Υπάρχουν και οι γυναίκες εδώ από τη γειτονιά που άνοιξαν το vegan restaurant (ΣτΜ- εστιατόριο για όσους δεν τρώνε κρέας ή παράγωγα του κρέατος).

1. Αναφέρεται στο Il postello, ένα αυτό-διαχειριζόμενο hostel που στεγάζεται μέσα στον ευρύτερο χώρο του κοινωνικού κέντρου.

Υπάρχει καλή σύνδεση με τη γειτονιά;

Υπάρχει, ναι, είναι ωραία γειτονιά (Isola), γιατί ιστορικά είναι γειτονιά της

εργατικής τάξης. Συνήθιζε το 60 να είναι μια από τις δύο γειτονιές με τη μεγαλύτερη εγκληματικότητα και είναι πολύ λαϊκή, πολύ εργατική, και τώρα αναδιαμορφώνεται πολύ γιατί θέλουν να την κάνουν περιοχή της μόδας και των διοικητικών υπηρεσιών. Αλλά η γειτονιά δεν παραδίνεται. Τώρα ο κόσμος που ζει εδώ είναι νέοι κυριλέ ή γέροι που ζουν 80 χρόνια αλλά και πόρνες και τραβεστί και μετανάστες και μικροεγκληματίες και εμείς, είναι μια καλή μίξη (γέλια). Βασικά όλοι μισούν την αστυνομία και γουστάρουν να έχουν μια γειτονιά όπου μπορούν να περπατήσουν και να βρουν ανθρώπους και μικρά μαγαζάκια κτλ. Πρόσφατα το φασιστικό κομμα (τρικολορε-κοινοβουλευτικό κόμμα που συμμαχεί με τον Μπερλουσκόνι) άνοιξε επίσημο γραφείο του εδώ, σε ένα παλιό βιβλιοπωλείο. Ενημερώσαμε τους κατοίκους και οι άνθρωποι χάρηκαν που κάποιος το είδε αυτό και έγιναν πιο συμμετοχοί. Ενημερώσαμε τους φασίστες πως αν βγάλουν τη μύτη τους έξω από το γραφείο τους, αυτό δεν θα διαρκέσει, και έτσι το πολύ να κάνουν 3-4 από αυτούς μια συνάντηση και δεν έρχονται πολλοί, δεν τους βλέπεις. Και είναι καλό γιατί άνθρωποι έρχονται και μας λένε πως καλώς κάναμε φασαρία γιατί αυτοί είναι φασίστες και δεν τους θέλουμε.

Μπορείτε να μας κάνεις μια παρουσίαση των Chainworkers, ποιοι είστε, τι κάνετε, πότε ξεκινήσατε κτλ.

Οι Chainworkers γεννήθηκαν το 99 και δημιουργήθηκαν από 3-4 άτομα. Μεγάλωσαν πολύ γρήγορα αλλά δημιουργήθηκαν από λίγα άτομα, από μια έμπνευση για το τι κάνουν οι adbusters και άλλα sites και δικτυακά προτζεκτ που βοηθούν τους «εργάτες-αλυσίδας» (chainworkers)*³ να επικοινωνήσουν και να οργανώσουν ο ένας τον άλλο...και επίσης υπήρχε θαυμασμός για το IWW*² ...

Δηλαδή μετά το Σηάτλ ξεκινήσατε;

Νομίζω ήταν ακριβώς πριν...δεν υπήρχε άμεση σχέση...αλλά ήταν αυτή η περίοδος... δεν υπήρχε άμεση σχέση αλλά με το ξέσπασμα οι ιδέες κυκλοφόρησαν πολύ...νομίζω πως στην αρχή μια βασική ιδέα ήταν ότι οι εργάτες στις μεγάλες αλυσίδες, εταιρείες, έχουν κάτι διαφορετικό...στον

2. IWW είναι οι Industrial Workers of the World (βιομηχανικοί εργάτες του κόσμου, γνωστοί και ως Wobblies), ένα ριζοσπαστικό συνδικάτο βάσης που ιδρύθηκε στις ΗΠΑ το 1905. Εξακολουθεί και σήμερα να υπάρχει αλλά το «χρυσά» του χρόνια ήταν στις πρώτες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα.

3. Στο παρόν κείμενο, οι chainworkers μεταφράζονται ως «εργάτες-αλυσίδα» έτσι ώστε να μην μπερδεύονται με τη συλλογικότητα Chainworkers. Δεν εννοούνται οι παραδοσιακοί «εργάτες-αλυσίδα» του δευτερογενή τομέα, αυτοί που δουλεύουν στα εργοστάσια, αλλά οι «απόγονοι τους» θα λέγαμε, οι εργάτες του τριτογενή τομέα που δουλεύουν σε μεγάλους χώρους. Ο όρος «αλυσίδα» έχει διττή έννοια-αναφέρεται και στον τρόπο παραγωγής αλλά και στον τόπο.

Όσον αφορά τον τρόπο, ο όρος αναφέρεται σε εργάτες του τριτογε-

νή που δουλεύουν ελάχιστα πιο ευέλικτα από το ταιηλορικό μοτίβο. Η δουλειά τους βρίσκεται σε συνεχή επίβλεψη και πρέπει να ακολουθούν «παραγωγικές νόρμες», από το τι φτιάχνουν (π.χ. ένα κλαμπ σάντουιτς σε συγκεκριμένο χρόνο) μέχρι το πώς φέρονται (πάντα χαμόγελο όταν μπαίνει ο πελάτης) κτλ. Η εργασία τους περιλαμβάνει και κάποιες τεχνικές και πληροφοριακές δεξιότητες αλλά και συναισθηματικές, κοινωνικές δεξιότητες. Η εργασία τους θυμίζει ακόμα περισσότερο τον εργάτη-αλυσίδα του εργοστασίου αν σκεφτούμε ότι έχουν φυσική εγγύτητα με άλλους εργάτες, είναι κρίκοι μιας αλυσίδας παραγωγής σε ένα συγκεκριμένο μέρος. Πολλοί από τους συναδέλφους τους, ακόμα και αν κάνουν σχεδόν το ίδιο πράγμα, έχουν διαφορετικό εργασιακό καθεστώς, έτσι ώστε να υπάρχουν διαιρέσεις μεταξύ τους. Η εργασία τους είναι γενικά υποτιμημένη, θεωρείται εύκολα αναλώσιμοι

τρόπο που τους χειρίζονται κτλ... Εκείνο τον καιρό δεν χρησιμοποιήσαμε τον όρο επισφάλεια (precarity), κανείς δεν τον χρησιμοποιούσε. Αλλά συγκεντρώθηκε η προσοχή σε αυτούς τους εργάτες και νομίζω αυτό ήταν μια καλή πρόβλεψη, σε ένα πρόβλημα που αναδύονταν. Βασικά η ματιά αναπτύχθηκε από την ομάδα αυτών των «εργατών-αλυσίδας» στους επισφαλείς εργάτες γενικά... και όταν ξεκινήσαμε να χρησιμοποιούμε αυτόν τον όρο, επισφάλεια, κανείς δεν συμφωνούσε πραγματικά. Έλεγαν "οι εργάτες είναι εργάτες, αυτή είναι η εργατική τάξη και αυτό είναι, και το θέμα είναι να οργανώσουμε την εργατική τάξη ενάντια στο κεφάλαιο και αυτό είναι". Είπαμε πως ίσως δεν είναι τόσο απλό, ίσως υπάρχει κάτι πιο περίπλοκο σε αυτό.

Πότε ξεκινήσατε να χρησιμοποιείτε τον όρο αυτό;

Τον επόμενο χρόνο, το 2000. Γιατί αυτό που κάναμε είναι να φανταζόμαστε το mayday parade (παρέλαση/ πορεία της πρωτομαγιάς) και προσαυθήσαμε να το προπαγανδίσουμε. Κάναμε κάποιες δράσεις σε σουπερ-μαρκετ και νιώσαμε πως οι επισφαλείς εργάτες, πως η επισφάλεια πραγματικά όριζε για μας πιο είναι το πρόβλημα. Στη συνέχεια υπήρξε πολύ αλληλεπίδραση με τη συλλογικότητα που έτρεχε το κοινωνικό κέντρο και εμάς, τους Chainworkers. Οργανώσαμε την πρώτη πρωτομαγιά το 2001. Ήταν ξεκάθαρα επιτυχία αλλά φυσικά ήταν μικρή, 3-4 χιλιάδες άνθρωποι...

Μέχρι εκείνη τη στιγμή, υπήρχαν αγώνες από υποκείμενα που μπορούμε να τα πούμε επισφαλή, όπως άνθρωποι σε αλυσίδες καταστημάτων ή σε άλλους τομείς, οι οποίοι ζούσαν κάτω από αυτές τις επισφαλείς συνθήκες π.χ. να είναι προσωρινοί εργάτες χωρίς δικαιώματα; Υπήρχαν αγώνες εκείνη την περίοδο, πριν την εμπλοκή σας με αυτή τη συνθήκη εργασίας-ζωής, που σας ενέπνευσαν ή είχατε επαφή μαζί τους; Ποιά ήταν η κατάσταση;

Όλα ξεκίνησαν σαν ένα δικτυακό περιοδικό που βασικά συνέδεε εργάτες. Είχαμε κάποιους φίλους και κάποιους συντρόφους που δούλευαν έτσι και άρχισαν να "βγάζουν στη φόρα» πληροφορίες, και αρχίσαμε να δίνουμε

και εμείς πληροφορίες, και στη συνέχεια προσπαθήσαμε να οργανώσουμε δράσεις για να επικοινωνήσουμε ένα θέμα το οποίο ήρθε από τα μέσα. Και συνεχίζουμε να το κάνουμε αυτό μέχρι τώρα. Γιατί είναι απολύτως αποτελεσματικό απέναντι στην επισφάλεια. Διότι φυσικά αν είσαι σε συνθήκη επισφάλειας δεν μπορείς απλά να κάνεις μια δράση στο μέρος σου γιατί απλά απολύεσαι και αυτό είναι, τελείωσε. Για αυτό πρέπει κάποιος άλλος ή κάποιες άλλες ομάδες να θέσουν το πρόβλημα. Και έτσι είχαμε ανθρώπους μέσα που μας προτείναν πράγματα ή μας έδιναν πληροφορίες. Και ανακαλύψαμε πολύ νωρίς, ακόμα και αν αργότερα είδαμε πιο συστηματικά κάποια πράγματα, πως υπάρχει ένα μοτίβο σε αυτό που κάναμε και προσπαθήσαμε να αναλύσουμε αυτό το μοτίβο, τι σήμαινε, και το κάνουμε μέχρι τώρα. Όταν αρχίσαμε τον Άγιο Πρεκάριο (ΣτΜ: San Precario- παρακάτω εξηγείται τι είναι και πως προέκυψε) δεν ξέραμε τι θα συμβεί ακριβώς. Απλά νομίζαμε ότι είναι ωραίο, και δούλεψε, και μπορούσε να δουλέψει και όλα ήρθαν μετά από αυτό. Αλλά για να ξαναπάω πίσω, υπήρχαν άνθρωποι μέσα που μας έδιναν προτάσεις για το τι μπορούσαμε να κάνουμε, μας έδιναν πληροφορίες για το που η εταιρεία είναι αδύναμη και που μπορούμε να οργανώσουμε μια δράση. Έτσι δούλεψε και αποδείχτηκε αποτελεσματικό.

Γιατί νομίζατε πως η επισφάλεια είναι η κύρια λέξη-κλειδί για τα χρόνια που ερχόνταν, γιατί νομίζατε πως αυτό είναι το αναδυόμενο κύριο θέμα για τις εργασιακές συνθήκες, για τις συνθήκες ζωής στην Ευρώπη. Και επίσης, ποιά ήταν η σύνδεση σας, έτσι όπως βλέπατε την επισφάλεια, με Ιταλούς θεωρητικούς του κινήματος, όπως ο Μπίφο, ο Νέγκρι, ο Βίρνο κ.α.;

Εν συντομία, η απάντηση στη δεύτερη ερώτηση είναι καμία. Για την πρώτη ερώτηση, αυτό που ανακαλύψαμε είναι πως αυτή η λέξη περιγράφει πολύ καλά μια συνθήκη, περιέγραφε τον τρόπο που ζούμε. Γιατί είσαι συνέχεια στην άκρη πολλών κακών και είσαι συνέχεια έτοιμος να πέσεις σε αυτά. Όταν ξεκινήσαμε να τη χρησιμοποιούμε είδαμε ότι πραγματικά ταιριάζει στους ανθρώπους. Οι πολιτικοί δεν τη χρησιμοποιούσαν, οι αναλυτές δεν την χρησιμοποιούσαν, έλεγαν "είναι απλά ένα πολύ μικρό τμήμα της εργασιακής συνθήκης, δεν έχει σημασία, θα εξαφανιστεί με την

και ανταλλάξιμοι από τις εταιρείες. Συχνά τα ωράρια και οι βάρδιες τους έχουν ευελιξία, αλλά αλλάζουν και απροειδοποίητα. Η θέση τους είναι κρίσιμη για τη ροή, διανομή, κατανάλωση των προϊόντων και υπηρεσιών.

Όσον αφορά τον τόπο, ο όρος αναφέρεται περισσότερο στους εργάτες των μεγάλων αλυσίδων καταστημάτων, αποθηκών, εταιρειών κτλ. Εκεί που επικρατεί περισσότερο, σε σχέση με το μικρομάγαζο, ο βιομηχανικός τρόπος παραγωγής (αλυσίδα). Θα πρέπει εδώ να πούμε πως στη Δυτική Ευρώπη οι μεγάλες αλυσίδες καταστημάτων και εταιρειών έχουν εξαπλωθεί σε κάθε τομέα πολύ περισσότερο απ'ότι στην Ελλάδα, τα μικρομάγαζα είναι δηλαδή λιγότερα. Εν κατακλείδι, ο όρος chainworkers είναι κάπως γενικός αλλά αναφέρεται περισσότερο σε αυτούς που δουλεύουν σε αλυσίδα (τρόπος παραγωγής), σε μια αλυσίδα (τόπος παραγωγής). Σκεφτείτε τους εργάτες των μεγάλων πολυκαταστημάτων,

σούπερ-μάρκετ, αποθηκών, τηλεφωνικών κέντρων κτλ. Κύρια Πηγή: Precarious Lexicon (Alex Foti), από το περιοδικό Greenpepper, τεύχος Precarity, 2005.

4. Σύμφωνα με την Istat (στοιχεία 2005) υπάρχουν στην Ιταλία 37 διαφορετικού τύπου επισφαλή συμβόλαια, άτυπα ονομάζονται εν συγκρίσει με την τυπική «μόνιμη και σταθερή» εργασία. Ακόμα, από το 1996 έως το 2004, την εποχή δηλαδή που δημιουργήθηκαν οι Chainworkers, ο αριθμός αυτών των συμβολαίων υπερδιπλασιάστηκε και οι επισφαλείς εργάτες, από 1.580.000 έγιναν 3.450.000, το 38% του εργατικού δυναμικού (ο Blicero μάλλον υπερβάλλει λιγάκι για το «σχεδόν 50%»). Τα άτυπα συμβόλαια όμως υπερβαίνουν το 60% για τους νέους εργαζόμενους. Πήγη: Κείμενο που δόθηκε δικτυακά στο δίκτυο της Ευρωπαϊκομαγιάς από τον καθηγητή Andrea Fumagalli.

επόμενη μεταρρύθμιση κτλ. " και ήμασταν οι μόνοι που έλεγαν πως όχι, όχι, αυτό είναι δομικό, αυτό θα μεγαλώσει, θα περιλαμβάνει όχι μόνο τους προσωρινούς εργάτες ή τα περίεργα συμβόλαια αλλά επίσης π.χ. τους αυτόνομους εργάτες, τους freelance εργάτες που επίσημα είναι επαγγελματίες. Είναι επίσης επισφαλείς πια. Γιατί ακόμα και να θέλεις να κάνεις τον κύριερ πρέπει να έχεις τη δική σου εταιρεία, δεν σε προσλαμβάνουν, σε πληρώνουν σαν freelance κουριερ συνέχεια. Έτσι όλο το βάρος για το ποιός φταίει, για φόρους, για ασθένειες, για ό,τιδήποτε είναι στο δικό σου ώμο. Εννοώ πως σε κάποιο καιρό θα θεωρούν και τους σκουπιδιάρηδες ιδιωτικούς, freelance, "έχω μια εταιρεία, είμαι freelance σκουπιδιάρης". Έτσι ήμασταν οι μόνοι που λέγαμε πως είναι μια δομική κατάσταση που θα μεγαλώσει και πως πολύ από αυτή είναι "θαμμένη", δεν τη βλέπεις. Τα επίσημα στατιστικά λένε για 2 εκ. αλλά στην πραγματικότητα είναι 8 εκ. από 20 εκ. εργάτες στην Ιταλία, κοντεύει το 50%*4 . Αυτό είναι δομικό και δεν υπάρχει τρόπος να γυρίσει πίσω.

Για να γυρίσω στο δεύτερο ερώτημα, στη σύνδεση με προηγούμενους διανοούμενους. Εντάξει, όλοι στην ομάδα διαβάζουμε αλλά η θεωρία με την οποία εμφανιστήκαμε δεν ήρθε από κάποια άλλη θεωρία, υπήρχαν πολλές, μια μίξη πραγμάτων αλλά όχι μια μοναδική αναφορά. Ήταν απλά πρακτική, πράξαμε κάτι, είδαμε ότι δούλευε και τότε γυρίσαμε πίσω και προσπαθήσαμε να το ορίσουμε σε ένα συστηματικό τρόπο έτσι ώστε άλλοι να μπορούν να το αναπαράγουν. Είδαμε πίσω στο mayday, τα πρώτα χρόνια, πραγματικά μεγάλωσε γιατί έκανε τους ανθρώπους να αναγνωρίσουν τον εαυτό τους στον ορισμό της επισφάλειας. Δεν ήταν πολιτικοί, ήταν απλοί άνθρωποι που βρέθηκαν στο δρόμο και άρχισαν να λένε "δεν είμαι εργάτης, είμαι ένας επισφαλής εργάτης". Αυτό έκανε μια διαφορά, έκανε μια διαφορά στους ανθρώπους. Γιατί αναγνώριζαν κάτι που πριν δεν έβλεπαν. Η εργασιακή τους κατάσταση και η κατάσταση της ζωής τους δεν ήταν σαν των υπόλοιπων, είχαν συγκεκριμένα προβλήματα και έπρεπε να τα λύσουν αυτά αν θέλουν να ζήσουν καλύτερα. Αυτό ήταν μεγάλο κατόρθωμα. Και έτσι εμείς είπαμε πως είναι αυτή η διαδικασία, "να συνωμοτήσουμε", όπως θέλετε πείτε το. Έτσι λοιπόν δεν ήταν ένα πράγμα από τη θεωρία στην πράξη, ήταν από την πράξη στη θεωρία, έτσι δουλέψαμε.

Απλά πέρσι πήραμε μια συνέντευξη από το Σερτζιο Μπιάνκι και πιστεύουν πως προσπάθησαν να το αναλύσουν από το 90, όλους αυτούς τους όρους, βιοπολιτική, πλήθος, και περιμέναν μετά από 5-6 χρόνια να μεγαλώσει ένα κίνημα που θα επικεντρώνει σε αυτούς τους όρους, ζωή με ευελιξία, και ορίστε, δημιουργείται τώρα, μετά το 2000. Το αναλύσανε το 90 και εμφανίζεται τώρα, μετά από δέκα χρόνια είναι στο δρόμο, ένα νέο κίνημα.

Δεν πιστεύω ότι πραγματικά δούλεψε έτσι. Σίγουρα ο Σέρτζιο είναι πολύ έξυπνος διανοούμενος. Νομίζω πως δεν σκέφτηκαν τη μορφή του κινήματος που εμφανίστηκε, νομίζω πως είχαν μερικές αναλαμπές και παρουσίασαν κάποια θέματα που ήταν σημαντικά όπως η βιοπολιτική κτλ. Και κατάλαβαν πως η έννοια της τάξης σίγουρα άλλαζε αλλά νομίζω πως αυτό που συνέβη στους δρόμους ήταν πολύ περισσότερο από αυτό που πίστευαν. Φυσικά ύστερα οι θεωρίες τους εφαρμόσαν καλά σε κάποια από αυτά (που εμφανίστηκαν), όχι σε όλα αλλά σε κάποια από αυτά. Έτσι αυτό παρουσιάζει μια σύνδεση αλλά όχι μια άμεση σύνδεση.

Λοιπόν, μετά τη σύνδεση που είχατε με τους εργάτες και την ανατροφοδότηση που πήρατε και σας βοήθησε να χτίσετε κάποιες έννοιες και τρόπους για να παρεμβείτε, έγινε το πρώτο mayday. Ήταν οι συμμετέχοντες σε αυτό, άνθρωποι σε τέτοιες συνθήκες;

Στο πρώτο mayday οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν ακτιβιστές. Αυτό που συνέβη ήταν το να συναντήσουμε ανθρώπους από επισφαλείς συνθήκες στο δρόμο, γιατί ήταν parade, έτσι πήγαμε στο κέντρο και μπορούσαμε να επικοινωνήσουμε πολύ με αυτό. Ήταν από το δεύτερο parade που ξεκινήσαμε μαζί με διαφορετικού τύπου ανθρώπους, και ειδικά από το τρίτο και μετά που είχε 20 000 ανθρώπους. Το κίνημα στο Μιλάνο (ΣτΜ-εννοεί ο "χώρος"), αν τους βάλεις όλους όλους μαζί είναι 2000 άνθρωποι. Έτσι όταν έχεις περισσότερο από αυτό, ε κάποιος άλλος έχει έρθει (γέλια)... πρέπει να καταλάβεις ποιος, αυτό είναι το θέμα, αλλά πραγματικά δούλεψε... και φυσικά κατά τη διάρκεια των χρόνων επανορίσαμε μια επικοινωνιακή στρατηγική...αλλά σίγουρα αυτό που συνέβη μετά το πρώτο ήταν πως το κλειδί ήταν ικανό να χτίσει ένα κοινό φαντασιακό, κάτι που οι άνθρωποι μπορούν να πουν "ε αυτό ταιριάζει σε μένα, μπορώ να

"σταματήστε όλοι οι προκάριοι, επανακιοποι- ηθείται χρήματα και νέα δικαιώματα"
αφίσα για την πρωτομαγιά- τικο parade του 2001 στο Μιλάνο

κάρτες των chainworkers για την πρωτομαγιά του 2002 στο Μιλάνο

*Η Μεγάλη Συμμαχία των
Προσωρινών
παρουσιάζει
6 νοεμβρίου 2004*

*σταματήστε την οικονομία
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ/ΕΣ*
αφίσα για πορεία που έγινε
στη Ρώμη με 20 χιλιάδες
άτομα κατά την οποία μετα-
ξύ άλλων πραγματοποιήθη-
καν και μαζικές απαλλοτρι-
ώσεις σε super market.

είμαι μέρος του, δεν είμαι εκεί, δεν είμαι μόνο εκεί, αλλά αυτό μου ταιριάζει, μιλάμε για το ίδιο πράγμα... και αν μιλάμε για το ίδιο πράγμα ίσως μπορούμε να κάνουμε πράγματα μαζί, ή απλά να μιλήσουμε για αυτό και να δούμε τι θα συμβεί"...νομίζω πως η κορύφωση αυτού ήταν το 2004, όταν ήταν 50000 άνθρωποι στο δρόμο και ήταν τότε που βγήκαμε με αυτή την ιδέα του Αγίου Πρεκάριου...η κορύφωση του φανταστικού ήταν ο Άγιος Πρεκάριος...από τότε η συλλογικότητα μεγάλωσε, ήρθαμε εδώ, πολλά άλλαξαν αλλά αυτή η ιδέα ήταν κρίσιμη...

Κατά τη διάρκεια αυτών των δύο-τριών χρόνων, αναπτύξατε περισσότερες συνδέσεις με "εργάτες αλυσίδας" και επισφαλείς ανθρώπους; Είδατε αλλαγή στην καθημερινή ζωή αυτών των ανθρώπων, παλεύουν περισσότερο;

Ναι, φυσικά. Αυτό που συνέβη ήταν πως, μέρος των ανθρώπων που ξεκινήσαμε να παλεύουμε μαζί, άρχισαν να έρχονται στη συλλογικότητα, να μετέχουν ενεργά, κάποιοι άλλοι έχουν επαφή μαζί μας και όταν είναι να κάνουμε κάτι συναντιόμαστε κτλ. Εκείνο τον καιρό δεν το νιώθαμε έτσι, αλλά ήταν καθαρό πως ο κρίσιμος μηχανισμός μέσα από τον οποίο μπορείς να χτίσεις ένα δυνατό δίκτυο είναι οι σχέσεις με τους πραγματικούς ανθρώπους. Ακόμα και αν δεν συμμετέχεις στην ίδια συλλογικότητα, που συζητάς συνέχεια κτλ., όταν κάνεις κάτι μαζί και πετυχαίνεις κάτι μαζί και νιώθεις ότι κάνουμε κάτι, τότε αυτός ο δεσμός μένει δυνατός. Και αν είσαι ικανός να τον διατηρήσεις δυνατό, κάνοντας πράγματα συνέχεια μαζί, κάνοντας πράγματα ο ένας για τον άλλο, παλεύοντας μαζί, τότε γίνεται δυνατότερος. Νομίζουμε πως οι ζωές των επισφαλών έγιναν πιο δυνατές από τότε που ξεκινήσαμε. Στην αρχή δεν υπήρχε κανείς, απλά οι άνθρωποι νόμιζαν "εντάξει, αλλάζουν νόμους, και χαρτιά". Τώρα είναι θυμωμένοι. Τώρα είναι θυμωμένοι με τις συνθήκες εργασίας και ζωής τους. Είναι θυμός. Από το θυμό κάτι μπορεί να γεννηθεί. Ξέρουν πως υπάρχει μια πιθανότητα να παλέψουν. Ίσως δεν ξέρουν όλοι πως να το κάνουν και μόνο κάποιοι περνούν στη δικιά μας συλλογικότητα ή σε κάποια άλλη συλλογικότητα.

Έχετε παραδείγματα όπου εργάτες αυτο-οργανώθηκαν μετά από όλη αυτή την καμπάνια, αυτή τη συνειδητοποίηση για την επισφάλεια;

Ναι απόλυτα. Ας πούμε αυτό με τους Imbattibili (οι Ανίκητοι), αυτή η καμπάνια που κάναμε πέρσι για το mayday 2005, το άλμπουμ των Imbattibili με τα αυτοκόλλητα. Κάθε αυτοκόλλητο αντιπροσώπευε μια ομάδα εργατών ή ένα κοινωνικό χώρο. Και αυτή η ομάδα εργατών, δεν ήταν ότι εμείς πήγαμε και τους είπαμε "πρέπει να κάνετε το αυτοκόλλητο". Ήταν ομάδες εργατών με τους οποίους είχαν συντονιστεί για κάποιο αγώνα και τους είπαμε "ε, κάνουμε αυτό το πράγμα με τα αυτοκόλλητα και τους υπερ-ήρωες, τι λέτε να συμμετάσχετε κτλ". Κάποιοι είπαν οκ, κάποιοι είπαν "δεν έχουμε χρόνο για αυτό τώρα". Στο τέλος ήταν 19 ομάδες, όχι όλες ομάδες εργατών, κάποιες ήταν κοινωνικοί χώροι της μητροπολιτικής περιοχής του Μιλάνου. Αυτοί οι άνθρωποι ήταν αυτο-οργανωμένοι. Και αυτό που μάθαμε από τους εργάτες είναι πως ο τρόπος οργανωσής τους είναι πολύ πιο πρακτικός από τον δικό μας. Αυτό ήταν πολύ καλό για μας. Κάποιοι από έμάς π.χ. εγώ, είχαμε μια ιδεολογική ακαμψία για κάποια πράγματα, όπως "σωματείο ίσον κακό, αυτό είναι, δεν θέλω να μιλώ για αυτό".

Όταν ξεκινήσαμε να δουλεύουμε με ομάδες εργατών ήταν τελείως αυτο-οργανωμένοι. Αλλά χρειαζόταν να μιλήσουν με το διευθυντή του μέρους τους και ο μόνος τρόπος για να το κάνουν ήταν να υπάρχει ο επίσημος αντιπρόσωπος ή κάτι σαν επίσημος αντιπρόσωπος, όμως αυτοί δεν νοιάζονταν, απλά έπαιρναν την αρμοδιότητα, πήγαιναν στο διευθυντή και κάναν χάος. Έτσι μάθαμε πως μπορείς να κάνεις υπέροχα πράγματα όταν ξέρεις τί θέλεις. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις πολλά εργαλεία, συμπεριλαμβανομένου και τα σωματεία με κάποιο τρόπο. Φυσικά, όλα εξαρτώνται από το ποιά είναι η κατάσταση, δεν ισχύει γενικά. Αλλά ήταν ενδιαφέρον γιατί δεν είμασταν μόνο εμείς που στηρίζαμε και ρίχναμε ιδέες για το πως θα χτίσουμε τον αγώνα, αλλά επίσης να έχουμε feedback από το πως μια αυτο-οργανωμένη ομάδα μη-πολιτικοποιημένων ανθρώπων δουλεύει. Για μένα, αυτό μου έδωσε ενόραση σε πράγματα που δεν ήξερα.

Για να συνεχίσουμε την ιστορία του mayday...

...η ιστορία του mayday....τα πρώτα χρόνια μεγάλωνε και μεγάλωνε και πε-

ΥΠΕΘΕΣΕ...

το προεκαριάτο
επανασταστέι

κάρτα για την πρωτομαγιά
του 2003 στο Μιλάνο

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ...

Ή ΠΡΟΣΩΡΙΝΟΣ

το προεκαριάτο
επανασταστέι

κάρτα για την πρωτομαγιά
του 2003 στο Μιλάνο

ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΜΕ ΤΗΝ ΘΛΙΨΗ

ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟΤΗΤΑΣ

κάρτα για την πρωτομαγιά
του 2003 στη Βαρκελώνη

5. Όρος, που όπως ο brainworker, αναφέρεται περισσότερο σε αυτούς τους εργάτες που κάνουν γνωστικές εργασίες, που δίνουν αυτό που παράγουν στον εργοδότη τους είτε για ένα αντίτιμο είτε για ένα σταθερό μισθό. Έχουν διαφορετική σχέση με το προϊόν της δουλειάς τους αφού είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της φαντασίας, γνώσης, γλώσσας, συναισθημάτων τους. Συχνά δουλεύουν πιο αυτόνομα και ευέλικτα από τους chainworkers και η δουλειά τους δεν θεωρείται υποτιμημένη. Η αξία της δουλειάς τους πολλαπλασιάζεται λόγω επισήμων και ανεπισήμων πληροφοριακών, πολιτισμικών, οικονομικών δικτύων που συνήθως ελέγχονται από τους εργοδότες. Σκεφτείτε τους εργάτες στην έρευνα, στις διαφημιστικές εταιρείες, στην εκπαίδευση, στα μήντια. Πολλοί από αυτούς τους εργάτες, για μια ποικιλία λόγων όπως η σχέση με το προϊόν ή η κάπως καλύτερη αμοιβή τους ή πολιτισμικοί λόγοι («δεν

ρισσότεροι άνθρωποι έρχονταν...μέχρι το δεύτερο ήταν υπόθεση του Μιλάνου...από το τρίτο και μετά γίνεται εθνικό...

Πως συνέβη αυτό, πως γίνεται και διαδίδεται έξω από το Μιλάνο;

Πρώτον, πολλές ενεργές πολιτικές ομάδες, όταν δουν ότι κάτι πραγματικά δουλεύει και μπορεί να τους δώσει κάποια πολιτική περηφάνεια, τότε θέλουν να γίνουν μέρος του. Δεύτερον, είναι καλό το να έχεις κάτι εθνικό και όχι μόνο τοπικό, σημαίνει πως αυτό που συζητάς δεν είναι ένα συγκεκριμένο φαινόμενο. Έτσι αυτό που κάναμε ήταν να διοργανώσουμε μια συνέλευση και να ιδρύσουμε ένα δια-περιφερειακό δίκτυο σε όλη την Ιταλία, για να συζητήσουμε την επισφάλεια και για τους γνωστικούς εργάτες (cognitariat)*⁵. Γιατί θεωρούσαμε εκείνο τον καιρό πως αυτή η άλλη κατηγορία εργατών ήταν οπωσδήποτε σημαντική στην αναδιάρθρωση της αγοράς εργασίας. Έτσι οι αγώνες και η ικανότητα να δικτυώσεις τους αγώνες σε αυτές τις δύο κατηγορίες εργατών ήταν κάτι σημαντικό στρατηγικά. Έτσι προπαγανδίσαμε αυτά τα πράγματα και ήρθαν πολλοί, φτιάξαμε την e-mail λίστα και πολύ σύντομα ήταν ο μοναδικός εθνικός κόμβος για πολλές ομάδες και συλλογικότητες. Ήταν ένα από τα κύρια ζητήματα για το οποίο το ιταλικό κίνημα μιλούσε, επισφάλεια, όλοι συζητούσαν για αυτό και ήταν ένα συλλογικό βήμα μπροστά. Τον πρώτο χρόνο έμπαινε η επισφάλεια γενικά, τον δεύτερο η κοινωνική επισφάλεια κ.ο.κ. Είναι αλήθεια πως δεν είσαι επισφαλής μόνο λόγω της δουλειάς αλλά δυστυχώς η δουλειά είναι ακόμα ένα μεγάλο μέρος του χρόνου ζωής μας και σίγουρα ευθύνεται για το πόσο μη-χαρούμενη είναι η μέρα μας. Για αυτό πρέπει να φροντίσουμε το ζήτημα των επισφαλών εργατών, όσον αφορά την εργασία, να το πάρουμε σοβαρά όσο παίρνουμε και άλλα ζητήματα ολόγυρα. Έτσι μιλάμε για επισφάλεια της ζωής αλλά θέλουμε να κρατήσουμε το mayday parade πολύ δεμένο με το ζήτημα των επισφαλών εργατών. Φυσικά οποιοσδήποτε μπορεί να βάλει ότι θέλει όσον αφορά τα ζητήματα. Το mayday είναι ένα μεγάλο παράθυρο, οποιοσδήποτε μπορεί να το χρησιμοποιήσει, είναι ok. Αλλά θέλουμε να το δηλώσουμε πολύ καθαρά ότι είναι η μέρα των αυτο-οργανωμένων επισφαλών εργατών.

Για να ξαναγυρίσω στο ζήτημα, το 2003 ήταν εθνικό, ήταν μεγάλο, 40

000 άνθρωποι, και όλοι θέλαν να είναι μέρος του...δεν ξέρω πως να το εξηγήσω αλλά ήταν ένα πολιτικό γεγονός που δεν μπορούσες να χάσεις. Κάποιοι ήρθαν για τη μόδα του, κάποιοι ήρθαν γιατί στις δικές μας πρωτοβουλίες, και στη δουλειά που κάναμε με τους κοντινούς μας, ανακάλυψαν ότι (η επισφάλεια) ήταν ένα σημαντικό ζήτημα για να το λάβεις υπόψιν. Μετά έχουμε το 2004, με τον Άγιο Πρεκάριο, και νομίζω πως ήταν τότε που υπήρξε μια μεγάλη εξαπλώσή του γιατί κινηθήκαμε από 20-30 χιλιάδες σε 50-80 χιλιάδες, εξαρτάται από τον υπολογισμό... και μίλησε στους ανθρώπους...την ώρα του πρωινού (της Πρωτομαγιάς) κάναμε αυτές τις σειρές δράσεων και είπαμε "όλοι έρχονται στο Μιλάνο, έρχονται το πρωί και απλά κλείνουμε τα πάντα". Γιατί ένα άλλο άσχημο με το Μιλάνο είναι ότι οι άνθρωποι δουλεύουν την Πρωτομαγιά. Έτσι αποφασίσαμε συλλογικά σαν ιταλικό δίκτυο mayday να κάνουμε αυτές τις δράσεις και βασικά αυτό που έγινε ήταν όλα τα μαγαζιά του Μιλάνου να είναι κλειστά γιατί δεν ήθελαν να κλείσουν από εμάς, δεν υπήρχε σουπερ-μάρκετ ανοιχτό. Ήταν πραγματικά αστείο γιατί 20 διαφορετικές ομάδες κινήθηκαν από 20 διαφορετικά μέρη της πόλης και πήγαν να κάνουν μπλόκα, πικετοφορίες κτλ. Πήγαμε στο Zara π.χ, την πολυεθνική με ρούχα από την Ισπανία, που είναι κάτω στο κέντρο, γιατί κάποιοι εργάτες από εκεί μας τηλεφώνησαν την προηγούμενη μέρα και μας είπαν "ελάτε, δεν θέλουμε να δουλέψουμε την πρωτομαγιά, σας παρακαλούμε, ελάτε!". Έτσι πήγαμε με τη samba band (ΣτΜ- ομάδα με ταμπούρλα και άλλα μουσικά όργανα που συμμετέχει σε δράσεις. Οι samba bands είναι πολύ διαδεδομένες στη Δυτική Ευρώπη) και κλείσαμε το μαγαζί και έχασαν περίπου 20.000 ευρώ σε τζίρο, ήταν πολύ θυμωμένοι αλλά και εμείς είμασταν πολύ θυμωμένοι. Θυμάμαι μια εργάτρια να γυρίζει στο αφεντικό της τη πλάτη και να τον κοροϊδεύει. Είναι αληθινό, το βλέπεις, δεν είναι να μιλάς για μια σχέση μπλα μπλα και να μην υπάρχει τίποτα. Είναι πραγματικά εκεί.

Τον ίδιο καιρό αρχίσαμε να αναπτύσσουμε αυτό το θέμα με τον Άγιο Πρεκάριο. Στην αρχή ξεκίνησε σαν αστείο, θέλαμε μια δυνατή φιγούρα να χρησιμοποιήσουμε ως διαφήμιση κτλ. Είπαμε «ο Άγιος είναι καλός, πιάνει στην Ιταλία, οι μόνοι που δεν έχουν Άγιο είναι οι επισφαλείς...είναι τόσο επισφαλείς και δεν έχουν ούτε έναν Άγιο ρε γαμώτο...» έτσι φτιάξαμε τον Άγιο Πρεκάριο. Ένας φίλος μας άρχισε να φτιάχνει αυτή την ιστορία, εμπνεόμενος από τη δική του εργασιακή συνθήκη...η ιστορία του ονομάζεται «η αποκάλυψη του Αγίου Πρεκάρου»...ο άγιος εμφανίζεται την ώρα

είναι cool να είσαι εργάτης») κ.α. , έχουν ισχνή εργατική ταυτότητα, δυσκολεύονται να δουν τον εαυτό τους ως εργάτες ακόμα και αν ο χρόνος εργασίας αποικιοποιεί πολύ περισσότερο τον «ελεύθερο» τους χρόνο ή ακόμα και αν βρίσκονται σε εργασιακά περιβάλλοντα που το ταιηλορικό μοτίβο οργάνωσης της εργασίας είναι ξεκάθαρο. Κύρια Πηγή: Precarious Lexicon (Alex Foti), από το περιοδικό Greenpepper, τεύχος Precarity, 2005.

Αφίσα για το συντονισμένο πρωτομαγιάτικο parade σε Μιλάνο και Βαρκελώνη το 2004

**Αχαλίνωτο
ποδηλατοπρεκαριάτο**

flyer για το συντονισμένο πρωτομαγιάτικο parade σε Μιλάνο και Βαρκελώνη το 2004

που ο φίλος μας κοιμάται και ξυπνά ξαφνικά και λέει "γαμώτο πρέπει να πάω στη δουλειά και μετά να κάνω αυτό και αυτο", και του εμφανίζεται ο Άγιος Πρεκάριος και του λέει "άκου, υπάρχουν άνθρωποι εκεί έξω ακριβώς σαν εσένα, πήγαινε μαζί τους και κάντε φασαρία" κάτι τέτοιο τελοσπάντων, δεν είναι τα ακριβή λόγια.....Ξεκίνησε σαν αστειό αλλά όταν πήγαμε να κάνουμε δράση ζητήσαμε από κάποιους εργατές στο θέατρο, με τους οποίους δουλεύαμε μαζί, να κάνουν ένα άγαλμα, που να μοιάζει με τον Άγιο Πρεκάριο, και κάναμε αυτά τα μικρά εικονίδια με τον άγιο να προσεύχεται. Τότε αρχίσαμε να τα μοιράζουμε και οι άνθρωποι ξετρελάθηκαν, άνθρωποι που δεν είχαμε ποτέ ξαναδεί εδώ έρχονταν και έλεγαν "σας παρακαλώ μπορώ να έχω μερικά ακόμα", "τι;" λέγαμε εμείς, "αυτό το πράγμα, τα εικονίδια". Τους δίναμε και μετά πηγαίναμε σε μέρη που δεν είχαμε ξαναπάει και έβρισκες την κοπέλα στο ταμείο με το εικονίδιο στην ταμειακή. Ήταν τρέλα, τόσο δυνατή φαντασίωση. Και ήταν πολύ χρήσιμο γιατί την ίδια περίοδο τα επίσημα συνδικάτα άρχισαν να σκέφτονται ότι ίσως έκαναν λάθος στο να μην δώσουν προσοχή σε αυτό που συμβαίνει. Έτσι υπήρξε μια μεγάλη επιχείρηση από το κομμουνιστικό κόμμα και τα επίσημα συνδικάτα να καπελώσουν την πρωτομαγιά, η παρουσία τους να εμποδίσει το αυτο-οργανωμένο σκέλος του. Ήταν πολύ κουραστική διαδικασία γιατί οι συνελεύσεις ήταν εθνικές και μερικές ομάδες έπαιζαν το παιχνίδι αυτών των οργανώσεων και εμείς εκεί προσπαθούσαμε να μεσολαβήσουμε μεταξύ διαφορετικών μερών, των ντισομπιντιεντι, του κομμουνιστικού κόμματος, των άλλων ομάδων κτλ. και να κρατήσουμε σταθερή θέση στο γεγονός πως η πρωτομαγιά είναι των αυτο-οργανωμένων εργατών. Εμείς βάζουμε τα βαν, τη μουσική κτλ, αλλά είναι απλά ευκαιρία, το κάνουμε γιατί έχουμε την ικανότητα να οργανώσουμε ένα βαν, αλλά οι πρωταγωνιστές δεν είμαστε εμείς, δεν είναι η μουσική ή το βαν, είναι οι άνθρωποι.

Είναι πραγματικά ενδιαφέρον το πως μπορείτε να τα βγάλετε πέρα με όλη αυτή την κατάσταση π.χ. άνθρωποι από την Αριστερά με πιο παραδοσιακό παρελθόν να προσπαθούν να καπελώσουν και να ηγεμονεύσουν διαδικασίες κτλ.

Ναι αλλά δεν είναι εύκολο να το κάνουν. Γιατί όταν έχεις ιδέες και είναι

καλές... τότε είναι πολύ δύσκολο να ηγεμονεύσεις μια ιδέα που δεν είχες. Αμα αντιγράφεις την ιδέα είναι δύσκολο να την κυριαρχείς. Και από την στιγμή που είμασταν εμείς που προτείναμε ιδέες, τότε είχαμε δικαίωμα να κρατάμε ένα όριο. Ένα όριο σε τι συνδέβαινε. Λέγαμε, "οποιοσδήποτε είναι ελεύθερος να συμμετάσχει, αν το κομμουνιστικό κόμμα θέλει να έρθει, και αν τα συνδικάτα θέλουν, κανένα πρόβλημα, αλλά φυσικά μένετε πίσω, αφού ήρθατε τελευταίοι, τώρα τι θέλετε;

Και κυριότερα μένετε ήσυχοι!". Είπανε "ναι, ναι", για αυτούς ήταν απλά σημαντικό να είναι εκεί. Η απόφαση ήταν πως "σας επιτρέπουμε να είστε εκεί αλλά κάθεστε ήσυχα, δεν σπάτε τους κανόνες".

Το θέμα δεν είναι μόνο αυτό π.χ. ήμασταν στο σταθμό του μετρό και είδαμε τις προεκλογικές αφίσες της κεντροαριστεράς για την επισφάλεια*6 .

Αυτό είναι εξοργιστικό! Γιατί ήταν αυτοί που έκαναν τους νόμους για την επισφάλεια. Οι νόμοι για την επισφάλεια που έχουμε τώρα έγιναν από την αριστερά, όχι από τη δεξιά. Η δεξιά έκανε ένα νόμο το 92, ήταν ο πρώτος που καθόριζε τους επισφαλείς εργάτες. Ο πρόσφατος νόμος που ορίζει τις μορφές της επισφαλούς εργασίας. τις μορφές των συμβολαίων, ήρθε από την Αριστερά. Αυτοί το έκαναν.

Πως νομίζετε ότι θα το αντιμετωπίσετε αυτό;

Αυτό είναι μια άλλη ιστορία, μέχρι τώρα ήταν εύκολο. Κατά κάποιο τρόπο αυτό είναι μια νίκη, αναγκάστηκαν να μιλήσουν για αυτό επειδή κάναμε φασαρία. Αλλιώς ούτε που θα σκέφτονταν να πουν κάτι.

Υπάρχουν κάποιοι άλλοι όροι, όπως "ευελιξία με προστασία" (flexicurity). Πότε εμφανίστηκε αυτός ο όρος;

Αυτό είναι πιο πολύπλοκο. Αυτό εμφανίστηκε όταν άρχισε το mayday να γίνεται εθνικό. Προσπαθούσαμε να σκεφτούμε κάτι, που δεν θα λείπει μόνο για όσα είμαστε εναντίον κτλ. Ήρθε μια εποχή που σκεφτόμασταν να ορίσουμε μια πλατφόρμα, πως δουλεύουμε με νομικά δικαιώματα την επισφάλεια. Δεν είναι ο σκοπός μας να φτιάξουμε νόμους αλλά πρέπει να

"η επισφαλής εργασία (lavoro precario) κλείνει την ελπίδα για το αύριο". κεντροαριστερός συνασπισμός μαργαρίτα - ελιά.

"εδώ αυτοί θέλουν τους πράσινους, ενάντια στην προσωρινότητα (precarietà) για εγγυημένα δικαιώματα, μια ψήφος που αξίζει, για όλους."

«σήμερα επισφαλεία, αύριο δουλειά» κεντροαριστερός συνασπισμός μαργαρίτα - ελιά

ΕΥΡΟΠΡΟΤΩΜΑΓΙΑ 2005

ευέλικτοι όλου του κόσμου ας συνωμοτήσουμε!

βάλουμε ένα στοπ σε αυτό που γίνεται. Πρέπει να προωθήσουμε κάποια αιτήματα τα οποία θα είναι ικανά, στα πλαίσια του δημοκρατικού καθεστώτος, να σταματήσουν πραγματικά κάποια από τα προβλήματα. Αν με ρωτήσετε ποιό είναι το όνειρό μου θα σας πω η αυτο-οργάνωση του κόσμου κτλ. Αλλά δυστυχώς ζούμε σε αυτό τον κόσμο, τον οποίο προσαρθούμε να αντιμετωπίσουμε και με ένα προτασιακό μέρος στις συζητήσεις μας. Ποτέ δεν δομήθηκε πλήρως το "ευελιξία με προστασία", απλά ξεκινήσαμε να το κυκλοφορούμε ως συζήτηση αλλά δεν διερευνήθηκε πολύ. Και σε κάποια στιγμή βρήκαμε στο επίσημο πρόγραμμα πολιτικής της ΕΕ πως αυτός ο όρος χρησιμοποιούταν σαν λέξη που μετατρέπει την επισφάλεια σε κάτι ωραίο, και δεν είμασταν πολύ χαρούμενοι για αυτό. Είναι κάτι που μπορεί να συμβεί.

Για να ξαναπάω πίσω, στην ιστορία του mayday αυτό που ήταν κύριος σκοπός, τουλάχιστον για τους Chainworkers, ήταν να σπρώξουμε περισσότερους ανθρώπους να αυτο-οργανωθούν, να αγωνιστούν και να καλυτερέψουν τη ζωή τους. Αυτό είναι, ότι και αν σημαίνει, είναι πολύ πολύ μη-ιδεολογικό. Αν καλυτερέψεις τη ζωή σου, είναι οκ, έκανες έναν αγώνα και τον κέρδισες. Το ξέρουμε, δεν είναι μια επανάσταση, δεν είναι ο επόμενος κόσμος, αλλά παρολαυτά η ζωή σου γίνεται καλύτερη. Το θέμα είναι αν θα καταφέρουμε να πείσουμε πολλούς ανθρώπους πως το πρόβλημα δεν είναι να φτιάξουμε μια στρατιωτική οργάνωση, που θα είναι ικανή να ρίξει το κράτος. Το πρόβλημα είναι να έχεις ανθρώπους που μιλούν ο ένας στον άλλο, έχουν σχέση ο ένας με τον άλλο, που "συνωμοτούν". Τότε πραγματικά μπορούν να πετύχουν πολλά πράγματα. Είτε άμεσα, με το να αγωνιστούν και κερδίσουν κάτι, είτε έμμεσα γιατί μοιράζονται πληροφορίες και αυτή η "επισημάλης νοημοσύνη" πραγματικά κάνει ζημιές, είναι πραγματικά δυνατή. Η Sarpica Naro (ΣτΜ: Sarpica Naro- εξηγείται παρακάτω τι είναι) έγινε ουσιαστικά με αυτό. Είχαμε ανθρώπους που δούλευαν σε περιοδικά μόδας, είχαμε δυο άτομα από τους Chainworkers που ήταν κούριερ στη μόδα, είχαμε ανθρώπους που κατασκευάζουν σκηνές για τις επιδείξεις μόδας, είχαμε ανθρώπους που έκαναν τα μανεκέν, και ξέραμε πως όλο αυτό δούλευε. Έτσι ξέραμε πως να το εξαπατήσουμε και πως να αυτο-οργανώσουμε ένα πράγμα που ήταν ομορφότερο, καλύτερο, πιο αστειό. Και το κάναμε και ήταν εκπληκτικό, βγήκε πολύ καλά. Δουλέψαμε

σαν τρελοί για ένα μήνα, διαδώσαμε στην αστυνομία πως θα σπάσουμε το μέρος που θα έκανε επίδειξη η Serpica Naro και από την άλλη μιλάγαμε με την οργανισμό της εβδομάδας μόδας και λέγαμε "ναι, ναι, είμαστε το γραφείο τύπου της Serpica Naro, α ναι, θέλουν να σπάσουν το μέρος, ω, μην τους κάνετε κάτι, δεν χρειάζεται, είναι καλά παιδιά" και το πιστέψαν όλο! Πήγαμε στη σκηνή και η αστυνομία ήταν εκεί έτοιμη να διαπραγματευτεί και τους είπαμε "τι σκατά κάνετε, έχουμε άδεια για να το κάνουμε αυτό" και οι μπάτσοι τα' χάσαν "άδεια; Είναι αυτά τα μοντέλα της Serpica Naro", "ναι, φυσικά, είμαστε εμείς" (γέλια)... "μην το παίζετε χαζοί μαζί μου γιατί θα σας γαμήσω και θα σας βάλω όλους μέσα" – "τι λες τώρα, είναι αλήθεια, κοίτα την επίσημη άδεια από το δημοτικό διοικητικό γραφείο" και ο μπάτσος να λέει "ω σκατά, σκατά"! Ήταν σοκαρισμένοι.

Να μιλήσω λίγο για την "επισφαλή ευφυΐα", τη "συνομωσία"...(στη Serpica Naro) ήταν 200 επισφαλείς εργάτες από διαφορετικά πεδία που έχτισαν το πρότζεκτ της Serpica Naro. Δεν ήταν ούτε πολιτικοί, ούτε μεγάλες οργανώσεις, ούτε χρήματα, δεν υπήρχε τίποτα. Ήταν απλά άνθρωποι που το έκαναν και πίστεψαν πως είναι κάτι κουλ, κάτι που τους έκανε να νιώσουν πως τελικά κάνουν κάτι στη μόδα για τον εαυτό τους και όχι για τα κωλοαφεντικά. Και είναι αυτό που το έκανε να δουλέψει. Έτσι λοιπόν, εάν αυτός ο τρόπος να κτίσεις πολιτικούς αγώνες μπορεί να μεταδοθεί, τότε σημαίνει πως έχουμε ένα διαφορετικό εργαλείο. Ένα εργαλείο που δεν είναι πια οργάνωση, ιεραρχία κ.α. Που είναι σχέση, συνομωσία και η ικανότητα να εμπλέκεις μη πολιτικοποιημένους ανθρώπους σε αυτά που κάνεις. Γιατί όσο είμαστε μόνο ακτιβιστές, μπορούμε να κάνουμε ό,τι θέλουμε, την πιο hardcore δράση κτλ αλλά θα είμαστε εμείς. Και κανείς δεν θα κερδίσει από αυτό παρά μόνο το θέαμα και η περηφάνεια μας. Αλλά οι άνθρωποι, που εντάξει, ίσως μερικές φορές μπορεί και να επωφεληθούν από αυτό που γίνεται, γενικά δεν θα νιώθουν μέρος της δράσης, δεν θα νιώθουν πως ενεργοποίησαν τον εαυτό τους, πως συμμετείχαν σε κάτι που αλλάζει τη ζωή τους. Για μας αυτό είναι που κάνει τον Άγιο Πρεκάριο, τη Serpica Naro, τους Imbattibili, να αξίζουν. Βασικά το όνομα που δίνουμε για όλες αυτές τις διαδικασίες είναι κοινωνικά μήντια. Αντι να πάμε στα καθεστωτικά μήντια ή να προσπαθούμε να παίξουμε τα αυτόνομα μήντια, πιστεύουμε πως αυτά τα εργαλεία είναι κοινωνικά μήντια. Ο Άγιος Πρεκάριος είναι ένα κοινωνικό μέσο γιατί ένωνε ανθρώπους που δεν

γνώριζαν ο ένας τον άλλο. Δημιούργησε μια κοινωνική αντίληψη για κάτι εκεί όπου δεν υπήρχε τίποτα. Το ίδιο και η Serpica Naro, το ίδιο και οι Imbattibili. Τώρα που ξανακοιτάμε πίσω, όλα αυτά δουλεύουν με τον ίδιο τρόπο. Ο μηχανισμός της συμμετοχής, της εμπλοκής, της ενεργοποίησης και του αγώνα είναι ο ίδιος. Και τα λέμε κοινωνικά μήντια.

Και τι σημαίνει Serpica Naro;

Η Serpica Naro είναι μια πλαστή σχεδιάστρια. Είναι αναγραμματισμός του San Precario. Και ψάξαμε να βρούμε ένα όνομα που να ακούγεται σαν σχεδιάστρια μόδας. Έτσι φτιάξαμε το βιβλίο. Φτιάξαμε ψεύτικα ρούχα, ψεύτικες διαφημίσεις, ψεύτικα άρθρα σε εφημερίδες και τα στείλαμε στον οργανισμό της εβδομάδας μόδας λέγοντας πως "είναι μια νέα, αναδυόμενη, γιαπωνέζα, κουλ σχεδιάστρια που έρχεται για πρώτη φορά στο Μιλάνο και πρέπει να κάνετε κάτι, δεν μπορείτε να την αρνηθείτε ακόμα και αν είναι αργά". Είπαν "έπρεπε να κάνετε την αίτηση χτες", όμως τους παρακαλέσαμε και μιας και δείξαμε τόσο ενδιαφέρον για την εβδομάδα μόδας μας το επέτρεψαν, ήταν η τελευταία συμμετοχή. Ήταν η απόλυτη αντιστροφή. Κάναμε και πλαστό web magazine με συνέντευξη της Serpica Naro. Το άλλο μέρος της επιχείρησης ήταν να κάνουμε τους ανθρώπους να πιστέψουν πως θα κάνουμε μια δράση ενάντια στη Serpica Naro γιατί παρουσιάσαμε τη Serpica Naro ως δήθεν ριζοσπάστρια που ήθελε να κάνει επίδειξη σε κοινωνικά κέντρα, σε εναλλακτικούς χώρους κτλ. Διαδώσαμε πως αυτό είναι πόλεμος, πως θα κάνουμε φασαρία και θα καταστρέψουμε την επίδειξη. Ήρθαν όλοι, δημοσιογράφοι ήρθαν, άνθρωποι της μόδας ήρθαν, και ανακάλυψαν πως ήταν μια επίδειξη αυτοσχέδιων, χειροποίητων ρούχων της επισφάλειας. Ένα από τα ρούχα π.χ. ήταν 60 μπλουζάκια που μπορείς να βγάλεις ένα-ένα για κάθε μέρα που περιμένεις να πληρωθείς ή ρούχα για τα τηλεφωνικά κέντρα κτλ. Όλα έγιναν από αυτο-παραγωγή, από ανθρώπους που εμπλέξαμε στη διαδικασία. Συνομωσία, αυτό είναι.

Ονομάζετε chainworkers αλλά με αυτά που κάνετε είστε περισσότερο brainworkers.

Serpica Naro
ενα απελευθερωμέ-
νο εμπορικό σήμα

Όχι, πες το αυτό στον Χ που ξυπνάει κάθε πρωί για να μοιράσει αυτά τα κωλοπεριοδικά της μόδας...οκ, καταλαβαίνω τι θες να πεις, χρησιμοποιούμε το μυαλό μας...

Βασικά υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που δουλεύουν σε σουπερ-μαρκετ σε σκατοδουλειές και δεν χρησιμοποιούν τόσο τις κοινωνικές τους δεξιότητες ή τη φαντασία τους όπως π.χ. ένας γραφίστας που είναι προσωρινός. Αλλά μπορούμε να πούμε από τις δεξιότητες αν είναι brainworker, πως τελικά ορίζουμε ακριβώς τον brainworker;

Καταρχήν νομίζω πως υπάρχουν περισσότεροι brainworkers που δουλεύουν σε σκατοδουλειές σε σουπερ-μαρκετ επειδή δεν μπορούν να βρουν μια δουλειά, απ'ότι νομίζεις. Δεύτερον, συνομωσία σημαίνει πως ο καθένας συνεισφέρει τις δικές του δεξιότητες σε ένα γενικό σχέδιο. Δηλαδή δεν θα μπορούσαμε να κάνουμε αυτό που κάναμε (με τη Serpica Naro) αν δεν είχαμε τεχνικό που θα μπορούσε να κτίσει μια σκηνή από το τίποτα. Τους δίνεις μια έρημο και αυτοί το κάνουν σκηνή. Και δεν το κάνουν επειδή πληρώνονται αλλά επειδή νιώθουν ότι συμβάλλουν τη δεξιότητα τους σε μια γενική οπτική. Το ίδιο και με τους άλλους που κάνουν τα γραφιστικά σχέδια, είναι όπλα. Όταν μιλάς για σχέση και τη δύναμη της σχέσης, για αυτό μιλάς. Για ένα γενικό σχέδιο, που νιώθεις ότι πραγματικά παλεύεις για κάτι, που βάζεις ότι δεξιότητες είσαι. Και μερικές από αυτές τις εφευρισκεις, αν δεν τις εχεις τις εφευρίσκεις. Και μια ομάδα επισφαλών εργατών με τους οποίους κάνουμε καμπάνιες κτλ. εφύραν. Δεν ήξεραν πως να κάνουν μια διαπραγμάτευση, με τίποτα, δεν ενδιαφέρονταν πως να διαπραγματευτούν τίποτα στη ζωή τους, και κατέληξαν να είναι οι μόνοι που μπορούν να μιλήσουν απέναντι στο αφεντικό τους, πήραν αυτό το ρόλο. Όλα συμβαίνουν γιατί οι άνθρωποι νιώθουν ότι συμμετέχουν σε κάτι. Μερικές φορές χρησιμοποιούμε τη λέξη "συμμετενεργοποίηση" (participactivation). Είναι ηλίθια λέξη, δεν τη γουστάρω. Αλλά βάζει τη συμμετοχή και την ενεργοποίηση, αυτή είναι η διαδικασία. Τώρα το ξέρουμε, μπορούμε να δούμε τα πράγματα που κάναμε και πως δούλεψαν, όταν όμως τα κάναμε ήταν απλά κάτι φυσικό.

Ίσως όταν ορίζεις τους επισφαλείς εργάτες και τους brainworkers, ίσως να είναι ένας χρήσιμος ορισμός (μεθοδολογικά), αλλά συχνά πρόκειται

1
01
UOMO INVISIBLE

Imbaccatibilli

για τους ίδιους ανθρώπους που απλά κάνουν διαφορετικό τύπο δουλειάς και όπου βρίσκονται χρησιμοποιούν διαφορετικού τύπου δεξιότητες που έχουν. Είναι περισσότερο ορισμός του τι δεξιότητες χρησιμοποιούν στη ζωή τους, οι συνθήκες τους ή οι συμπεριφορές τους, οι διαδικασίες που μπορούν να αναπτύξουν. Νομίζω είναι οι ίδιοι και για τους δύο.

Blicero, τι βρίσκεται πίσω από το σλόγκαν, "δεν είμαστε μια high τάξη, δεν είμαστε μια low τάξη"...

..."είμαστε η νέα τάξη!" Αυτό προέρχεται από ένα booklet της Serpica Naro, ήταν αστείο, το να το λέει μια σχεδιάστρια μόδας είναι βλακεία, αλλά το να το λέει μια ομάδα αυτο-οργανωμένων εργατών σημαίνει κάτι.

Είπες προηγουμένως πως από την αρχή, άλλα τμήματα του κινήματος, κόμματα κτλ. ήρθαν στο playday και συμμετείχαν. Ποιά είναι η σχέση σας γενικά, με όλες αυτές τις ομάδες που προσπαθούν να βγάλουν "υπεραξία" από αυτές τις δράσεις;

Κοίτα, το προβλημαμά μας είναι αυτό. Είμαστε βασικά, με όρους συμπεριφοράς, ελευθεριακοί. Θεωρούμε πως, στα πράγματα που κάνουμε, είναι καλό αν περισσότεροι άνθρωποι συμμετέχουν και αναγνωρίζουν την αξία τους και μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν. Εάν κάναμε τον Άγιο Πρεκάριο και αποφασίζαμε ποιός είναι καλό να το χρησιμοποιήσει και ποιός όχι, δεν θα δούλευε. Γιατί έτσι ένας εργάτης θα ένιωθε πως θα πρέπει να μου ζητήσει άδεια για να φωτοτυπήσει την εικόνα του Αγίου. Όχι, είναι ελεύθερος να τη φωτοτυπήσει και να τη μοιράσει και τον προσκαλούμε να το κάνει αυτό. Από την άλλη φυσικά, πιο δομημένες πολιτικές οργανώσεις μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτό προς οφελός τους για να αποκτήσουν ορατότητα από κάτι που δουλεύει. Αλλά ειλικρινά πιστεύω πως η δύναμη των σχέσεων μεταξύ ανθρώπων είναι κάτι πιο δυνατό από την εργαλειώδη χρήση. Εννοω πως το έδαφος που αναπτύξαμε τον Άγιο Πρεκάριο, τη Serpica Naro κτλ., είναι πολύ δυνατό, πολύ βαθύ. Και ακόμα και αν είσαι πολύ καλά οργανωμένος και έχεις πολύ προσοχή από τα μέλη, γιατί μπορείς να πετύχεις πολυ μηντιακή προσοχή, δεν είναι εύκολο να κάνεις τους ανθρώπους να πιστέψουν πως ο Άγιος κτλ. ανήκουν σε σένα. Αυτό είναι που συμβαίνει, όλοι χρησιμοποιούν τον Άγιο Πρεκάριο, απο σωμα-

τεύα της αυτονομίας μέχρι τους Dissobedienti, εμείς, απλοί εργάτες, όλοι, έτσι κανείς δεν μπορεί να τον ισχυριστεί ως δικό του. Αυτό είναι εντάξει για μας. Το όλο πρόβλημα είναι όταν θέλουν να κάνουν κάτι πολύ άσχημο. Εκεί χρειάζεται λιγάκι πολιτική στρατηγική. Π.χ. ήταν κάποτε που κάποιοι ήθελαν να χρησιμοποιήσουν τον Άγιο Πρεκάριο για να κατέβουν σε εκλογές. Και έπρεπε να ακολουθήσουμε μια πολιτική στρατηγική για να τους κάνουμε να καταλάβουν πως δεν μπορούν να το κάνουν αυτό. Γιατί άμα το κάνουν θα υπάρχουν μεγάλα προβλήματα. Όχι γιατί θα πάμε να σπάσουμε πράγματα κτλ. δεν είμαστε σταλινιστές, αλλά γιατί θα βρούμε ένα τρόπο να πείσουμε όλους τους επισφαλείς ανθρώπους πως χρησιμοποιούν τη ζωή τους για να πάνε στο κωλοκοινοβούλιο.

Όπως τώρα με την Ελιά (Κεντροαριστερά)...

...είδες, δεν χρησιμοποιούν τον Άγιο! Χρησιμοποιούν τον όρο επισφάλεια γιατί όλοι το χρησιμοποιούν πια, αλλά δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον Άγιο, θα νευριάσει και θα τους καταραστεί! Είναι δύσκολο πρόβλημα, φέτος θα είναι περίπλοκο. Χρειάζεται να βρούμε ένα μηχανισμό μέσα από τον οποίο θα συνεχίσουμε με τη διαδικασία αυτο-οργάνωσης χωρίς να την αφήσουμε να καταστραφεί τελείως από την πολιτική των εκλογών.

Ποιά είναι η ιδέα πίσω από την Ευρωρωτομαγιά (Euromayday);

Το mayday του 2004 προσπαθήσαμε να το κάνουμε ταυτόχρονα σε Μιλάνο και Βαρκελώνη. Ξεκινήσαμε από εκεί γιατί είχαμε καλούς φίλους στη Βαρκελώνη και ήρθαν στα προηγούμενα mayday και ξέραμε ο ένας τον άλλο, ξέραμε τι εννοούσαμε, τη διαδικασία που θέλαμε να ξεκινήσουμε. Ελπίζαμε πως θα είναι ικανοί να το επεκτείνουν στη Βαρκελώνη. Δεν πιστεύω πως θα έδωσαν πραγματικά αλλά προσπάθησαν. Η ιδέα ήταν στην αρχή, πως φυσικά πρέπει να μεγαλώσουμε, στην Ευρωπαϊκή Ένωση κτλ. αλλά κυρίως επειδή ο πολιτικός τόπος που πρέπει να λαμβάνεις υπόψιν δεν μπορεί να είναι μόνο εκεί που είσαι. Δηλαδή πρέπει να ξεκινήσεις από την τοπική σου κοινότητα, όσον αφορά τον αγώνα κτλ., αλλά πρέπει να έχεις μια οπτική που λαμβάνει υπόψιν τις μεγαλύτερες περιοχές στις οποίες βρίσκεσαι, και σε αυτή την περίπτωση είναι η Ευρώπη, ως γεω-

Imbaccarilli

Imbaccibilli

γραφικός όρος περισσότερο, όχι τόσο η Ευρώπη ως Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι θέλαμε να ξεκινήσουμε μια διαδικασία όπου επαφή-την-επαφή θα μπορούσαμε να αρχίσουμε ένα δίκτυο, με την ίδια βάση που ξεκινήσαμε το mayday εδώ, με την έμφαση στις σχέσεις, στην αυτο-οργάνωση, όχι μόνο ακτιβιστές κτλ. Το πρώτο mayday στη Βαρκελώνη πήγε καλά. Μετά τον επόμενο χρόνο, προσπαθήσαμε να πείσουμε άλλες ομάδες να κάνουν το ίδιο στις χώρες τους. Συνέβη στους Αυτόνομους Χώρους στο Λονδίνο όπου προτάθηκε να ξεκινήσει μια ευρωπαϊκή διαδικασία πρωτομαγιάς. Νομίζω, αλλά αυτό είναι προσωπική γνώμη, νομίζω πως αυτό ήταν διαφορετικό. Γιατί με αυτό τον τρόπο μόνο δομημένες ομάδες ενδιαφέρθηκαν για αυτό το κάλεσμα. Θα προτιμούσα μια πιο αργή διαδικασία στην οποία εμείς ή άλλοι, θα πήγαιναν να μιλήσουν σε ομάδες, σε μια πόλη, που τις ξέρουν και τις εμπιστεύονται και γνωρίζουν πως θα το κάνουν με την ίδια οπτική, να ξεκινήσουν δηλαδή τη διαδικασία του mayday. Αλλά ξεκίνησε με αυτό τον τρόπο και ξαφνικά ήταν 10 πόλεις που ήθελαν να το κάνουν. Συναντηθήκαμε και ξεκινήσαμε να μιλάμε για το ποιές είναι οι αρχές που καθοδηγούν την οργάνωση του mayday στο Μιλάνο. Απλά να μοιραστούμε κάτι που δουλεύει και εμπνέει τους άλλους. Πιστεύω πως κάποιοι το κατάλαβαν, άλλοι μάλλον όχι. Το ζουμί είναι πως αυτή η διαδικασία είναι πολύτιμη για να μιλήσεις για την επισφάλεια στο ευρωπαϊκό πολιτικό τοπίο, είναι σημαντική. Δεν νομίζω πως αναπτύχθηκε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Αλλά είναι αυτό που είναι. Αν δεν προσπαθήσουμε να το κάνουμε καλύτερο..... είναι μια καλή ευκαιρία, δεν πρέπει να τη χάσουμε.

Το θέμα είναι πως βασικά υπάρχουν δύο ταχύτητες, η ιταλία είναι μια διαφορετική ιστορία, γιατί ξεκίνησε από εδώ, είναι μια διαφορετική διαδικασία, αλλά στην υπόλοιπη Ευρώπη είναι κάτι πολύ πολύ νέο και υπάρχουν διαφορές στην κοινωνική σύνθεση της κάθε χώρας...

...ναι, την ίδια στιγμή υπάρχει και ένα άλλο πρόβλημα. Από τη μια πλευρά το πρόβλημα είναι ότι φυσικά ξεκινήσαμε 5 χρόνια πριν και έχουμε περισσότερη γνώση σε κάποια ζητήματα, όχι γνώση, μάλλον έχουμε περισσότερη εμπειρία.

Από την άλλη πλευρά, νιώθω πως οι άνθρωποι από την Ευρώπη δεν δίνουν έμφαση σε αυτή την εμπειρία, να προσπαθούν να καταλάβουν τι

σημαίνει. Να την αναλύσουνε και να την τροποποιήσουνε σε κάτι που μπορούν να το χρησιμοποιήσουν στη χώρα τους. Νομίζω πως οι περισσότεροι θέλουν να συμμετάσχουν στο θεαματικό, και δεν αντιλαμβάνονται τα σημαντικά, όπως τα κοινωνικά μήντια, το ότι μιλάμε για επισφαλείς εργάτες, για αυτο-οργάνωση, το γεγονός πως εμπλέκει μη-ακτιβιστές. Αυτά είναι πράγματα που είπαμε την πρώτη φορά που συναντηθήκαμε το ευρωπαϊκό δίκτυο της πρωτομαγιάς και συνέχεια τα λέμε αυτά, γιατί πραγματικά κάνουν τη διαφορά για την πρωτομαγιά, σε σχέση με ένα τυπικό συντονισμό για δράση την πρωτομαγιά. Εννοώ πως είναι πολλά χρόνια που καλείται πρωτομαγιάτικη δράση, δεν είναι κάτι νέο, αλλά η διαδικασία που προσπαθούμε να κάνουμε είναι νέα επειδή υπάρχουν όλα αυτά που προανέφερα- εμπλέκει μη-ακτιβιστές με ενεργο και συμμετοχικό τρόπο, εμπλέκει δημιουργικές διαδικασίες κοινωνικών μήντια, "συνωμοσία" και σχέση και ενεργοποίηση νέων ομάδων ανθρώπων για αγώνα, είναι αυτοοργανωμένο και μιλά σε ένα νεο – όχι ομοιογενές- αλλά υπαρκτό υποκείμενο, τους επισφαλείς εργάτες. Νομίζω πως όποιος θέλει να συμμετέχει στο mayday θα πρέπει να ξέρει πως συμμετέχει σε κάτι με αυτά τα χαρακτηριστικά. Αλλά δεν ξέρω αν είναι πάντα ξεκάθαρο. Άρα καταλαβαίνω ότι υπάρχει μια διπλή ταχύτητα από τη μια μεριά, αλλά καταλαβαίνω και από την άλλη μεριά ότι κάποιος μπορεί να είναι ok με τη διπλή ταχύτητα γιατί θέλει να κάνει τη δική του διαδικασία σε κάτι που δεν είναι το mayday parade, είναι κάτι άλλο. Είναι ok, αλλά δεν πιάνει την πλούσια πλευρά της εμπειρίας μας. Και όσο και να εξηγούμε, και να σημειώνουμε...ε δεν μπορούμε να διαφεντεύσουμε τους άλλους να σκεφτούν όπως θα θέλαμε.

Μια δύσκολη ερώτηση...την προηγούμενη φορά που διοργανώθηκε κάτι σε όλη την Ευρώπη, ή και παγκόσμια, ήταν με το κίνημα της αντι-παγκοσμιοποίησης. Πιστεύεις ότι οι ομάδες που ήρθαν σήμερα έχουν αναλύσει αυτή την εμπειρία και έχουν μάθει από αυτό για να πάνε στο επόμενο βήμα; Ή είμαστε πάλι στο σημείο μηδέν και ξεκινάμε από την αρχή;

Δεν ξέρω, κοίτα, οι Chainworkers ποτέ δεν συμμετείχαν ενεργά, ως συλλογικότητα, στο κίνημα της αντι-παγκοσμιοποίησης. Καθένας από τους Chainworkers συμμετείχε. Εγώ ήμουν εκεί ως Indymedia, άλλοι ήταν εκεί

Γιαννάκης

Ιμβάτσιβιλι

με άλλες ομάδες κτλ. Ενώ πολλές ομάδες που είναι τώρα στη διαδικασία της ευρωπαϊκοποίησης, συμμετείχαν άμεσα στο κίνημα της αντι-παγκοσμιοποίησης. Και αυτή είναι μια άλλη όψη του προβλήματος των "δύο ταχυτήτων" για το οποίο λέγαμε. Γιατί εμείς σαν Chainworkers, σαν συλλογικότητα, καταφέραμε, προσπαθήσαμε, μάθαμε να κάνουμε πολιτική χρησιμοποιώντας ένα τελείως διαφορετικό μοτίβο από αυτό των τυπικών κινημάτων, αντι-παγκοσμιοποίησης κτλ. Και αυτό που πετύχαμε με το mayday parade, μέρος του δηλαδή, προέρχεται από το μη-τυπικό μοτίβο. Στην Ευρωπαϊκοποίηση αυτό το μη-τυπικό μοτίβο συναναστρέφεται με πιο τυπικά μοτίβα των δομημένων ομάδων που συμμετέχουν σε μια ευρεία γκάμα διαφορετικών κινητοποιήσεων. Αυτός ίσως είναι ένας λόγος που η διαδικασία της Ευρωπαϊκοποίησης δεν είναι ακριβώς αυτή που θα θελα. Νομίζω πως η κινητικοποίηση της αντι-παγκοσμιοποίησης είναι ενδιαφέρον και ακόμα και τώρα πιστεύω πως είναι σημαντικό να δείξεις ότι υπάρχει σύγκρουση απέναντι στο γεγονός πως κάποιες ομάδες ανθρώπων προσπαθούν να καθορίσουν τις ζωές μας κτλ., αλλά, το είδος της κινητικοποίησης που κάνεις για ένα τέτοιο πράγμα είναι τελείως διαφορετικό από αυτό που κάνεις για το mayday. Δεν είναι καλύτερο ή χειρότερο, είναι απλά διαφορετικό, γιατί σε αυτές τις αντι-Συνόδους υπάρχει η πιθανότητα για άμεση σύγκρουση και υπάρχει κάποιος αποφασισμένος να δείξει στις υπερδυνάμεις πως δεν ηηγαίνουν όλα καλά. Ενώ το mayday parade δεν είναι φτιαγμένο για να δείξει αυτό αλλά για να δείξει τους καθημερινούς αγώνες, να κάνει τους ανθρώπους να νιώσουν πως μπορούν να έχουν ένα κοινό φανταστικό, να νιώθουν πως είναι μέρος του ίδιου προβλήματος και να μοιράζονται ιδέες για λύσεις. Είναι μια ριζοσπαστικά διαφορετική διαδικασία. Για αυτό νομίζω ότι πρέπει να αναλύεται από δύο διαφορετικές οπτικές. Και το γεγονός πως οι ομάδες που συμμετέχουν δεν το κάνουν ...αυτό μπορεί να είναι μέρος της μη-τέλειας διαδικασίας της Ευρωπαϊκοποίησης.

Ποια είναι τα πλάνα για φέτος;

Τι περιμένω για την επόμενη Ευρωπαϊκοποίηση; Η προτασή μας ήταν σταθερή (στη διεθνή συνέλευση), το να γίνει μια συνέντευξη τύπου είναι ok, νομίζω πως μια κοινή ορατότητα είναι κάτι καλό. Αλλά αυτό που κάναμε πρώτα ήταν να κάνουμε μια συνέλευση με όλες τις ομάδες των Imbattibili,

ομαδες εργατών, κοινωνικοί χώροι, χαλαρές ομάδες ανθρώπων που αυτο-οργανώνουν μια γειτονιά κτλ. Συναντηθήκαμε με όλους αυτούς και είπαμε "είναι η δική σας πρωτομαγιά, δεν θέλουμε να πάμε σαν Chainworkers που κάνουν διεθνές σχέσεις κτλ.". Θέλαμε όλες τις διαφορετικές ομάδες των Imbattibili να συμμετέχουν στη (διεθνή) συνέλευση, να μην είναι μόνο ακτιβιστές, να είναι ένα ευρύτερο κοινό. Βασικά κάποιιοι από αυτούς ήρθαν, και αυτό είναι πολύ σημαντικό για μας. Στη συνέλευση με τους Imbattibili μιλήσαμε για το πως μπορούμε να κάνουμε μια πρόταση για μεγαλύτερη δημοσιότητα σε αυτή την ευρωπαϊκή διαδικασία που χτίζουμε. Μετά από πολύ συζήτηση και σκέψη μας ήρθε αυτή η ιδέα (ΣτΜ- "ο τροχός της ατυχίας" σε αναλογία με το γνωστό «τροχό της τύχης», δειτε παρακάτω). Εμένα αυτό που με παρεξένεψε ήταν το ότι όταν είπαμε αυτή την ιδέα με τους Imbattibili υπήρχε ενθουσιασμός, "ναι, μπορούμε να κάνουμε αυτό και αυτό κτλ", ενώ σήμερα (ΣτΜ- στη διεθνή συνέλευση της Ευρωπρωτομαγιάς) όταν το είπαμε...όλοι προσπαθούσαν να καταλάβουν αν αυτό είναι μέσα ή έξω από τα δικά τους σχέδια. Και αυτό χάλασε τα πάντα. Ελπίζω πως αύριο θα έχουμε μια καλύτερη κουβέντα.

Η ιδέα δεν ήταν τέλεια, αλλά ήταν ένας τρόπος για να χρησιμοποιήσουμε τη διαδικασία των κοινωνικών μηντια και για την Ευρωπρωτομαγιά. Αυτό που θέλουμε να κάνουμε είναι να εκθέσουμε τους ανθρώπους που ξεκινούν την "επισφαλοποίηση" (precarization) ως στόχο σε μια "επισφαλή" δράση. Όπως το λέμε στην Ιταλία, "κάντε επισφαλείς αυτούς που μας κάνουν επισφαλείς" (precarize the precarizers). Σκεφτήκαμε να θέσουμε 10 ή 20 ή 30 στόχους κτλ, εταιρείες, θεσμούς, ό,τιδήποτε, και μετά να προσκαλέσουμε όλους από την Ευρώπη να κάνουν δράσεις εναντίον τους, μπορεί να μην είναι δράσεις, μπορεί εργάτες από έναν στόχο να θέλουν να κάνουν μια απεργία ή να μπλοκάρουν ή ό,τιδήποτε, κάποιος δεν χρειάζεται να είναι στη συνέλευση για να ενεργοποιηθεί. Και δεν χρειάζεται να είσαι ακτιβιστής, μπορείς να φτιάξεις και να μοιράσεις ένα φυλλάδιο που να λέει όσα στραβά γίνονται με αυτή την εταιρεία, θεσμό κτλ. Ύστερα θα προσπαθήσουμε να έχουμε ένα top ten όλων αυτών που συνέβησαν στους στόχους, να διαλέξουμε τα κορυφαία τέσσερα, και μετά να κάνουμε μια μεγάλη μηντιακή στιγμή όπου θα γυρίσουμε τον "τροχό της ατυχίας"-απευθείας συνδέσεις με διαφορετικές πόλεις θα λένε "μήπως θα είναι

αυτός ο άτυχος;" ξέρετε, αυτά... Στο τέλος θα γυρίσουμε τον τροχό και όλοι οι δημοσιογράφοι θα κοιτούν τον τροχό και θα λένε "ποιός θα είναι αυτός που θα καταστραφεί από τους επισφαλείς φέτος;" κτλ. Και όταν επιλεγεί ο στόχος θα πούμε πως "όλο το δίκτυο της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα επιτεθεί στον στόχο από τώρα και μέχρι την πρωτομαγιά!" Τότε δεν θα ανοίξουν για 5 μέρες (γέλια)...εννοώ πως το σημαντικό δεν είναι αν θα γίνει αλλά αν οι άνθρωποι πιστέψουν ότι θα γίνει. Αυτή είναι μια διαδικασία που μπορεί να εμπλέξει μη-ακτιβιστές, που είναι αστεία και που όλοι μπορούν να πουν "ναι, οκ, και εγώ μπορώ να κάνω κάτι ενάντια σε αυτή την εταιρεία, να τραβήξω κάποια καλώδια, ένα μικρό σαμποτάζ... Αλλά αυτό μετράει για το chart, άρα συμμετέχω στο chart, άρα συμμετέχω στο δίκτυο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι μια πρόχειρη ιδέα, ίσως πρέπει να την επανακαθορίσουμε... μάλλον δεν την εξηγήσαμε καλά στη (διεθνή) συνέλευση. Αν πάντως "ο τροχός της ατυχίας" ισχύσει, τότε εκείνο το πρωί της πρωτομαγιάς θα γίνουν δράσεις και ο κόσμος που συνδέθηκε χαλαρά με αυτό θα έρθει στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ίσως σε μια πόλη που πέρσι είχατε 1000 ακτιβιστές φέτος να έχετε 3000 άτομα, 2000 που δεν είναι ακτιβιστές. Είναι ένα μικρό βήμα αλλά είναι ένα βήμα, πρέπει να το κτίσεις σιγά, δεν μπορείς να το κτίσεις με τη μια. Κάναμε 5 χρόνια για φτάσουμε στις 100 χιλιάδες, κάποιος πρέπει να περιμένει μερικά χρόνια για να δει κάποιες χιλιάδες να έρχονται στο mayday...

Νομίζω πως το πιο σημαντικό πράγμα είναι το να συνεχίζει ο αγώνας. Να μην είναι μόνο κάτι που συμβαίνει την πρωτομαγιά, αλλά μετά από αυτή οι άνθρωποι να εμπνέονται, να προσπαθούν να αυτο-οργανωθούν στις δουλειές τους...

...ναι, αυτό είναι το νόημα. Αν θέλαμε να κάνουμε απλά ένα πάρτι, θα κάναμε...θα κάναμε κατάληψη σε ένα εγκατελειμένο εργοστάσιο...το νόημα είναι να πείσεις τους ανθρώπους να παλέψουν για να κάνουν τη ζωή τους καλύτερη...

Ποιά είναι η σχέση με τους αγώνες που έρχονται από ανθρώπους που δεν μπορούμε να τους πούμε κατά κάποιο τρόπο επισφαλείς, που ίσως έχουν μονιμες δουλειές. Το λέω γιατί μερικές φορές, παρακολουθώντας

τη συζήτηση στην ηλεκτρονική λίστα, βλέπουμε μια διαίρεση μεταξύ του μόνιμου εργάτη και του επισφαλή εργάτη. Μιλώντας προσωπικά, νομίζω πως το θέμα δεν είναι να δημιουργήσουμε μια διαίρεση αλλά να βρούμε την κοινότητα, να βρούμε το κοινό, τον κοινό αγώνα. Δεν ξέρω ποιά είναι η κατάσταση στην Ιταλία βασικά σε αυτό...

...βασικά στην Ιταλία οι μόνιμοι ολοένα γίνονται επισφαλείς. Ένα πράγμα που είπαμε πριν δυο-τρεις μέρες είναι το ότι για μας, η επισφάλεια είναι η "λάθος" συνθήκη. Ακόμα και αν έχεις μια μόνιμη δουλειά και το νοίκι σου είναι τα 2/3 του μισθού σου, δεν θα έλεγα ότι δεν είσαι επισφαλής γιατί δεν έχεις αρκετά χρήματα για τροφή. Η' δεν θα έχεις τροφή ή δεν θα έχεις σπίτι. Και στις δύο περιπτώσεις δεν νιώθεις καλά. Το ζήτημα είναι πως δεν είναι η μονιμότητα της δουλειάς σου που σε κάνει επισφαλή ή όχι...γενικά οι μόνιμες εργασίες εξαφανίζονται λόγω της αναδιάρθρωσης της αγοράς εργασίας. Θα πάρει μερικά χρόνια αλλά στο τέλος δεν θα είναι καμμία. Για αυτό πρέπει να σκεφτείς μορφές αγώνα και εργατικών δικαιωμάτων που μπορούν να εφαρμόσουν στους επισφαλείς εργάτες. Γιατί αυτοί θα είναι η νόρμα. Δεν πιστεύω πως όταν έγιναν οι μεγάλοι εργατικοί αγώνες το 50-60-70, έγιναν μόνο για τα εργατικά δικαιώματα. Θέλαν κάτι περισσότερο. Αλλά τα δικαιώματα που κέρδισαν ήταν χρήσιμα, κερδίσαμε από αυτά, και τώρα που τα αφαιρούν το νιώθουμε. Νομίζω το ίδιο θα γίνει με τους αγώνες των επισφαλών. Φυσικά οι περισσότεροι άνθρωποι σκέφτονται κάτι άλλο. Δεν ονειρεύονται ένα Κράτος που θα ρυθμίζει τέλεια την επισφαλή εργασία τους. Αλλά είναι σίγουρο πως το ελάχιστο που μπορούν να καταφέρουν είναι να παλέψουν για κάποια δικαιώματα που θα κάνουν τη ζωή τους λιγότερο σκατά. Ότι κάποια πράγματα μπορούν να είναι εγγυημένα για αυτούς. Το ότι θα μπορούν να αρρωστήσουν χωρίς να ανησυχούν αν θα έχουν λεφτά (γιατί αν αρρωστήσουν δεν θα τους πληρώνουν). Αν μείνουν έγγυες ή αν θέλουν να κάνουν μια απεργία ή να διαμαρτυρηθούν, να μπορούν να το κάνουν και όχι απλά να απολύονται. Είναι σκατά, φαίνεται ότι πάμε πίσω 30 ή 40 χρόνια. 30 ή 40 χρόνια πριν δεν τα σκεφτονταν και οι καπιταλιστές αυτά, οι εργάτες πάλευαν σκληρά για να τα κερδίσουν. Τώρα τα χάνουμε και θα πρέπει να κερδίσουμε κάτι ανάλογο για τους επισφαλείς εργάτες. Φυσικά δεν είναι επαναστατικό αλλά είναι το μίνιμουμ για το οποίο μπορούμε να αγωνιστούμε, το μίνιμουμ. Έπειτα, αν υπάρχει χώρος για περισσότερα, θα

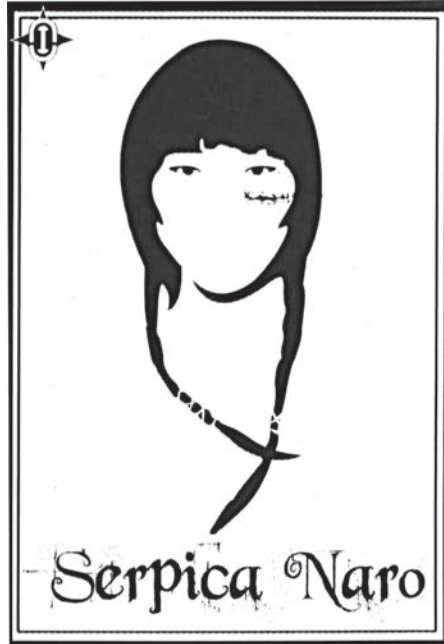
προσπαθήσουμε φυσικά να πάρουμε περισσότερα. Θα πρέπει να το αλλάξουμε (την επισφάλεια) με ένα τρόπο που ανοίγει περισσότερα πράγματα, παρά "το πήραμε, αυτό είναι". Νομίζω το ίδιο ήταν και για τους εργάτες πριν 40 χρόνια. Πάλεψαν για κάτι καλύτερο, πήραν ότι πήραν, δεν ήταν το καλύτερο αλλά κάτι ήταν. Και πρέπει να φτάσουμε το "κάτι είναι". Ίσως μετά πάρουμε περισσότερα. Αυτή τη στιγμή δεν είμαστε καθόλου κοντά στο "κάτι είναι". Είμαστε πολύ πίσω από αυτό.

Κάτι ακόμα, πως διαλέξατε αυτή τη μορφή δράσης, το parade;

Γιατί τα τυπικά mayday ήταν βαρετά, οι άνθρωποι δεν έρχονταν σε αυτά. Ούτε στις άμεσες δράσεις ερχόνταν, δεν ξέρει ο καθένας πως να σπάσει μια βιτρίνα ή δεν θέλει. Είναι θεαματικές (οι άμεσες δράσεις), δεν είμαι εναντίον τους αλλά αν το νόημα είναι να εμπλακούν μη-πολιτικοποιημένοι άνθρωποι, δεν θα δουλέψει. Για αυτό πρέπει να βρούμε ένα ενδιαφέρον, ενεργητικό, συμμετοχικό τρόπο. Και τα παρτι είναι το καλύτερο. Κινούμενα πάρτι για να έρθουν περισσότεροι άνθρωποι. Και θέλουμε οι άνθρωποι να περνάν καλά, να είναι χαρούμενοι που είναι εκεί. Να έρθουν σε επαφή με αυτά που λέμε, που λέμε με τα μικρόφωνα, τα φυλλάδια που δίνουμε, να έρθουν και να ρωτήσουν τι είναι αυτό και να μιλήσουμε "ε, δουλεύω σε ένα σουπερ-μάρκετ και είναι σκατά". Αυτό συμβαίνει και αποδεικνύεται αποτελεσματικό.

Το parade ήταν κάτι που εσείς το φέρατε.

Όχι, parade γίνονταν από παλιότερα σαν πρακτική. Απλά ήταν αναγκαίο να κάνεις μια διαφορά με την πρωτομαγιά που έκαναν στη Ρώμη τα επίσημα συνδικάτα με τους ανθρώπους που απλά περπατούν και μετά να πηγαίνουν σε μια μεγάλη πλατεία να ταΐζουν περιστέρια και να βλέπουν παθητικά τη συναυλία των "καλύτερων Ιταλών συνθετών" κτλ. Θέλαμε κάτι που οι άνθρωποι θα ένιωθαν πιο ζωντανό. Και το parade δούλεψε.

Serpica Naro

7 σημεία και σκέψεις πάνω στη συνέντευξη του Blicero.

σημείο 1.

«Έτσι λοιπόν δεν ήταν ένα πράγμα από τη θεωρία στην πράξη, ήταν από την πράξη στη θεωρία, έτσι δουλέψαμε» - «Για να ξαναπάω πίσω, στην ιστορία του mayday αυτό που ήταν κύριος σκοπός, τουλάχιστον για τους Chainworkers, ήταν να σπρώξουμε περισσότερους ανθρώπους να αυτο-οργανωθούν, να αγωνιστούν και να καλύτερέψουν τη ζωή τους. Αυτό, ό,τι και αν σημαίνει, είναι πολύ πολύ μη-ιδεολογικά. Αν καλύτερέψεις τη ζωή σου, είναι οκ, έκανες έναν αγώνα και τον κέρδισες. Το ξέρουμε, δεν είναι μια επανάσταση, δεν είναι ο επόμενος κόσμος, αλλά παρολαυτά η ζωή σου γίνεται καλύτερη»

Ο Blicero ήταν απόλυτα ειλικρινής, ευθύς, με αυτογνωσία. Παρουσίασε τους Chainworkers, όχι σαν μια ομάδα με την άρτια θεωρητική επεξεργασία που τη βάζει στην πράξη, αλλά ως αυτό που είναι, μια ομάδα ακτιβιστών που πράττει, πειραματίζεται, γυρίζει στις πράξεις της και επαναεπεξεργάζεται το τι κάνει. Μια ομάδα που δεν φωνάζει «επανάσταση» αλλά θέλει να προχωρά βήμα-βήμα, «καλά, πιο καλά, ακόμα πιο καλά». Είναι άραγε οι Chainworkers επαναστάτες; Χρειάζεται να διατυμπανίζουν κάτι τέτοιο; Η μήπως οι ίδιες τους οι κινήσεις ανοίγουν το «ερώτημα-επανάσταση», χωρίς να απαιτείται καμία επαναστατική «κορώνα»; «Περπατάμε ρωτώντας» όπως λένε και κάτι κουκουλοφόροι στο Νότιο Μεξικό.....

σημείο 2

«Έτσι ήμασταν οι μόνοι που λέγαμε πως είναι μια δομική κατάσταση που θα μεγαλώσει και πως μεγάλο της κομμάτι είναι θαμμένο, δεν τη βλέπεις.

Τα επίσημα στατιστικά λένε για 2 εκ. αλλά στην πραγματικότητα είναι 8 εκ. από 20 εκ. εργάτες στην Ιταλία, κοντεύει το 50%. Αυτό είναι δομικό και δεν υπάρχει τρόπος να γυρίσει πίσω.» - «Γενικά οι μόνιμες εργασίες εξαφανίζονται λόγω της αναδιάρθρωσης της αγοράς εργασίας. Θα πάρει μερικά χρόνια αλλά στο τέλος δεν θα είναι καμιά. Για αυτό πρέπει να σκεφτείς μορφές αγώνα και εργατικών δικαιωμάτων που μπορούν να εφαρμοσθούν στους επισφαλείς εργάτες. Γιατί αυτοί θα είναι η νόρμα».

Αναμφίβολα η ανεργία-προσωρινή εργασία είναι πια μια δομική συνθήκη στην Ευρώπη. Αλλά νομίζουμε πως ο Blicero υπερβάλλει εδώ. Δεν πιστεύουμε πως τα άτυπα συμβόλαια θα εξαφανίσουν το μοντέλο της «μόνιμης και σταθερής εργασίας», για ένα πολύ απλό λόγο: οι «βασικές» διαιρέσεις βολεύουν το κεφάλαιο. Προβλέπουμε λοιπόν πως το «τυπικό» καθεστώς θα παραμείνει, με την παράλληλη αύξηση μιας γκάμας άτυπων συμβολαίων. Βασικές αλλά και πολυσχιδείς διαιρέσεις λοιπόν, με τους νέους κυρίως εργαζόμενους να μπαίνουν στο πειραματικό εργαστήριο...

σημείο 3.

«Ένα πράγμα που είπαμε πριν δυο-τρεις μέρες είναι το ότι για μας, η επισφάλεια είναι η "λάθος" συνθήκη. Ακόμα και αν έχεις μια μόνιμη δουλειά και το νοίκι σου είναι τα 2/3 του μισθού σου, δεν θα έλεγα ότι δεν είσαι επισφαλής γιατί δεν έχεις αρκετά χρήματα για διατροφή. Η' δεν θα έχεις διατροφή ή δεν θα έχεις σπίτι. Και στις δύο περιπτώσεις δεν νιώθεις καλά. Το ζήτημα είναι πως δεν είναι η μονιμότητα της δουλειάς σου που σε κάνει επισφαλής ή όχι...».

Σύμφωνα με το Blicero, ο κύκλος της επισφάλειας δεν αφορά μόνο την ευέλικτη, προσωρινή εργασία-ανεργία. Συνδέεται και με τη φιγούρα του «working poor», του «εργαζόμενου φτωχού», του ανθρώπου που παρά τη «μόνιμη και σταθερή εργασία» του δεν μπορεί να ικανοποιήσει βασικές ανάγκες όπως να πληρώσει το νοίκι, να έχει μια ικανοποιητική διατροφή κ.α. Γιατί όμως κάποιος να μένει σε μια τέτοια δουλειά, που τον έχει συνεχώς στην αβεβαιότητα, «μόνιμα και σταθερά»; Ασφαλώς γιατί αυτό

που τον περιμένει είναι η ανεργία ή το πολύ μια άλλη σκατοδουλειά, κάτι που πιθανότατα θα έχει (πάλι) μια προσωρινή και αβέβαιη προοπτική. Θέλουμε να πούμε πως, ειδικά στην Ελλάδα, βλέπουμε το προσωρινό να γίνεται μόνιμο αλλά στην ουσία από πίσω κρύβεται, πέρα από την ανάγκη, αβεβαιότητα και επιθυμία «εξόδου». Αυτή είναι μια άλλη διάσταση της συνθήκης ζωής που στο σύγχρονο καπιταλισμό ονομάζουμε επισφάλεια, η αβεβαιότητα του «εργαζόμενου-φτωχού» (αβέβαιος αν θα τα βγάλει πέρα, αβέβαιος για το αν θέλει να ψάξει για κάτι άλλο ή όχι). Θα πείτε εδώ, και δικαιολογημένα, πως η επισφάλεια είναι ένας «επισφαλής όρος», όχι και πολύ συγκεκριμένος, κάτι σαν «ομπρελίτσα για τα πάντα». Αλλά αυτό μάλλον συμβαίνει ακριβώς επειδή το αντικείμενο της είναι μια ρευστή συνθήκη, μια «ημ»-κατάσταση που μάλλον με βιωματικό λόγο εκφράζεται καλύτερα - «τι να κάνω, να φύγω, αλλά και που να πάω, και το κωλοεπίδομα είναι μόνο 300, αλλά με τίποτα δεν μπορώ να μείνω έτσι για πάντα, σκατά ήρθαν και οι λογαριασμοί, τι θέλω να κάνω στη ζωή μου, πέρασα κιόλας τρία χρόνια εδώ!;; ... ».

σημείο 4.

«Καταρχήν νομίζω πως υπάρχουν περισσότεροι brainworkers που δουλεύουν σε σκατοδουλειές σε σουπερ-μαρκετ επειδή δεν μπορούν να βρουν μια δουλειά, απ' ότι νομίζεις. Δεύτερον, συνομωσία σημαίνει πως ο καθένας συνεισφέρει τις δικές του δεξιότητες σε ένα γενικό σχέδιο» - «Όταν μιλάς για σχέση και τη δύναμη της σχέσης, για αυτό μιλάς. Για ένα γενικό σχέδιο, που νιώθεις ότι πραγματικά παλεύεις για κάτι, που βάζεις ό,τι δεξιότητες είσαι. Και μερικές από αυτές τις εφευρίσκεις, αν δεν τις έχεις τις εφευρίσκεις.»

Στην ερώτηση που κάναμε για τον ορισμό του brainworker, ο Blicero δίνει μια πολύ καλή απάντηση. Εν ολίγοις λέει – το ζήτημα είναι ο αγώνας, η «συνομωσία», εκεί βάζεις ό,τι δεξιότητες έχεις και ακόμα και αν δεν έχεις κάποιες δεξιότητες τις εφευρίσκεις! Δεν βάζει δηλαδή μια αυστηρή διάκριση μεταξύ γνωστικού ή μη εργάτη, αν και ομολογεί πως για κάποιο καιρό έβλεπαν τους γνωστικούς ως μια στρατηγική κατηγορία εργατών

(όπως ο Νέγκρι ή ο Μπίφο). Όσον αφορά τη σχέση γνωστικού εργάτη με τον επισφαλή, «συχνά πρόκειται για τους ίδιους ανθρώπους που απλά κάνουν διαφορετικό τύπο δουλειάς και όπου βρίσκονται χρησιμοποιούν διαφορετικού τύπου δεξιότητες που έχουν». Σίγουρα, η εργασιακή επισφάλεια αφορά περισσότερο τις συνθήκες εργασίας, τα δικαιώματα, το μισθό, την ευελιξία στο χρόνο κτλ. και με μια πρώτη ματιά δεν φαίνεται να κάνει μεγάλες διακρίσεις μεταξύ εργασιών που απαιτούν περισσότερο ή λιγότερο γνωστικές δεξιότητες. Υπάρχει όμως μια τάση να συνδέονται οι πιο «γνωστικές» εργασίες με ευέλικτα (και συνάμα) επισφαλή καθεστώτα; Υπάρχει μια σημαντική σύζευξη της μεταβλητής «ευελιξία, επισφαλήτητα, νομαδισμός» με τη μεταβλητή «άυλη, γνωστική, πληροφοριακή εργασία». Πολλές φορές η συζήτηση για την επισφάλεια το δέχεται υπόρρητα αυτά. Νομίζουμε όμως πως απαιτείται μεγαλύτερη έρευνα, τόσο εμπειρική, όσο και θεωρητική, για τη δόμηση των εννοιών.

σημείο 5

«Αντί να πάμε στα καθεστωτικά μήντια ή να προσπαθούμε να παίξουμε τα αυτόνομα μνηντια, πιστεύουμε πως αυτά τα εργαλεία είναι κοινωνικά μήντια. Ο Άγιος Πρεκάριος είναι ένα κοινωνικό μέσο γιατί ένωνε ανθρώπους που δεν γνώριζαν ο ένας τον άλλο. Δημιούργησε μια κοινωνική αντίληψη για κάτι εκεί όπου δεν υπήρχε τίποτα. Το ίδιο και η Σέρπικα Νάρο, το ίδιο και οι Imbattibili. Τώρα που ξανακοιτάμε πίσω, όλα αυτά δουλεύουν με τον ίδιο τρόπο. Ο μηχανισμός της συμμετοχής, της εμπλοκής, της ενεργοποίησης και του αγώνα είναι ο ίδιος. Και τα λέμε κοινωνικά μήντια.»

Social Media! Δεν είναι εναλλακτικά media όπως το Indymedia, δεν είναι καθεστωτικά media, είναι μηχανισμοί-διαδικασίες εμπλοκής των καθημερινών ανθρώπων σε πολιτικοποιημένες πράξεις ή γεγονότα, όσο μικρά και αν είναι αυτά! (όπως το να βάλεις ένα εικονίδιο του Αγίου Πρεκαρίου στην ταμειακή σου!). Είναι η συμμετοχή σε μια κοινή αντίληψη, σε ένα κοινό αγώνα. Οι Chainworkers, με τα πειράματά τους, πέτυχαν την ανάπτυξη μιας ευρείας συνειδητοποίησης γύρω από τις νέες εργασιακές-κοινωνικές συνθήκες με την ενεργό εμπλοκή των ανθρώπων, και την δημιουργία

7 σημεία και σκέψεις

1. Γραμματέας της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης, κόμματος που προήλθε ως αριστερή διάσπαση του ΚΚΙ. Κόμμα πολύ «ευέλικτο», που κλείνει το μάτι τόσο στα κοινωνικά κινήματα όσο και στην πολιτική, αστική εξουσία.

2. Στις κινητοποιήσεις της 6ης Νοεμβρίου 2004, 87 άτομα οδηγήθηκαν στη φυλακή. Η νεολαία της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης συμμετείχε στις πορείες και εξέδωσε στη συνέχεια ανακοίνωση που «κάλυπτε» τους διαδηλωτές. Κάτι που ήρθε σε αντίθεση με τη γνώμη άλλων μελών του κόμματος.

ενός νέου «φραντασιακού για αγώνα». Ας ελπίσουμε λοιπόν πως περισσότεροι αγώνες θα ξεπηδήσουν!

σημείο 6

«Και από την στιγμή που είμασταν εμείς που προτεινάμε ιδέες, τότε είχαμε δικαίωμα να κρατάμε ένα όριο. Ένα όριο σε τι συνέβαινε. Λέγαμε, "οποιοσδήποτε είναι ελεύθερος να συμμετάσχει, αν το κομμουνιστικό κόμμα θέλει να έρθει, και αν τα συνδικάτα θέλουν, κανένα πρόβλημα, αλλά φυσικά μένετε πίσω, αφού ήρθατε τελευταίοι, τώρα τι θέλετε; Και κυρίως μένετε ήσυχοι". Είπαν "ναι, ναι", για αυτούς ήταν απλά σημαντικό να είναι εκεί. Η απόφαση ήταν πως "σας επιτρέπουμε να είστε εκεί αλλά κάθεστε ήσυχα, δεν σπάτε τους κανόνες".»

Να προσθέσουμε, στο παραπάνω εδάφιο, και ένα σύνθημα τοίχου από τη Ρώμη, όταν οργανώθηκε μια πανιταλική δράση για την επισφάλεια στις 6 Νοέμβρη του 2004. «Μπερτινόντι*¹, ή είσαι μέρος του προβλήματος ή είσαι μέρος της λύσης του». Οι Ιταλοί σύντροφοι ξέρουν τι σημαίνει συσχετισμοί δυνάμεων και τακτική. Είναι αρκετά έξυπνοι για να μην πουν «Επανίδρυση ή συνδικάτα κτλ. άντε γαμηθείτε, τι θέλετε εδώ». Παίζουν αυτοί «μπάλα» και προσκαλούν τον άλλο από θέση ισχύος, στο «γήπεδο τους». **Θέλουν να οδηγήσουν τον άλλο εκεί, που για να ακολουθήσει, θα πρέπει να αλλάξει, να έχει αναγκαστεί να αλλάξει*².**

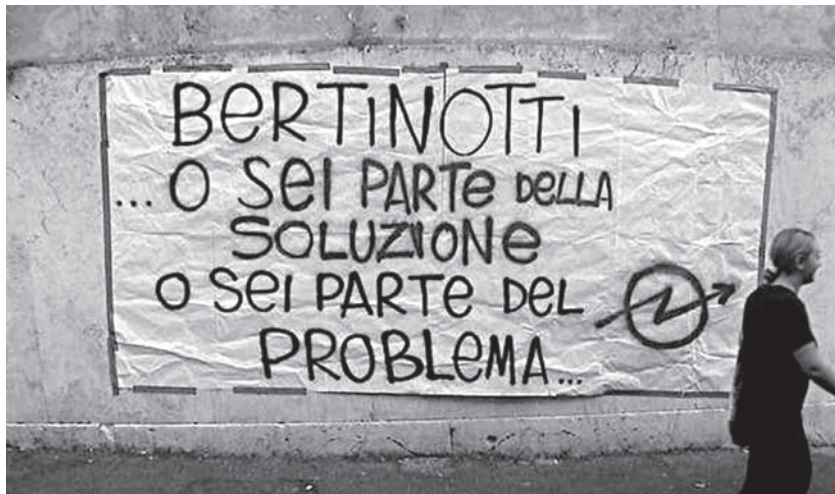
σημείο 7.

«Εκείνο τον καιρό δεν το νιώθαμε έτσι, αλλά ήταν καθαρό πως ο κρίσιμος μηχανισμός μέσα από τον οποίο μπορείς να χτίσεις ένα δυνατό δίκτυο είναι οι σχέσεις με τους πραγματικούς ανθρώπους. Ακόμα και αν δεν συμμετέχεις στην ίδια συλλογικότητα, που συζητάς συνέχεια κτλ., όταν κάνεις κάτι μαζί και πετυχαίνεις κάτι μαζί και νιώθεις ότι κάνουμε κάτι, τότε αυτός ο δεσμός μένει δυνατός. Και αν είσαι ικανός να τον διατηρήσεις δυνατό, κάνοντας πράγματα συνέχεια μαζί, κάνοντας πράγματα ο

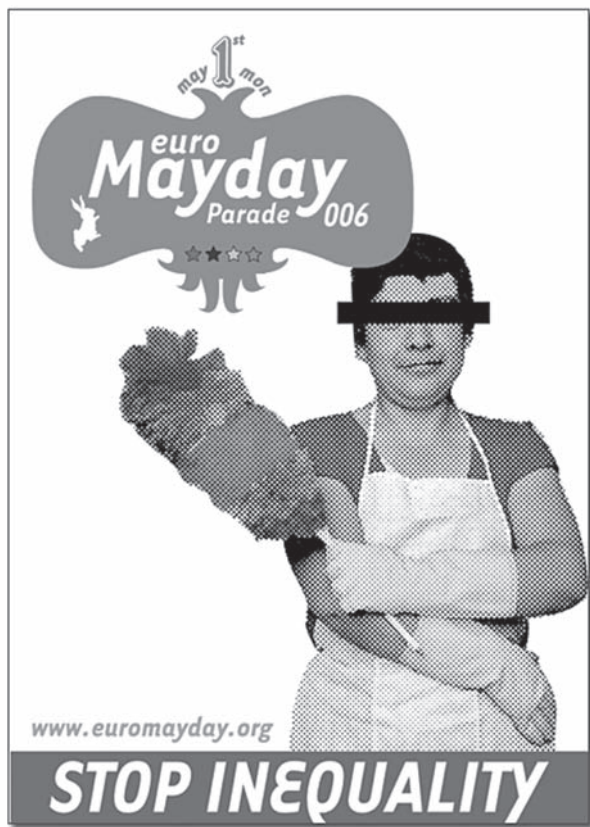

ένας για τον άλλο, παλεύοντας μαζί, τότε γίνεται δυνατότερος.» - «Από την άλλη φυσικά, πιο δομημένες πολιτικές οργανώσεις μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτό (τα social media) προς όφελος τους για να αποκτήσουν ορατότητα από κάτι που δουλεύει. Αλλά ειλικρινά πιστεύω πως η δύναμη των σχέσεων μεταξύ ανθρώπων είναι κάτι πιο δυνατό από την εργασιακή χρήση. Εννοω πως το έδαφος που αναπτύξαμε τον Αγιο Πρεκάριο, τη Σέρπικα Νάρο κτλ., είναι πολύ δυνατό, πολύ βαθύ.»

Σχέσεις. Κλειδί για τον Blicero, για τους Chainworkers. Οι πραγματικές σχέσεις χτίζουν τον αγώνα, τα social media είναι (και) σχέσεις. Ακόμα και τις προσπάθειες ηγεμόνευσης διαδικασιών από μεγάλες οργανώσεις, οι δυνατές σχέσεις μπορούν να τις αποκρούσουν. Σχέσεις ειλικρινείς, καθημερινές, απλές, με αποδοχή και ενσυναίσθηση, με τον άνθρωπο, με τις αντιφάσεις του.

«Μπερτινότι, ή είσαι μέρος του προβλήματος ή είσαι μέρος της λύσης του»

www.euromayday.org

STOP INEQUALITY

Euromayday 2006: Τι έγινε στην πανευρωπαϊκή συνάντηση του δικτύου Euromayday στο Μιλάνο;

Μια μικρή κριτική περιγραφή

Το παρόν άρθρο έχει σκοπό να δώσει μια κριτική περιγραφή για τη συνάντηση του Μιλάνου: τις συζητήσεις και τις αποφάσεις που πάρθηκαν εκεί, έτσι όπως τις είδαμε ως παρατηρητές (και ενεργοί συμμετέχοντες σε κάποιες ανεπίσημες κουβέντες).

Μικρή εισαγωγή προς ναυτιλλόμενους

Το Euromayday Process αφορά την οργάνωση διαδηλώσεων/ δράσεων τη μέρα της Πρωτομαγιάς σε διαφορετικές πόλεις της Ευρώπης. Ξεκίνησε από τις διαδηλώσεις/παρελάσεις που έγιναν στο Μιλάνο και τη Βαρκελώνη το 2004, και ενώ είχε προηγηθεί μια σειρά ανάλογων διοργανώσεων μόνο στη πόλη του Μιλάνου από το 2001. Το 2005 συστάθηκε το Euromayday Network και έγιναν κοινές «Ευρωπαϊκές» σε 22 σημεία της Ευρώπης.

Κεντρική έννοια των κινητοποιήσεων ήταν η επισφάλεια (precarity), η υλική συνθήκη ζωής που συνδέεται με την άτυπη, ευέλικτη, προσωρινή εργασία-ανεργία και που χαρακτηρίζεται από ελλιπή οικονομική, κοινωνική και συναισθηματική ασφάλεια, από προσωρινότητα και αβεβαιότητα σε κάθε στιγμή της ζωής (στη διαμονή, στις σχέσεις, στη δουλειά κτλ). Η επισφάλεια επιλέχτηκε ως θεματική καθώς είναι η κατάσταση που χαρακτηρίζει τις ζωές ενός ολοένα αυξανόμενου μέρους της ευρωπαϊκής κοινωνίας και σχετίζεται με τις δομικές μεταμορφώσεις στον ευρωπαϊκό (και παγκόσμιο) τρόπο της καπιταλιστικής (ανα)παραγωγής. Από την άλλη, η Πρωτομαγιά είναι ιστορικά και κοινωνικά μια μέρα σύμβολο διεθνιστι-

κής αντικαπιταλιστικής κινητοποίησης. Για αυτό έγινε και το επίκεντρο της δράσης του δικτύου.

Μετά την πρώτη προπαρασκευαστική συνάντηση στο Αμβούργο, το Νοέμβριο του 2005, ήρθε η σειρά του Μιλάνου να φιλοξενήσει τις ομάδες που στελεχώνουν το δίκτυο Euromayday και ασχολούνται με τη θεματική precarity (επισφάλεια) και τη διοργάνωση μιας «Ευρωπρωτομαγιάς» το 2006. Μαζεύτηκαν περίπου 50 άτομα, από διάφορες ομάδες και πόλεις της Ευρώπης, είτε για να συμμετάσχουν ενεργά στη συνάντηση είτε για να παρατηρήσουν το όλο εγχείρημα. Όπως ήταν λογικό, ο περισσότερος κόσμος ήταν από την Ιταλία. Τα θέματα της συνάντησης ήταν:

- α) το περιεχόμενο των φετινών δράσεων, οι λέξεις κλειδιά και τα ζητήματα που θα μπου "μπροστά"
- β) οι κοινές στρατηγικές με τις οποίες θα προπαγανδιστούν
- γ) η δικτύωση, τα project δικτύωσης που λαμβάνουν χώρα μεταξύ των ομάδων που αποτελούν το Euromayday network και
- δ) το τι θα διοργανώσει η κάθε πόλη-πρωτοβουλία φέτος.

Οι μεγαλύτερες και πιο έντονες συζητήσεις έγιναν στο περιεχόμενο και στις στρατηγικές προπαγάνδισης. Το τέταρτο θέμα δεν συζητήθηκε καθότι ο χρόνος δεν έφτασε και πολλές πρωτοβουλίες δεν είχαν αποφασίσει τι θα κάνουν (η ενημέρωση θα γίνει ηλεκτρονικά).

Περιεχόμενο

Όσον αφορά το περιεχόμενο, φάνηκαν ξεκάθαρα τουλάχιστον δύο τάσεις.

Η μια τάση, προερχόμενη από την Ιταλία, θεωρούσε ότι είναι πια καιρός φέτος να μπου κάπως πιο συγκεκριμένα αιτήματα απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως π.χ. αυτόματο δικαίωμα ευρωπαϊκής πολιτότητας με τη γέννηση (ενός παιδιού π.χ. μετανάστη), εγγυημένο εισόδημα, κλείσιμο των κέντρων κράτησης μεταναστών κ.α. Αυτή η τάση, έτσι όπως ανέλυε τα πράγματα, έδειχνε να εντοπίζει κάπως κεντρικά στην Ε.Ε. τους λόγους και τις τάσεις «πρεκαριοποίησης» (π.χ. οδηγία Μπολκεστάιν). Έτσι όπως

την είδαμε εμείς (και όπως τουλάχιστον εκφράστηκε από κάποιους αλλά όχι όλους τους υποστηρικτές της) αυτή η οπτική φαίνεται να ασπάζεται το σχήμα «Αμερική-Ευρώπη-Ιαπωνία/ Κίνα», βλέπει ως κρίσιμο σημείο τη ριζοσπαστικοποίηση της Ευρώπης για να εμποδιστεί το νεοφιλελεύθερο σχέδιο και κρύβει νομίζουμε μέσα της μια αντί-ιμπεριαλιστική λογική. Επιπλέον, αν και σωστά προσπαθεί να μην «εθνικοποιήσει» το ζήτημα της επισφάλειας, τελικά τείνει να προσπερνάει την ιδιομορφία της κοινωνικής-ταξικής σύνθεσης του κάθε τόπου και το πλέγμα της καπιταλιστικής εξουσίας, που δεν έχει ακριβή όρια μεταξύ ευρωπαϊκού και εθνικού.

Δεν ήταν όμως τυχαίο το ότι η λογική των «αιτημάτων» και της κρυσταλλοποίησης ενός «εχθρού» εκφράστηκε από ιταλικές ομάδες κυρίως. Η θεματική precarity κατάφερε, μέσα από την ανάδειξη της στην Ιταλία, να διεισδύσει στον κυρίαρχο πολιτικό λόγο και φυσικά να κινδυνεύει να αφομοιωθεί από την κεντροαριστερά. Σε μεγάλα προεκλογικά poster του Κεντροαριστερού Συνασπισμού που συναντήσαμε στο μετρό του Μιλάνου είδαμε το «σήμερα επισφαλείς, αύριο δουλειά». Κάτι που δεν έχει σχέση με το «απεξαρτημένο από την εργασία εισόδημα» που βάζουν οι ιταλικές ομάδες και που συνδέεται με το ανατρεπτικό πρόταγμα της «άρνησης της εργασίας» όπως εκφράστηκε το '70. Περισσότερο έχει σχέση με μια ηθική της (μισθωτής) εργασίας και την νοηματοδότηση της ανεργίας ως (ατυχές συμβάν) θυματοποίησης. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να καταλάβουμε την ανυπομονησία των Ιταλών, καθώς βρίσκονται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι όπου το ζήτημα της «επισφάλειας» μπορεί να αξιοποιηθεί-«εθνικοποιηθεί» από τις αστικές δυνάμεις.

Απέναντι σε αυτή την πολιτική ανυπομονησία για την έκφραση συγκεκριμένων αιτημάτων (αλλά όχι τόσο απέναντι στην κρυσταλλοποίηση ενός εχθρού στους ευρωπαϊκούς θεσμούς εξουσίας) εκφράστηκαν πολλές αντιδράσεις (δεύτερη τάση). Καταρχήν σχεδόν όλοι οι εκτός-Ιταλίας συμμετέχοντες, διαφώνησαν. Και αυτό γιατί προέρχονται από διαφορετικές πραγματικότητες όπου το ζήτημα της «επισφάλειας» τώρα ανοίγει για τις ανταγωνιστικές ομάδες και δεν έχει γίνει καθόλου αναλυτική επεξεργασία, όπου ειδικά και γενικά αιτήματα, όπως το «κοινωνικό εισόδημα», δεν έχουν καμιά ιστορική αναφορά, όπου δεν υπάρχει κίνηση πάνω στο ζήτημα παρά αποσπασματικοί και ασύνδετοι αγώνες (όχι ότι στην Ιταλία υπάρχουν συνεχείς και σταθεροί αγώνες, αλλά υπάρχει πολύ μεγαλύτερη

κοινωνική και πολιτική κινητοποίηση πάνω στη θεματική precarity απ' ότι σε κάθε άλλη χώρα – εδώ φαίνεται και ο σημαντικός ρόλος των ιταλικών κοινωνικών κέντρων που λειτουργούν ως χώροι κοινωνικοποίησης, ριζοσπαστικού πολιτικού συμβολισμού και ως οργανωτικοί κόμβοι). Αντί λοιπόν της πρότασης για συγκεκριμένα αιτήματα προτάθηκε η έννοια-ομπρέλα «παγκόσμια κοινωνικά δικαιώματα» (global social rights): δηλαδή κοινωνικά δικαιώματα που δεν θα είναι αυστηρά συνδεδεμένα με την εργασία ή την υπηκοότητα/ πολιτότητα κάποιου/κάποιας (όπως τα ατομικά αστικά δικαιώματα), που είναι προϊόν των κοινωνικών αγώνων, που μπορούν να «πατήσουν» σε υλικές-ιστορικές συνθήκες ενός τόπου (π.χ. το δικαίωμα της πρόσβασης στο νερό που διακυβεύεται αυτή την εποχή στη Βολιβία) και συνάμα να αναδείξουν πως στον παγκόσμιο καπιταλισμό κάθε αγώνας για κοινωνικά δικαιώματα έχει παγκόσμια, καθολική διάσταση (π.χ. «ελεύθερη πρόσβαση στο νερό για όλους»-βλέπε και τη γειτονική Σικελία πως σχετίζεται άμεσα με αυτό). Έτσι μέσα από αυτήν τη γενική ομπρέλα-στρατηγική των «παγκόσμιων κοινωνικών δικαιωμάτων κάθε τόπος μπορεί να επεξεργαστεί τις δικές του ιδιαιτερότητες, τα δικά του αιτήματα σε σχέση με την ιστορική (αλλά και παγκόσμια συσχετιζόμενη) πραγματικότητα που βιώνει.

Τελικά η κοινή κατάληξη της όλης συζήτησης ήταν κάτι σαν «να ισχύσουν και τα δύο»: θα ισχύσει δηλαδή η ομπρέλα του global social rights και το κύριο θέμα και κίνητρο των κινητοποιήσεων θα είναι η (ανάγκη-πρόταγμα) αυτό-οργάνωσης των επισφαλών εργαζομένων ενάντια στην επισφάλεια (precarious workers against precarity). Παρολαυτά στο κοινό κάλεσμα για το Euromayday θα υπάρχουν και πιο συγκεκριμένα αιτήματα που θα δίνουν πιο συγκεκριμένη μορφή για τα global social rights. Επιπλέον, συμφωνήθηκε πως ένας από τους κύριους στόχους των φετινών δράσεων και της «αντι-προπαγάνδας» (αλλά όχι μόνο) θα είναι συγκεκριμένοι θεσμοί της «ευρωπαϊκής εξουσίας». Πρόκειται σαφώς για μια λογική που, μαζί με τα «συγκεκριμένα αιτήματα», την πίεσε η πρώτη τάση που περιγράψαμε παραπάνω.

Τέλος, επί του περιεχομένου, έγινε κουβέντα και για το ζήτημα του ονόματος: Mondomayday (Κοσμοπρωτομαγιά), Euromayday ή σκέτο Mayday. Το πρώτο απορρίφθηκε αφού άλλες συνθήκες επικρατούν στην Ευρώπη και άλλες π.χ. στην Αφρική. Επιπλέον οι ομάδες του δικτύου προέρχονται

μόνο από την Ευρώπη (και βασικά τη Δυτική Ευρώπη). Το Euro αμφισβητήθηκε ακριβώς γιατί βγάζει μια λογική επικέντρωσης στην Ε.Ε., στην πολιτική Ευρώπη, κάτι που η διαδικασία της Πρωτομαγιάς θέλει να το ξεπερνά. Αλλά και από την άλλη το σκέτο Mayday (Πρωτομαγιά) δεν δίνει κάποιο διακριτικό γνώρισμα σε σχέση με τις εθιμοτυπικές εκδηλώσεις της Πρωτομαγιάς που γίνονται από τα γραφειοκρατικά συνδικάτα. Το ζήτημα παρέμεινε ανοιχτό.

Μερικές κριτικές παρατηρήσεις εδώ:

Καταρχήν ο συγκερασμός των δύο απόψεων, δηλαδή και να τονιστούν κάποια καθολικά παγκόσμια δικαιώματα, αλλά και να μπουν κάποια πιο συγκεκριμένα αιτήματα στο κάλεσμα Euromayday, είναι αντιφατικός κατά τη γνώμη μας. Η ομπρέλα global social rights, έτσι όπως την καταλάβαμε, προτάθηκε ακριβώς για αυτό, για να μη συγκεκριμενοποιηθούν αιτήματα, για να είναι ένας ανοιχτός κώδικας επικοινωνίας, ζύμωσης, διαλόγου, ανάλυσης, δράσης που κάθε ομάδα θα επεξεργαστεί ανάλογα με τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Δεύτερον, η άποψη να τονιστούν οι ευρωπαϊκοί θεσμοί εξουσίας δεν είναι λάθος, αν δεν ξεχνάμε βέβαια ότι «ο εχθρός είναι και εδώ», δηλαδή πως η καπιταλιστική εξουσία είναι πλέγμα με παγκόσμια, ευρωπαϊκή και εθνική συνιστώσα (οι λιμενεργάτες πρόσφατα «έπιασαν» με τις δράσεις τους και το «εθνικό» και το «ευρωπαϊκό» αρκετά καλά) και αν δεν θέλουμε να οδηγηθούμε σε φαινόμενα που ζήσαμε με την «αντι-παγκοσμιοποίηση», δηλαδή σε «μεγάλα ραντεβού με το μεγάλο εχθρό» όπου πολλοί συμμετέχοντες απωθούν το ότι το κεφάλαιο είναι σχέση πανταχού παρούσα.

Τρίτον, και πιο σημαντικό, που δεν τέθηκε από πολλούς στη συνέλευση: Ποιος ορίζει τα αιτήματα; Μπορεί μια συνέλευση πολιτικών ακτιβιστών να το κάνει, σαν ένα άλλο πολιτικό γραφείο κόμματος; Υπάρχει γείωση στον πραγματικό επισφαλή, τον προσωρινό, τον άνεργο του κάθε τύπου; Θέλουμε να θίξουμε εδώ την απουσία συστηματικής έρευνας που υπάρχει μέχρι τώρα. Τα αιτήματα έχουν νόημα για κάποιον αν προέρχονται από τον ίδιο, αν αναφέρονται στις υλικές συνθήκες εκμετάλλευσης του και όχι από άλλους που μιλούν εξ' ονόματος του, που τον βλέπουν σαν αντικείμε-

νο και όχι σαν υποκείμενο (λενινιστική παράδοση). Η απάντηση σε αυτή την ένσταση, φάνηκε να είναι ότι «εμείς οι ίδιοι είμαστε προκάριο», άρα τα αιτήματα που βάζουμε δεν είναι έξω από εμάς». Σίγουρα, έτσι είναι, ο κόσμος που συμμετείχε στη συνάντηση βίωνε την επισφάλεια, αλλά δεν μπορεί να ανάγει/ουμε τη σύνθεση όλων των επισφαλών στο δικό σου/μας βίωμα/ ανάγκη/ επιθυμία.

Αυτό το τελευταίο φάνηκε να το έχουν καταλάβει κάποιες ομάδες και ιδιαίτερα οι Chainworkers . Τι εννοούμε; Οι Chainworkers, πολύ εύστοχα, βλέπουν το precario όχι τόσο σαν μια ταυτότητα, όσο σαν μια γλώσσα επικοινωνίας, σαν ένα τόπο «συνάντησης» όπου εκφράζονται βιώματα, ανάγκες και επιθυμίες. Για αυτούς ο κυριότερος σκοπός τους είναι όχι να οργανώσουν τους επισφαλείς, αλλά να εμπνεύσουν (inspire) και έτσι να ενεργοποιηθεί κόσμος για να αυτό-οργανωθεί και να "συνωμοτήσει" (conspire, δηλαδή να μπει σε δράση, σε κίνηση). Με άλλα λόγια, για αυτούς το Euromayday, ο San Precario κτλ. είναι εργαλεία, για να ενεργοποιηθούν οι επισφαλείς (και όχι μόνο), να συμμετάσχουν, να βάλουν τα δικά τους αιτήματα και να κάνουν τους δικούς τους αγώνες (τους οποίους οι Chainworkers θα υποστηρίξουν αλλά φυσικά δεν θα οργανώσουν).

Αυτή η θέση είναι κατά τη γνώμη μας πιο σωστή οπτική, αλλά πάλι γεννιούνται ζητήματα (και τότε δεν γεννιούνται ε;). Καταρχήν: η γλώσσα οργανώνει-κατασκευάζει τον κόσμο*¹. Δηλαδή το να λες «είμαι precario» ακούγεται σαν κάτι στέρεο, σαν ταυτότητα, και όχι σαν μια γενικότερη υλική συνθήκη ζωής και σαν ένας τόπος «συνάντησης» για το μοίρασμα της εμπειρίας, την αυτό-οργάνωση, τη δράση. Αυτό το "επισφαλής", το precario είναι εύκολο να μπει συγκριτικά, και γιατί όχι και ανταγωνιστικά, με τους υπόλοιπους προλετάριους, αυτούς με «σταθερή και μόνιμη εργασία». Φυσικά αυτό είναι λάθος, αναπαράγει το «διαίρει και βασίλευε» του καπιταλισμού. Ευτυχώς και η συνέλευση, ή κομμάτια της τουλάχιστον, φάνηκαν να το καταλαβαίνουν αυτό όταν έβαλαν το global social rights ως κάτι που αναφέρεται σε όλους, επισφαλείς/ ευέλικτους εργαζόμενους ή μόνιμους ή άνεργους ή άμισθους ή ...Αλλά και οι Chainworkers έβαλαν την επισφάλεια, εργασιακή-κοινωνική, σαν κάτι που πάει να αγγίξει τους πάντες, δεν το θεωρούν ζήτημα μόνο των (τωρινών) προσωρινών εργαζόμενων (ή ανέργων).

1. Για αυτή τη θέση δεξ ολόκληρο το ρεύμα της «ανάλυσης λόγου» (discourse analysis). Αυτό το «η γλώσσα οργανώνει τον κόσμο» μας δίνει να καταλάβουμε κιόλας γιατί οι Ιταλοί θέλουν να μιλήσουν πιο συγκεκριμένα πάνω στο ζήτημα της επισφάλειας: για να αντιμετωπίσουν το «δουλειά, όχι επισφάλεια» της κετροαριστεράς.

Δεύτερον, η θέση των Chainworkers για «έμπνευση» και παροχή στήριξης στην εξάπλωση της αυτό-οργάνωσης των υποκειμένων είναι σωστή αλλά μπορεί καμιά φορά να σε οδηγήσει, ως πολιτικό υποκείμενο, σε μια παντελή έλλειψη στρατηγικής (αν και οι chainworkers έχουν στρατηγική). Τι εννοούμε; Ας δούμε ένα δίλημμα. Έστω, τελείως υποθετικά μιλάμε, ότι μπορείς σαν υποκείμενο να είσαι μέσα στις διαδικασίες αυτό-οργάνωσης και ριζοσπαστικοποίησης ενός super-market με πέντε υπαλλήλους (προσωρινούς ή μη) ή σε μια μεταφορική εταιρεία με 30 φορτηγά που συνδέει όλη την πόλη. Πού θα διάλεγες να είσαι αν έχεις μια επιλογή; Τι είναι πιο κρίσιμο για τον καπιταλισμό της πόλης σου (υλικά και συμβολικά) να μπλοκάρει, το μικρό super-market της γειτονιάς ή η εταιρεία μεταφορών; Θέλουμε να πούμε με αυτό το απλοϊκό παράδειγμα πως απαιτείται μια στοιχειώδη μελέτη της ταξικής σύνθεσης*² του τόπου σου (χωρίς να έχουμε διάθεση να «τοπικοποιήσουμε»το ζήτημα, άλλωστε η κοινωνική διαίρεση της εργασίας έχει παγκόσμιες διαστάσεις) για να μην βολοδέρνεις σαν ακτιβιστής από εδώ και από εκεί όταν «κάτι παίζει», και για να κάνεις καίριες παρεμβάσεις (αλλά και για να καταλαβαίνεις πώς πρέπει να αυτό-οργανωθείς). Πάντα άλλωστε, μέσα σε μια ταξική κοινωνία, θα παίζει κάτι, ένας αγώνας ;.

Σίγουρα αυτό που έχουν ήδη καταφέρει τώρα, να εμπνεύσουν δηλαδή κόσμο (μη «πολιτικοποιημένο») για να ενεργοποιηθεί και να αυτό-οργανωθεί είναι κάτι που στην Ελλάδα φαίνεται δύσκολο εγχείρημα. Δείχνει τη βαρύτητα της επικοινωνίας και της κοινωνικής συνεργασίας, δείχνει πως ακόμα και η καλύτερη ανάλυση/ ιδέα/ πρόθεση πάει χαμένη αν δεν εμπνεύσει/ επικοινωνήσει/ συνεργαστεί. Γενικά το πώς οι Chainworkers κατάφεραν να χτίσουν ένα «κοινό φαντασιακό για αγώνα» (common imagery of struggle) χρησιμοποιώντας τα «social media», όπως τα λένε, (δηλαδή επικοινωνιακές φιγούρες όπως ο San Precario και η Serpica Naro , νεολογισμούς στη γλώσσα, happening μεταστροφών της πραγματικότητας –εδώ φαίνονται ίσως και οι επιρροές από το κίνημα των καταστασιακών-κ.α.) είναι κάτι πολύ εντυπωσιακό και συνάμα μας έθεσε πολλά ζητήματα/ ερωτήματα για το πώς «κατασκευάζονται» οι υποκειμενικότητες σήμερα, ποιος ο ρόλος της επικοινωνίας/ δημοσιότητας, πόσο σημαντική είναι η νοηματοδότηση των εννοιών από το ανταγωνιστικό κίνημα κ.α.

2. Για το εργαλείο της ταξικής σύνθεσης, μαζί με τις αντιφάσεις του, μπορείς να πάρεις μια συνοπτική γεύση στο http://www.nadir.org/nadir/initiativ/kolinko/engl/e_klazu.htm

Προπαγάνδισιη

Όπως και με το περιεχόμενο των φετινών EuroMayday επικράτησε και εδώ έντονη συζήτηση. Όσον αφορά την προπαγάνδισιη της EuroMayday λοιπόν, και σε αναλογία/ σύνδεση με το περιεχόμενο, φάνηκαν δύο τάσεις: η μια τάση, προερχόμενη κυρίως από τις Ιταλικές ομάδες, πίεζε στο να γίνει κυρίως κάτι κεντρικό και εντυπωσιακό, που θα κερδίσει δημοσιότητα, όπως μια κεντρική δράση και μια κοινή συνέντευξη τύπου του δικτύου EuroMayday. Αυτή την έμφαση στη δημοσιότητα οι Ιταλικές ομάδες την υποστήριξαν έχοντας και την εμπειρία της περσινής EuroMayday όπου αν και οι συγκεντρώσεις ήταν πολύ μεγάλες (σε Νάπολι-Μιλάνο), αποσιωπήθηκαν τελείως από τα mainstream M.M.E. (βέβαια αυτό οφείλεται και στον ασφυχτικό έλεγχο των M.M.E. στην Ιταλία από τον Μπερλουσκόνι). Άλλες ομάδες από την Ευρώπη θεωρούσαν ότι έμφαση πρέπει να δοθεί στο τοπικό. Τελικά, ως σύνθεση, προτάθηκε να γίνουν τοπικές δράσεις σε συνδυασμό με μία κεντρική δράση και με μία κοινή συνέντευξη τύπου που θα δώσει δημοσιότητα και στις τοπικές EuroMayday. Κάτι προβληματικό κατά τη γνώμη μας, καθότι, ναι μεν το δίκτυο έχει μια μίνιμουμ κοινή οπτική για να πει κάτι σε μια συνέντευξη τύπου, αλλά υπάρχουν πολλά πράγματα που πρέπει ακόμα να περάσουν από επεξεργασία. Φαίνεται να υπάρχει μια βιασύνη και το όλο πρόβλημα ξεκινά σίγουρα στο ότι υπάρχουν δύο αρκετά διαφορετικές ταχύτητες: η «ιταλική» που έχει προχωρήσει στην ανάλυση της θεματικής precarity, έχει πείρα στα media (social και mainstream) και θέλει να βάλει το ζήτημα πιο κεντρικά και ευρωπαϊκά (εξηγήσαμε και παραπάνω γιατί) και η «υπόλοιπη-ευρωπαϊκή» που μόλις τώρα ψηλαφίζει το ζήτημα. Πάντως ήταν κοινή άποψη πως ο ερχομός των EuroMayday πρέπει να γίνει με ένα προπαγανδιστικό μηχανισμό αντίστροφης μέτρησης μέχρι την άφιξη του γεγονότος (countdown social media) που θα δώσει μεγαλύτερη δημοσιότητα.

Δικτύωση

Υπάρχουν τέσσερα project για να μεγαλώσει η δικτύωση του δικτύου.

Το ένα ονομάζεται Maytag και είναι ένα περιοδικό. Το δεύτερο ονομάζεται Exchange και αφορά το πώς οι ακτιβιστές του δικτύου θα μπορούν να πάνε στις διαφορετικές ομάδες-πόλεις για να ανταλλάξουν εμπειρίες και απόψεις. Το τρίτο, το Radio αφορά τη δικτύωση μέσω ελεύθερων ραδιοφώνων. Το τέταρτο και ίσως πιο ενδιαφέρον είναι το Precarity Web_Ring , η πρώτη συστηματική προσπάθεια για έρευνα του δικτύου πάνω στο precarity σε πανευρωπαϊκή διάσταση.

Join the parade near YOU!

Amsterdam Barcelona Copenhagen Hamburg
Helsinki Jyväskylä Laquila Leon Liege London
Maribor Marseille Milano Napoli Palermo
Paris Sevilla Stockholm Wien

may 1st mon

euro
Mayday
Parade 006

www.euromayday.org

Party, action & protest
for equality in Europe

*The first of May of queer temps, immigrant part-timers,
student stagiaires, nomadic free-lancers, pregnant flex-workers*

P_WR

Precarity_WebRing (Δικτυακός Κύκλος Επισφάλειας)

Σύντομη εισαγωγή του μεταφραστή

Κατά τη συνάντηση του δικτύου της Ευρωπρωτομαγιάς στο Μιλάνο έγινε και μια συνέλευση για το Precarity_WebRing, ένα πρότζεκτ αγωνιστικής έρευνας το οποίο πάει να ξεκινήσει. Ήταν η δεύτερη συνάντηση για αυτό το πρότζεκτ, καθώς είχε προηγηθεί άλλη μια στο Τορίνο πριν από μερικούς μήνες. Το όλο πρότζεκτ είναι κυριολεκτικά στα σπάργανα. Το μέλλον θα δείξει αν θα τα καταφέρει να στηθεί και να λειτουργήσει. Παρακάτω παρουσιάζουμε ένα κείμενο που αποτελεί παρουσίαση-επεξήγηση-πρόσκληση για το πρότζεκτ. Να σημειώσουμε πως αν και το κείμενο αναφέρεται σε ομάδες που εμπλέκονται με τη διαδικασία της Ευρωπρωτομαγιάς, στη συζήτηση που έγινε καταλάβαμε πως μπορούν να συμμετέχουν και άλλες ομάδες που ασχολούνται με την επισφάλεια.

P_WR

Precarity_WebRing (Δικτυακός Κύκλος Επισφάλειας)

Ένα «δικτυακό δαχτυλίδι» (WebRing) για Επικοινωνία και Αγωνιστική Έρευνα (militant research) πάνω στην Επισφάλεια (Precarity)

Αυτή είναι η παρουσίαση του δικτύου για Επικοινωνία και Αγωνιστική Έρευνα στην Επισφάλεια, ένα πρότζεκτ που εμπλέκεται στις κινητοποιήσεις της Eurodayday (στυμ-εφεξής Ευρωπρωτομαγιά). Η παρουσίαση περιγράφει τις κύριες ιδέες, τα περιεχόμενα και τα βήματα του πρότζεκτ. Στην τελευταία σελίδα θα βρείτε μια «κάρτα του κόμβου» (node card), χρήσιμη για να χτιστεί ο χάρτης των αγωνιστικών ομάδων και των επισφαλών αγώνων. Συμμετέχετε στο στήσιμο του P_WR! Συμπληρώστε την

«κάρτα κόμβου» και στείλτε την στο : thering@listas.sindominio.net

Εισαγωγή

Το «Δικτυακό Δαχτυλίδι» για Επικοινωνία και Αγωνιστική Έρευνα στην Επισφάλεια (στυμ-εφεξής «Κύκλος Επισφάλειας») είναι μια ανοιχτή πλατφόρμα και ένα εξελισσόμενο δίκτυο το οποίο συνδέει την αγωνιστική έρευνα πάνω στην επισφάλεια και τον ακτιβισμό, που έχουν ήδη σχέση με τις κινητοποιήσεις της Ευρωπρωτομαγιάς. Ο «Κύκλος Επισφάλειας» φέρνει κοντά ιστοσελίδες και blogs που ασχολούνται με εργατικές συγκρούσεις και αγώνες της καθημερινής ζωής, οι οποίοι σχετίζονται με την επισφάλεια, με σκοπό να διαμορφώσει ένα χώρο για διάλογο, έρευνα και πολιτική δράση. Αυτό θα μπορούσε να ανοίξει πιθανότητες για να κατασκευάσουμε κοινές πρακτικές, όρους και έννοιες, και να αναπτύξουμε πρότζεκτς αγωνιστικής έρευνας «με» (σε αντίθεση με το «πάνω σε») τα επισφαλή υποκείμενα και τους/μας αγώνες. Το πρότζεκτ σκοπεύει να παράγει και να μοιράσει γνώση, εμπειρίες και υλικά, να συγκεντρώσει πληροφορίες και πρακτικές σχετικά με συλλογικότητες και αγώνες, και να διαδώσει νέα, αναλύσεις και έρευνες. Θα μπορούσε να βοηθήσει στην εγκαθίδρυση πρότζεκτς αγωνιστικής συν-έρευνας διαφορετικής υφής από την ακαδημαϊκή έρευνα και την έρευνα των παραδοσιακών εργατικών κινημάτων. Η αγωνιστική συν-έρευνα είναι συγχρόνως η παραγωγή γνώσης, υποκειμενικότητας, συνεργασίας και πολιτικής αυτό-οργάνωσης. Είναι μια εξερεύνηση «για» και «μέσα» στις πολιτικές δράσεις και τις κοινωνικές συγκρούσεις.

Ο «Κύκλος Επισφάλειας» είναι ένας τρόπος να κατασκευάσουμε ένα χάρτη της επισφαλούς διαβίωσης και των επισφαλών εργασιακών συνθηκών στην Ευρώπη, με σκοπό να οπτικοποιήσουμε και εντείνουμε την επαφή των αγωνιζομένων ομάδων, των αγώνων και των πολιτικών δράσεων. Αυτός ο χάρτης θα παρουσιαστεί σε γραφική απεικόνιση στην ιστοσελίδα του «Κύκλου Επισφάλειας» και θα αποτελείται από διαφορετικά αλληλοπλεκόμενα επίπεδα, φτιαγμένα βήμα-βήμα.

Το 1ο βήμα

Το πρώτο βήμα, για την εφαρμογή του χάρτη επισφάλειας, προσπαθεί να οπτικοποιήσει σε ένα πρώτο επίπεδο τα δίκτυα της Ευρωπαϊκομαγιάς π.χ. όλες εκείνες τις ομάδες που συνδέονται με το κτίσιμο της επισφάλους 1ης Μαΐου ως μια διαδικασίας πολιτικής ανασύνθεσης από τα κάτω που θέτει την επισφάλεια ως το πεδίο της μάχης: πρωτοβουλίες ακτιβιστών, ομάδες αγωνιστικής έρευνας, κοινωνικά κέντρα, blogs κτλ. Εδώ, ο γαλαξίας της Ευρωπαϊκομαγιάς γίνεται αντιληπτός με την ευρεία του έννοια, περιλαμβάνοντας και εκείνες τις ομάδες και τις κοινωνικές πρωτοβουλίες που τοποθετούν τον εαυτό τους στις παρυφές. Κάθε ομάδα/πρωτοβουλία θα μπορούσε να είναι ένας κόμβος πάνω στον χάρτη, ένας κόμβος που συνδέει με την ιστοσελίδα ή τις δραστηριότητες της ομάδας, που βρίσκεται πάνω στο γεωγραφικό της τόπο, και ο οποίος επίσης συνδέει με τις άλλες ομάδες που η εκάστοτε πρωτοβουλία συνεργάζεται.

Την ίδια στιγμή, το πρώτο επίπεδο στο χάρτη δεν σκοπεύει να «αντιπροσωπεύσει» τη Ευρωπαϊκομαγιά (για αυτό υπάρχει ήδη το www.euromayday.org), ούτε να είναι εξονυχιστικό. Σκοπεύει να επιτρέψει μια οπτικοποίηση των διαφορετικών πρωτοβουλιών που περιλαμβάνονται, των πρακτικών τους, των λόγων τους και της φαντασίας τους, των αιτημάτων τους και των συνεχιζόμενων αγώνων τους, έτσι ώστε οι δεσμοί μεταξύ τους να ισχυροποιηθούν και να προωθηθεί η αυτό-οργάνωση. Με αυτή την έννοια, αυτό το επίπεδο γίνεται αντιληπτό ως μια ανοιχτή, on-line διαδικασία, που αναδύεται σταδιακά μέσα από την εμπλοκή διαφορετικών δικτύων και συνδέσμων.

Η κύρια συσκευή για την κατασκευή ενός τέτοιου επιπέδου είναι η «κάρτα κόμβου» που θα διαμοιραστεί στα δίκτυα της Ευρωπαϊκομαγιάς και θα συμπληρωθεί απ' όσες περισσότερες ομάδες είναι δυνατόν. Αυτή η διαδικασία του μοιράσματος και της συμπλήρωσης δεν θα στηρίζεται μόνο σε λίστες e-mail αλλά και στη διαπροσωπική επαφή (ειδικά στην περίπτωση των τοπικών δικτύων). Μπορεί να χρησιμεύσει σαν ένα εργαλείο για να αυξήσει τη δύναμη των συνδέσεων και για να γνωρίσουμε τα δίκτυα στα οποία τοποθετούμε τον εαυτό μας.

Το 2ο βήμα

Ενώ το 1ο βήμα στην κατασκευή της γραφικής διαφάνειας του «Κύκλου Επισφάλειας» προσπαθεί να φέρει μαζί και να οπτικοποιήσει διάφορες ακτιβιστικές ομάδες και ομάδες αγωνιστικής έρευνας πάνω στην επισφάλεια, ο στόχος του 2ου βήματος μπορεί να είναι η οπτικοποίηση της εργασιακής και κοινωνικής σύγκρουσης γύρω από την ίδια την επισφάλεια. Εδώ το εικονικό δίκτυο ακτιβιστών και στρατευμένων ερευνητών μπορεί να αναπτύξει και να προσθέσει 4 επιπρόσθετα στρώματα πάνω στο χάρτη του «Κύκλου Επισφάλειας». Σε αυτό το 2ο βήμα οι χάρτες της διαφάνειας του «Κύκλου Επισφάλειας» θα γίνονται ολοένα και πιο ουσιαστικοί. Και έτσι θα γίνονται ολοένα και πιο πραγματικοί επειδή θα μεταδίδουν μια κοντινή και αυτό-οργανωμένη οπτική στις εστίες, στους χώρους, στις αρθρώσεις και πολλαπλότητες των καθημερινών αγώνων γύρω από την επισφάλεια. Ο στόχος του δεύτερου βήματος είναι να δημιουργήσει ένα κοινωνικό –λογισμικό κόμβο πληροφοριών για την επισφάλεια.

Οι 4 διαστρωμάτωσεις που μπορούν να προστεθούν στον χάρτη του «Κύκλου Επισφάλειας» κατά τη διάρκεια του 2ου βήματος είναι:

Επισφαλείς υποκειμενικότητες

Αυτή η διαστρωμάτωση μπορεί να απεικονίσει τις ομαδοποιήσεις και τους κοινωνικούς δρώντες που αντιτίθενται στην επισφάλεια και τις νεοφιλελεύθερες, κοινωνικό-οικονομικό πολιτικές σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η διαμόρφωση των επισφαλών υποκειμενικοτήτων δεν αναδύεται μόνο στις εστίες των εργασιακών αγώνων σε διαφορετικούς τομείς και ομάδες, όπως είναι οι περιοδικοί εργάτες, οι συναισθηματικοί, οι part-time, οι προσωρινοί, οι freelance, οι έκτακτοι, οι άυλοι, οι συμβασιούχοι, οι εποχιακοί, οι ανεπίσημοι κτλ, αλλά επίσης διασχίζει την καθημερινή ζωή σε ολόκληρη την Ευρώπη: μετανάστευση και κινητικότητα, πολιτικές του φύλου, πολιτικές queer, πολιτικές του σώματος και της υγείας, της στέγασης, της πρόσβασης και διανομής της γνώσης.

Το Ευρωπαϊκό καθεστώς εξουσίας πάνω στην επισφάλεια

Αυτή η διαστρωμάτωση προσπαθεί να απεικονίσει το καθεστώς εξουσίας στην Ευρώπη και τους διάφορους πολιτικούς φορείς που συμμετέχουν στον έλεγχο των κοινωνικών κινημάτων και των πολιτικών πρωτοβουλιών ενάντια στην επισφάλεια, όπως οι διάφορες κυβερνητικές οργανώσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, τα παραδοσιακά συνδικάτα, τους επιχειρηματικούς φορείς της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης και τις πολυεθνικές, τα γραφεία ενοικίασης εργαζομένων και τους θεσμούς δημόσιας πολιτικής.

Συλλογικοί δημόσιοι χώροι

Αυτή η διαστρωμάτωση προσπαθεί να δημιουργήσει νέα οράματα και νέες εκδοχές των συμβατικών αστικών χαρτών και δημόσιων χώρων από την οπτική των συλλογικοτήτων που συμμετέχουν στην κοινωνική σύγκρουση της επισφάλειας. Προσπαθεί να οπτικοποιήσει εναλλακτικές δυνατότητες του να ζεις και να κινείσαι σε αστικά περιβάλλοντα. Αυτή η διαστρωμάτωση μπορεί να δώσει χάρτες συνεργατικών σχέσεων και πρακτικών που επανοικειοποιούνται τα «δημόσια» της πόλης, τους δρόμους και τους θεσμούς της, τους κοινοτικούς και εργασιακούς χώρους, τις γειτονιές.

Θεωρητικός λόγος

Αυτή η τελευταία διαστρωμάτωση προσπαθεί να χαρτογραφήσει τους διάφορους θεωρητικούς λόγους πάνω στην επισφάλεια. Ο στόχος αυτής της διαστρωμάτωσης είναι κύρια να πολλαπλασιάσει, να αναζωογονήσει και να δημοσιοποιήσει τη θεωρητική παραγωγή της στρατευμένης έρευνας και ακτιβισμού. Αλλά θα μπορούσε επίσης να χαρτογραφήσει τους κυριαρχικούς λόγους πάνω στην επισφάλεια που συνεισφέρουν στην εξάπλωση του ελέγχου και της καταπίεσης. Αυτή η διαστρωμάτωση μπορεί να θέσει ένα σύνθετο εννοιιακό σύστημα που διατηρεί τον σύγχρονο λόγο πάνω στην επισφάλεια.

Το 3ο βήμα

Ξεκινώντας από την προηγούμενη απεικόνιση της κοινωνικής σύγκρουσης γύρω από την επισφάλεια στο επίπεδο της στρατευμένης έρευνας και των ακτιβιστικών πρωτοβουλιών (βήμα 1) και στο επίπεδο της υποκειμενικότητας, εξουσίας, των «κοινών» και της θεωρίας (βήμα 2), αυτό το τρίτο βήμα θα μπορούσε να ανοίξει ένα δρόμο να επεξεργαστούμε κοινές στρατηγικές, έννοιες, πρότζεκτς και δράσεις στρατευμένων πολιτικών αγώνων. Ο «Κύκλος Επισφάλειας» θέλει να είναι κάτι περισσότερο από μια εικονική πλατφόρμα για να μοιραστούμε περιεχόμενα γύρω από τον ακτιβισμό και την έρευνα. Θέλει να γίνει εργαλείο που θα μεγεθύνει τις επιδράσεις των κοινωνικών αγώνων, που θα μεγιστοποιεί τη διασύνδεση των διαφόρων επισφαλών υποκειμενικοτήτων, που θα ενεργοποιεί αυτό-διαχειριζόμενους, διεθνικούς κοινωνικούς χώρους πέρα από την νεοφιλελεύθερη ενσωμάτωση και τις εθνικιστικές ή ευρωκεντρικές κυβερνητικότητες (governmentalities). Αυτό το τρίτο βήμα θέλει να συνεισφέρει στις ευρύτερες κινητοποιήσεις της Ευρωπρωτομαγιάς και στις καθημερινές μας διαμάχες για να φέρουμε την κοινωνική σύγκρουση γύρω από τη ζωντανή εργασία και την επισφάλεια στην καρδιά των πολιτικών αγώνων σήμερα.

Κύκλος Επισφάλειας – η κάρτα κόμβου

Επιστρέψτε την κάρτα σας στη Συντακτική ομάδα του P_WR: thering@listas.sindominio.net

Όνομα ομάδας (στη γλώσσα της)

Σύντομη περιγραφή (περιλαμβάνοντας σύντομο ιστορικό)

Είδος ομάδας (πχ συνέλευση διαφόρων ομάδων, σωματείο, περιοδικό/εναλλακτικά μέσα, κοινωνικό κέντρο, ομάδα αγωνιστικής έρευνας, ομάδα στήριξης μεταναστών, queer ομάδα δράσης κτλ)

Θεματολογία (πχ μετανάστευση, τηλεφωνικά κέντρα, πρόνοια, πανεπιστήμια κτλ)

Τρόποι παρέμβασης (πχ άμεση δράση, πληροφόρηση και βοήθεια, στήριξη, παραστάσεις κτλ)

Πρωτοβουλίες και ανοιχτές πολιτικές διαδικασίες

Αγώνες στους οποίους συμμετέχετε ή που γνωρίζετε μέσα στην πόλη σας (αν είναι δυνατόν περιλαμβάνοντας επαφή)

Δίκτυα στα οποία η ομάδα συμμετέχει ή/και διασυνδέσεις με άλλες ομάδες

Σύντομη περιγραφή της ανάμιξης σας στις πρωτομαγιάτικες κινητοποιήσεις

Έρευνα που αναπτύξατε (αν υπάρχει, παρουσιάστε τα θέματα και την μέθοδο)

E-mail επαφής

Ιστοσελίδα ή/και weblog

Συνέντευξη με τον Franco Berardi (Bifo)

Bologna 29 Φεβρουαρίου 2006

Το όνομά μου είναι Φράνκο Μπεράρντι, γνωστός και ως Μπίφο. Η προσωπική μου ιστορία συνδέεται με την ιστορία των ιταλικών κινημάτων των τελευταίων τριάντα περίπου χρόνων. Είμαι 57 χρονών. Είμαι αναμειγμένος με το κίνημα από το 1968 στη Μπολόνια. Εκείνα τα χρόνια η συμμετοχή μου στο κίνημα ήταν κυρίως μέσω της ομάδας Potere Operaio (Εργατική Εξουσία), η οποία ήταν μία ομάδα θεωρητική αλλά και ακτιβιστική, που παρενέβαινε στα εργοστάσια και στα σχολεία. Η προσωπική μου ανάμιξη στο κίνημα συνδέεται σταδιακά όλο και περισσότερο με το ζήτημα της επικοινωνίας. Έχω σπουδάσει «αισθητική και επικοινωνία». Οπότε πάντα ενδιαφερόμουν για το ζήτημα της σχέσης των κινημάτων και της εξουσίας με την επικοινωνία, τη σχέση της κοινωνικής ευαισθησίας με την επικοινωνία. Με τον όρο «κοινωνική ευαισθησία» εννοώ το πώς αντιλαμβάνεται, πώς προσλαμβάνει η κοινωνία το περιβάλλον, το ανθρώπινο σώμα, την ανθρώπινη σεξουαλικότητα, και το ρόλο που παίζουν η επικοινωνία και τα ΜΜΕ σ' αυτήν την πρόσληψη. Η ιδέα πάνω στην οποία εργάζομαι είναι ότι το ζήτημα της εξουσίας και του καπιταλισμού είναι σε μεγάλο βαθμό ένα ζήτημα κυριαρχίας στο κοινωνικό σώμα. Με την έννοια «κοινωνικό σώμα» εννοώ τη δυνατότητα σωματικής και πνευματικής ευχαρίστησης. Η καπιταλιστική κυριαρχία σημαίνει την καταστροφή αυτής της ευχαρίστησης. Το κοινωνικό σώμα πρέπει να πειθαρχείται, να καταστέλλεται, ώστε να ελεγχθεί και να χρησιμοποιηθεί η κοινωνική εργασία, η κοινωνική ενέργεια κλπ. Αυτό αποτελεί βασικό άξονα της σκέψης μου και επάνω σ' αυτό εργάστηκα τη δεκαετία του '70 με καλλιτέχνες, ποιητές και ακτιβιστές, σε μια εκδοτική προσπάθεια που ονομαζόταν *a traverso*. Ήταν ένα περιοδικό που ξεκίνησε το '75, όταν το κίνημα ήταν πολύ δυνατό, αλλά η πολιτική του μορφή είχε αρχίσει να παρακμάζει. Η παλιά κλη-

ρονομιά της κομμουνιστικής μαρξιστικής – λενινιστικής οργάνωσης δεν συμβάδιζε πια με τα βιώματα των νέων προλετάρων, μιας νέας γενιάς ανθρώπων, που δεν ενδιαφέρονταν τόσο για την ιδεολογία, όσο για την καθημερινότητα, την επικοινωνία και τις κοινωνικές σχέσεις. Έτσι είχαμε την ιδέα να προωθήσουμε ένα νέο τρόπο δράσης, που συνδεόταν και με τις εμπειρίες της αριστεράς στην Καλιφόρνια τη δεκαετία του '60 και τη χίπικη παράδοση αλλά αναφερόταν επίσης στην ιταλική πραγματικότητα. Την περίοδο '75-'77, το ΚΚ Ιταλίας και οι χριστιανοδημοκράτες είχαν συμμαχήσει σε μία κυβέρνηση που ονομάστηκε «ιστορικός συμβιβασμός». Αυτή ήταν μία κυβέρνηση της ιταλικής μπουρζουαζίας ενάντια στις νέες μορφές των μετα-πολιτικών και μετα-λενινιστικών κινημάτων που γεννιόταν από τα κάτω. Το παράδοξο της εποχής λοιπόν ήταν το εξής: υπήρχε από τη μία πλευρά ένα τεράστιο κίνημα, εκατοντάδες χιλιάδες νέοι στους δρόμους, να καταλαμβάνουν σπίτια, να δημιουργούν νέες μορφές επικοινωνίας κλπ, και από την άλλη πλευρά το πολιτικό σύστημα ήταν τελείως κλειστό. Το 92% του κοινοβουλίου βρισκόταν στην κυβέρνηση, ένα είδος ολοκληρωτικού κράτους που προέκυψε από τη συμμαχία του κομμουνιστικού και του χριστιανοδημοκρατικού κόμματος. Μέσα σ' αυτή την κατάσταση δημιουργήσαμε το '76 το πείραμα του ράδιο Alice. Ήταν μια περίοδος που η κοινωνική ένταση κλιμακωνόταν, η εποχή της πετρελαϊκής κρίσης, και ένα μεγάλο κομμάτι της νεολαίας ήταν άνεργο, γύρω στο 25%. Έτσι έχεις μία εκρηκτική κατάσταση στην κοινωνία και ένα κλείσιμο της πολιτικής εξουσίας. Μέσα σ' αυτή τη συγκυρία προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε όχι μία πολιτική οργάνωση αλλά μία επικοινωνιακή πρωτοβουλία, το ελεύθερο ραδιόφωνο. Πρέπει να σημειωθεί ότι το ιταλικό καθεστώς στα ΜΜΕ ρυθμιζόταν από έναν παλιό νόμο, που όριζε κρατικό μονοπώλιο στα ΜΜΕ. Αλλά το '74, το Ιταλικό Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο, αποφάσισε πως το κρατικό μονοπώλιο των ΜΜΕ ήταν αντισυνταγματικό. Έτσι, ξαφνικά το ραδιοφωνικό σύστημα ήταν ελεύθερο! Βέβαια όχι τελείως, εφόσον ρυθμίστηκε με νέο νόμο, αλλά τουλάχιστον δεν απαγορευόταν τα ιδιωτικά ραδιόφωνα. Ξεκινήσαμε λοιπόν αυτό το ραδιόφωνο, που δεν ήταν ιδιαίτερα στρατευμένο και ακτιβιστικό. Δεν θέλαμε ένα φλύαρο ραδιόφωνο που θα μιλά συνέχεια για πολιτική, αλλά ένα ντανταϊστικό ραδιόφωνο, με την έννοια της *avant garde* πρωτοπόρας τέχνης και καθημερινότητας, με βάση τη μακρά εμπειρία της *avant garde* και

των καταστασιακών. Τα χρόνια εκείνα ο μαρξισμός-λενινισμός περνούσε μια βαθιά κρίση, αλλά επίσης λάβαινε χώρα ένα μεγάλο κύμα θεωρητικής και καλλιτεχνικής έρευνας για νέες μορφές επικοινωνίας. Για παράδειγμα, ήταν η περίοδος που το πρώτο βιβλίο των Ντελέζ-Γκουαταρί, «Ο Αντι-Οιδίπους», εκδόθηκε στην Ιταλία, και ήμασταν ανάμεσα στους αναγνώστες αυτού του βιβλίου, το οποίο αποτέλεσε για εμάς σημείο αναφοράς. Έτσι, με το ράδιο Alice προσπαθήσαμε να συνδέσουμε τη ραδιοφωνική εκπομπή με τη χρήση του τηλεφώνου. Η άμεση παρέμβαση των ακροατών, που είναι δεδομένη σήμερα, σήμαινε πολλά τη δεκαετία του '70, όταν όλα τα ΜΜΕ βρίσκονταν στα χέρια του κράτους. Έτσι η ιδέα πως ο ακροατής μπορούσε να πει ό,τι ήθελε θεωρήθηκε αιρετική. Δεχτήκαμε επίθεση από τις εφημερίδες. Κυρίως η συντηρητική ρωμαιοκαθολική εφημερίδα της Μπολόνια κατηγορήσε το ράδιο Alice ως παρωχημένο και προσβλητικό προς τη θρησκεία. Βεβαίως η έλξη που ασκούσε το ράδιο Alice είχε να κάνει και με την πολιτική του ταυτότητα, αλλά και με τη νέα καθημερινή του γλώσσα επικοινωνίας, που αποτελούσε κάτι το πρωτόγνωρο.

Εκείνη λοιπόν την εποχή η ένταση αυξανόταν στη Μπολόνια και σε άλλες ιταλικές πόλεις. Στο τέλος του '76 είχαμε μία έκρηξη του κινήματος στο Μιλάνο, ενάντια στη Σκάλα του Μιλάνου, αντίσταση που εκφράστηκε από χιλιάδες ανθρώπους. Αυτό ήταν προπομπός του τι θα συνέβαινε λίγους μήνες αργότερα. Το Φεβρουάριο του '77 το Πανεπιστήμιο της Ρώμης καταλαμβάνεται και ακολουθεί το Πανεπιστήμιο της Μπολόνια. Η Μπολόνια γίνεται σταδιακά το κέντρο μιας σύγκρουσης που παίρνει πανεθνικές διαστάσεις, εξαιτίας δύο παραγόντων: Πρώτον, το κομμουνιστικό κόμμα είχε την εξουσία στη Μπολόνια από το '45 και αποτελούσε τη μεγάλη πολιτική και οικονομική δύναμη της πόλης. Έτσι αποτελούσε και τον εχθρό, ως ένα αστικό και εξουσιαστικό κόμμα. Αν δούμε την ιστορία της Μπολόνια, βλέπουμε ότι αποτελεί μία πλούσια και βιομηχανοποιημένη πόλη, όπου όμως η εξουσία αυτές τις δεκαετίες ήταν «σοβιετική». Η κυρίαρχη ιδεολογία ήταν εξουσιαστική, οικογενειοκεντρική και καπιταλιστική. Δεύτερον, εξαιτίας του Ουμπέρτο Έκο, του ράδιο Alice και άλλων παρόμοιων, η Μπολόνια αποτελούσε το εργαστήριο ενός νέου κινηματικού στυλ, που δεν είχε και πολλά κοινά με την παλιά πραγματικότητα των κομμάτων και των δογματικών μαρξιστικών-λενινιστικών οργανώσεων, αλλά μάλλον ήταν πιο κοντά στην επερχόμενη πανκ κουλτούρα. Είμαστε στο '77, όπου ο Σιντ

Βίσιους και οι Sex Pistols «οργανώνουν» την εξέγερση στο Λονδίνο, την ίδια εποχή με το Ιωβηλαίο της Βασίλισσας, God Save the Queen. Την ίδια περίοδο, το Μάρτιο του '77, κατά τη γνώμη μου είναι η στιγμή όπου η νεωτερικότητα φτάνει στο τέλος της. Είναι δηλαδή η κρίσιμη καμπή του 20ού αιώνα. Αλλαγές λαμβάνουν χώρα στον τομέα της τεχνολογίας (είναι η περίστος δημιουργίας του trademark της apple). Η ιδέα του προσωπικού υπολογιστή, αυτή η σχέση μεταξύ οθόνης και πληκτρολογίου. Το '77 είναι η χρονιά που οι Πολωνοί εργάτες ξεκίνησαν τους αγώνες τους... Το '77 οι Τσέχοι διανοούμενοι εκδίδουν τη διακήρυξή τους ενάντια στο σοβιετικό καθεστώς. Μιλώ για τη χρονιά που ο Ζαν-Φρανσουά Λυστάρ έγραψε τη «Μεταμοντέρνα κατάσταση». Για πολλούς λόγους βλέπω εκείνη την περίοδο ως τη στιγμή που το βιομηχανικό προλεταριάτο έφτασε στο σημείο της μέγιστης δύναμής του και ταυτόχρονα μία στιγμή απόλυτης καταστροφής και αλλαγής της ταξικής σύνθεσης, αλλαγής της τεχνολογίας. Είναι το ξεκίνημα της πληροφοριοποίησης του βιομηχανικού κόσμου. Βλέπω λοιπόν την εμπειρία της Μπολόνια μέσα σ' αυτό το πλαίσιο. Δεν είναι μόνο ένα τοπικό ζήτημα.

Το Μάρτιο λοιπόν του '77, κατά τη διάρκεια της κατάληψης του πολυτεχνείου, ένας σύντροφος σκοτώθηκε από την αστυνομία, όταν εισέβαλε στην κατειλημμένη ζώνη. Είχαμε γεμίσει τους δρόμους μπροστά στο πανεπιστήμιο με οδοφράγματα, σε μια προσπάθεια να δημιουργήσουμε μία ελεύθερη ζώνη μέσα στην πόλη. Το σχέδιο ήταν να δημιουργηθούν ελεύθερες ζώνες παντού στην Ιταλία, και μετά να επεκταθούν. Μετά το θάνατο του συντρόφου, γύρω στους δέκα χιλιάδες φοιτητές έκαναν μεγάλες συνελεύσεις για να αποφασίσουν τι θα κάνουν. Αποφασίσαμε να καταστρέψουμε την πόλη. Και αυτό κάναμε. Ήταν μια απόφαση χιλιάδων ανθρώπων, και όχι μικρών ομάδων που αποφάσιζαν να φτιάξουν μολότοφ. Και στις 17.00 της 11ης Μαρτίου και για τρεις μέρες το κέντρο της πόλης ήταν γεμάτο οδοφράγματα και διαδηλωτές. Εκείνες τις μέρες σπάσαμε όλες τις τζαμαρίες του κέντρου. Ο στόχος ήταν να καταστρέψουμε στιδήποτε δυνατόν. Όχι να πειράξουμε ανθρώπους. Κανείς δεν τραυματίστηκε εκείνο το απόγευμα εκτός από έναν αστυνομικό. Η ιδέα ήταν πως η πόλη πρέπει να θυμάται αυτή τη μέρα. Και πράγματι τη θυμάται ακόμη σήμερα.

Στις 12 Μαρτίου οργανώθηκε στη Ρώμη μία πανεθνική διαδήλωση με εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους. Εγώ πήγα στη διαδήλωση αλλά η πλειοψηφία παρέμεινε στη Μπολόνια, όπου βρισκόταν και το κέντρο της προσοχής. Εκείνες οι τέσσερις μέρες αποτέλεσαν καμπή στην ιστορία του κινήματος στην Ιταλία. Μετά από εκείνη τη στιγμή άλλαξε τελείως η αντίληψη της έννοιας της κοινωνικής βίας. Η δική μας ιδέα ήταν να δημιουργήσουμε μία ισχυρή αυτόνομη οργάνωση και να εμποδίσουμε την ανάδυση τρομοκρατικών ομάδων. Γιατί υπήρχε κίνδυνος οι άνθρωποι να αποφασίσουν να πάρουν τα όπλα, όπως και έκαναν πολλοί. Αλλά εμείς αρνηθήκαμε τα όπλα και την τρομοκρατία και προσπαθήσαμε να οργανώσουμε την κοινωνική βία με έναν δημοκρατικό τρόπο και να αρνηθούμε τη βία ενάντια σε ανθρώπους. Σε εκείνο το σημείο οι σχέσεις με οργανώσεις όπως η Prima Linea (Πρώτη Γραμμή) και οι Brigatte Rosse (Ερυθρές Ταξιαρχίες) έγιναν σχέσεις πλήρους αποστασιοποίησης. Οι τρομοκράτες χρειάζονταν το κίνημα. Όταν το κίνημα χτυπήθηκε και έγινε πιο αδύναμο, την περίοδο της καταστολής (300 άνθρωποι συνελήφθησαν εκείνες τις μέρες στη Μπολόνια και πολλοί άλλοι τους επόμενους μήνες), σε μία τέτοια κατάσταση, πολλοί ήρθαν σε επαφή με τις Ερυθρές Ταξιαρχίες, και αυτό ήταν πρόβλημα για εμάς. Έπρεπε να κρατήσουμε το κίνημα μακριά από αυτή τη στρατιωτικοποίηση. Και αυτό γιατί το κεντρικό πρόβλημα του κινήματος δεν ήταν η στρατιωτική αντιπαράθεση με το κράτος, αλλά η αυτονόμηση. Όχι δηλαδή να προβούμε σε στρατιωτικές δράσεις ενάντια στο κράτος, αλλά να διεκδικήσουμε τα δικαιώματά μας, για στέγη, μισθό και όλες τις ανάγκες μας. Η στρατιωτική αντιπαράθεση θα οδηγούσε σε ήττα, όπως και έγινε.

Ένα τελευταίο σημαντικό γεγονός για το παρελθόν είναι ότι το Σεπτέμβριο του '77 εκατοντάδες άνθρωποι φυλακίστηκαν σε διάφορες ιταλικές πόλεις, πολλά ραδιόφωνα, εκδοτικοί οίκοι και βιβλιοπωλεία έκλεισαν. Μέσα σ' αυτή τη συγκυρία αποφασίσαμε ένα ευρωπαϊκό κάλεσμα δράσης και διοργανώσαμε τη Συνάντηση ενάντια στην Καταστολή. Εγώ ήμουν στο Παρίσι εκείνη την περίοδο, γιατί καταζητούνται από την αστυνομία, όπου γνώρισα τον Φελίξ Γκουαταρί και όλη την ομάδα του, οι οποίοι ενθουσιάστηκαν με την ιδέα πως ένα νέο κίνημα ξεκίνησε και μάλιστα από αναγνώστες του «Αντι-Οιδίποδα», και έτσι αποφασίσαμε να διοργανώσουμε αυτή τη συνάντηση. Γύρω στους εκατό χιλιάδες άνθρωποι ήρθαν στη

συνάντηση. Το συνέδριο όμως ήταν αποτυχημένο κατά μία έννοια. Και αυτό επειδή το κίνημα είχε διασπαστεί σε δύο διαφορετικά σημεία της πόλης. Το ράδιο Alice αποφάσισε να οργανώσει μία ελεύθερη συνάντηση στους δρόμους, ενώ αυτοί της Οργανωμένης Αυτονομίας αποφάσισαν να κάνουν ένα κλειστό συνέδριο, ώστε να οργανώσουν κατά κάποιον τρόπο τη στρατιωτικοποίηση του κινήματος. Όπως και να 'χει, δεν είχαμε μια πραγματική απάντηση στο πρόβλημα. Είχαμε νικήσει τον «ιστορικό συμβιβασμό». Η συμμαχία μεταξύ των κομμουνιστών και των χριστιανοδημοκρατών είχε σπάσει. Το κίνημα είχε κερδίσει στο πολιτικό παιχνίδι. Αλλά το καινούριο πρόβλημα δεν ήταν πολιτικής υφής, αλλά κοινωνικής. Ήταν το πρόβλημα της ανεργίας, και όλα τα προβλήματα που έχουμε σήμερα, το ζήτημα της επισφαλούς εργασίας (precarity), που ξεκίνησαν εκείνη την περίοδο. Ήταν μια περίοδος αναδιάρθρωσης των εργοστασίων, μεγάλης τεχνολογικής αλλαγής. Για παράδειγμα, η Fiat Mirafiori, το πιο σημαντικό εργοστάσιο στην Ιταλία, ξεκίνησε εκείνη την περίοδο ένα είδος αναδιάρθρωσης, που άλλαξε τα πάντα. Έτσι δεν είχαμε λύση στις εξελίξεις αυτές. Ακόμη ψάχνουμε τη λύση και αρχίζω να πιστεύω πως λύση δεν υπάρχει!

Η έννοια της άρνησης της εργασίας ξεκίνησε το 1969 και αποτέλεσε το κεντρικό θέμα της Potere Operaio. Ήταν μία ιδέα για το εργατικό κίνημα. Κατά τη δεκαετία του '70, η έννοια της άρνησης της εργασίας γίνεται καθημερινότητα για χιλιάδες νέους προλετάρους και άνεργους. Ξεκινήσαμε ενός είδους αποδαιμονοποίηση της ανεργίας. Η ανεργία δεν είναι κάτι κακό, αλλά αποτελεί τη συνθήκη ελευθερίας, όπου οι μηχανές κάνουν πια ό,τι ως τότε έκαναν οι άνθρωποι. Έτσι οι νέοι προλετάριοι εξέφρασαν το αίτημα της ελευθερίας από την εργασία, και όχι πλέον για περισσότερες δουλειές. Οπότε, λέγαμε ότι η επισφάλεια είναι ωραία, αλλά σε μία χαλαρή σχέση με την εργασία. Δουλεύουμε όταν θέλουμε και όταν είναι κοινωνικά απαραίτητο. Δεν θέλουμε μία σταθερή δουλειά μέχρι να πεθάνουμε. Η ιδέα πίσω από αυτό ήταν ότι η βιομηχανική σκλαβιά είχε τελειώσει. Η νέα τεχνολογία βοήθησε σ' αυτό. Ο λόγος για τη νέα τεχνολογία ήταν παρών στο κίνημα της περιόδου '75-'76. Το ραδιόφωνο ήταν κατά κάποιο τρόπο και ένας τεχνολογικός πειραματισμός. Μπορεί τώρα να είναι εύκολο να φτιάξεις έναν ραδιοφωνικό σταθμό, αλλά 30 χρόνια πριν, κανείς δεν ήξερε πώς. Έτσι ξεκινήσαμε να εξερευνούμε τις δυνατότητες

της νέας τεχνολογίας. Η ιδέα ήταν πως οι νέες τεχνολογίες πρέπει να εξασφαλίζουν μεγαλύτερη ελευθερία από την εργασία.

Μετά την καπιταλιστική αναδιάρθρωση, το σκηνικό άλλαξε, γιατί είδαμε πως η τεχνολογία δεν χρησιμοποιήθηκε για να ελευθερώσει τον κοινωνικό χρόνο από την εργασία, αλλά για να διαχωριστεί η κοινωνία σε φτωχούς και εκμεταλλεζόμενους, και να χρησιμοποιηθούν οι φτωχοί επισφαλείς εις βάρος των εργαζομένων, ώστε να μειωθεί ο μισθός αμφότερων. Αυτό συμβαίνει από τη δεκαετία του '80.

Σ' αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθούμε συγκεκριμένα στο ζήτημα των ΜΜΕ και της επικοινωνίας. Στην ιστορία του Μπερλουσκόνι κατά τις δεκαετίες του '80 και του '90. Το '77 τα ελεύθερα ραδιόφωνα ήταν 300. Ήταν πραγματικό κίνημα. Αυτό άνοιξε το δρόμο για μια επικοινωνία ελεύθερη από κρατικό έλεγχο. Έτσι δημιουργήθηκαν τα ελεύθερα ραδιόφωνα, αλλά ταυτόχρονα, οι διαφημιστές και το κεφάλαιο δημιούργησαν εμπορικά ραδιόφωνα και τηλεοράσεις. Ο Μπερλουσκόνι ξεκίνησε το '77 το Milano 5, το πρώτο περιφερειακό τηλεοπτικό κανάλι, και έπειτα το Κανάλι 5, που είναι ακόμα το κυρίαρχο κανάλι της αυτοκρατορίας τους στα ΜΜΕ. Σ' αυτά τα χρόνια, το κεφάλαιο αγκάλιασε το χώρο των ΜΜΕ. Το πρώτο δείγμα αυτής της επιθετικότητας και των διαπλεκόμενων δυναστειών φαίνεται στην τηλεοπτική σειρά Dallas. Τέτοιο παράδειγμα είναι και η αυτοκρατορία των Μπους. Σ' εκείνη την περίοδο ήταν δύσκολο να αντιληφθούμε την αλλαγή στο πεδίο των ΜΜΕ, γιατί το ζήτημα ήταν η ελευθερία, από το κρατικό μονοπώλιο και γενικότερα. Έτσι η κουλτούρα του Μπερλουσκόνι ήταν η άλλη πλευρά αυτής της ελευθερίας. Χρησιμοποίησαν την ενέργεια που προερχόταν από το κίνημα των ελεύθερων ραδιοφώνων.

Η δεκαετία του '80 ήταν μια δραματική περίοδος. Μετά την απαγωγή και εκτέλεση του Άλντο Μόρο η καταστολή πήρε τεράστιες διαστάσεις. Πολλοί κατέληξαν στη φυλακή, και η ηρωίνη έγινε το κύριο εργαλείο ελέγχου της κοινωνίας. Ήταν μια δεκαετία βαθιάς κρίσης για τα κοινωνικά κινήματα. Το ράδιο Alice είχε κλείσει κατά τη διάρκεια της εξέγερσης του '77. Η αστυνομία μπήκε στον ραδιοφωνικό σταθμό και κατέστρεψε τα πάντα. Ξανανοίξαμε το ραδιόφωνο λίγους μήνες αργότερα, αλλά το '78-'79 αποφασίσαμε να το εγκαταλείψουμε. Όχι τόσο λόγω της καταστολής, αλλά επειδή νιώσαμε πως το ζήτημα δεν ήταν πια η ελευθερία

της επικοινωνίας.

Κατά τη δεκαετία του '80 λοιπόν, ο Μπερλουσκόνι και η Mediaset συνδέθηκαν με τον Κράξι και το Σοσιαλιστικό Κόμμα που ήταν στην κυβέρνηση εκείνη την περίοδο. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα της Ιταλίας είχε μερικές ομοιότητες με την Παπανδρεϊκή ιδεολογία, αλλά αρκετά πιο μοντέρνο και αμερικανοποιημένο, και σχετιζόμενο με τη Μαφία. Στη συγκεκριμένη συγκυρία το Σοσιαλιστικό Κόμμα έγινε το κύριο εργαλείο για την κατάληψη της εξουσίας. Ο Μπερλουσκόνι ήταν σύμμαχος του Κράξι, και μαζί δημιούργησαν αυτή την οικονομική και μιντιακή αυτοκρατορία. Έτσι, τη δεκαετία του '90, ο Μπερλουσκόνι αποφασίζει να αποκτήσει άμεσα πολιτικό ρόλο στην όλη κατάσταση.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, το κίνημα αναγεννήθηκε με μία νέα μορφή και σε νέα πεδία, και κυρίως αυτό του μιντιακού ακτιβισμού. Το ίντερνετ είχε δημιουργήσει μία νέα σχέση μεταξύ της επικοινωνίας και της κοινωνικής ζωής. Η δεκαετία του '90 ήταν μια δεκαετία αλληλεπίδρασης μεταξύ της διανοητικής, γνωσιακής και τεχνολογικής εργασίας με το χρηματιστικό κεφάλαιο. Όλη αυτή η ψηφιακή οικονομία αντιπροσωπεύει ένα είδος συμμαχίας μεταξύ του κεφαλαίου και της εργασίας, που αποτέλεσε τη βάση της περιόδου Κλίντον. Ο Κλίντον κατά τη γνώμη μου αντιπροσωπεύει μια μεγάλη συμμαχία «για την τεχνολογική πρόοδο, τα ανθρώπινα δικαιώματα», αυτό που οι Νέγκρι και Χαρντ αποκάλεσαν «Αυτοκρατορία». Δεν μου αρέσει τόσο αυτή η ιδέα, αλλά κατά την περίοδο Κλίντον η έννοια της Αυτοκρατορίας περιγράφει μια πραγματικότητα. Η Αυτοκρατορία συνίσταται στη δημιουργία μιας εξουσίας που δεν καταστέλλει, αλλά εισβάλλει στο σύνολο της βιοπολιτικής σφαίρας, της καθημερινότητας, της διανοήσης, της γλώσσας, των κοινωνικών σχέσεων, της υγείας. Μία Αυτοκρατορία βιοπολιτικού ελέγχου. Η αλλαγή σημαδεύεται από τρία γεγονότα. Το πρώτο είναι το Σιάτλ. Η ικανότητα της διανοητικής εργασίας και της κοινωνικής δικτύωσης να αντιπαλεύουν την καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση. Δεύτερο είναι η κρίση της Γουόλ Στρητ τον Απρίλιο του 2000 και η κατάρρευση του χρηματιστικού συστήματος που συνδεόταν με τη δικτυακή οικονομία. Και το τρίτο είναι η 11η Σεπτεμβρίου και η Γένοβα. Ήταν η στιγμή που η σχέση μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας γίνεται μία σχέση πολέμου. Η δεκαετία του '90 ήταν μια περίοδος συμμαχίας και αλληλεπίδρασης. Το τέλος του αιώνα είναι η στιγμή όπου

το κεφάλαιο και η παγκοσμιοποίηση σπάει κάθε δεσμό με την κοινωνία. Γίνεται φανερή η επιθετικότητα της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας, όπως επίσης και της μιντιακής.

Ο Μπερλουσκόνι παίρνει ξανά την εξουσία το 2001. Μπορεί να λεχθεί ότι η αριστερά προετοίμασε το έδαφος γι' αυτόν, με έναν συνειδητό και συνένοχο τρόπο. Οι λόγοι γι' αυτό ήταν πολιτικοί, αλλά και προσωπικοί και οικονομικοί. Τα αριστερά κόμματα βοηθήθηκαν από την ισχύ του Μπερλουσκόνι με πολύ συγκεκριμένους τρόπους. Η Telecom, η αναδιανομή των ΜΜΕ και του οικονομικού κεφαλαίου τη δεκαετία του '90, αποτέλεσαν μία συμμαχία και ένα μοίρασμα εξουσίας μεταξύ του Μπερλουσκόνι και του Μάσιμο Ντ' Αλέμα. «Εγώ παίρνω την τηλεόραση, εσύ την τηλεφωνία». Αυτό ήταν το γενικό πλαίσιο της οικονομικής και πολιτικής συμμαχίας. Έτσι, το 2001 ο Μπερλουσκόνι κατείχε το 50% των ΜΜΕ. Με την κατάληψη της εξουσίας αποκτά επιρροή και στην κρατική τηλεόραση. Έτσι ελέγχει ουσιαστικά όλα τα ΜΜΕ. Όλα τα ΜΜΕ ήταν ουσιαστικά στα χέρια της Μαφίας. Κάποιες εφημερίδες βέβαια δεν ελέγχονταν από τον Μπερλουσκόνι, αλλά αυτό δεν είναι τίποτα. Το 5% του κοινού, διανοούμενοι, συνδικαλιστές, αριστεριστές, δεν μετράει. Το ζήτημα είναι η διαμόρφωση του κοινωνικού νου μέσω της τηλεόρασης, των μεγάλων εφημερίδων και της διαφήμισης. Στη διαφήμιση βρίσκεται η κυρίως δύναμη του Μπερλουσκόνι. Η Mediaset ελέγχει ουσιαστικά την τηλεόραση, αλλά και ολόκληρο το σύστημα διαφήμισης. Έτσι μετά τη νίκη της Forza Italia, η Mediaset παίρνει όλο και περισσότερο στα χέρια της την αγορά της διαφήμισης και η RAI, η κρατική τηλεόραση, χάνει. Η Mediaset είναι η μόνη επιχείρηση που σημείωσε τεράστια κέρδη τα τελευταία 5 χρόνια, που ήταν δραματικά για την ιταλική οικονομία. Και αυτό γιατί ελέγχει την τηλεόραση και τη διαφήμιση.

Το 2002 αρχίσαμε να σκεφτόμαστε τι θα μπορούσαμε να κάνουμε, όταν φασίστες, ρατσιστές και μαφιόζοι έχουν πάρει την εξουσία, και τη χρησιμοποιούν όχι μόνο για οικονομικούς σκοπούς, αλλά και για τη δημιουργία ενός είδους καθεστώτος. Τη δεκαετία του '90 δούλευα για την κρατική τηλεόραση. Ένα μήνα μετά τη νίκη του Μπερλουσκόνι ουσιαστικά απολύθηκα από τη RAI. Εγώ ήμουν συνεργάτης και όχι υπάλληλος, αλλά και πολλοί υπάλληλοι απολύθηκαν με διάφορες δικαιολογίες. Είναι χαρακτη-

ριστική η περίπτωση του Μικέλε Σαντόρο. Ένας παλιός μαρξιστής, πολύ αγαπητός και με μεγάλο κοινό. Αλλά ήταν μεγάλος εχθρός του Μπερλουσκόνι. Λίγο πριν τις εκλογές είχε έρθει σε αντιπαράθεση μαζί του ζωντανά στην τηλεόραση. Όταν ο τελευταίος πήρε την εξουσία ανακοίνωσε δημόσια πως ο Μικέλε Σαντόρο είναι εγκληματίας, και ότι δεν τον θέλει στην τηλεόρασή του. Την επόμενη μέρα ο Μικέλε Σαντόρο διώχθηκε από την κρατική τηλεόραση.

Απέναντι λοιπόν σ' αυτή την κατάσταση είχαμε την ιδέα του Telestreet. Ξέρετε, η κεραία στη ταράτσα σας είναι δέκτης, αλλά αν αλλάξετε κάτι σ' αυτή, μπορεί να γίνει πομπός. Επίσης στο εμπόριο κυκλοφορούν μικροί αναμεταδότες, για τις περιοχές όπου το σήμα φτάνει δύσκολα. Δημιουργήσαμε λοιπόν ένα σύστημα με μικρούς πομπούς, που εξέπεμπαν σε μια περιοχή 300-400 μέτρων. Ξεκινήσαμε από ένα σημείο στο κέντρο της Μπολόνια, και οι γείτονες μπορούσαν να λάβουν το σήμα. Έτσι ξεκίνησε ένα δίκτυο μικρο-τηλεόρασης, σε γειτονιές και δρόμους, όπου οι άνθρωποι είναι δέκτες αλλά ταυτόχρονα μπορούν να γίνουν και παραγωγοί προγράμματος. Έτσι, πέρα από το να παρακολουθούν, οι θεατές κλήθηκαν να δημιουργήσουν και να πολλαπλασιάσουν τα μέσα μιντιακής δραστηριότητας σε κάθε γειτονιά. Δημιουργήσαμε ένα site, το www.ngvision.org, που αποτέλεσε το σημείο συνάντησης των διαφορετικών Telestreet. Ο καθένας μπορούσε να τραβήξει ένα βίντεο και να το ανεβάσει στη διεύθυνση, απ' όπου μπορούσαν να το χρησιμοποιήσουν οι διάφοροι παραγωγοί των Telestreet. Αυτά ξεκίνησαν τον Ιούνιο του 2002 στη Μπολόνια, και ο αριθμός τους αυξήθηκε ραγδαία τους επόμενους μήνες. Κάποια από αυτά τα έκλεισε η αστυνομία, στο Παλέρμο, στη Σικελία, αλλά γενικότερα μπόρεσε να λειτουργήσει ευρέως για περίπου δύο χρόνια. Η μεγαλύτερη στιγμή του δικτύου ήταν το Φεβρουάριο του 2003, με τις μεγάλες αντιπολεμικές κινητοποιήσεις. Το 2004, και για ευνόητους λόγους, το δίκτυο άρχισε να μικραίνει. Είναι δύσκολο να κρατάς έναν τηλεοπτικό σταθμό. Χρειάζεται χρήματα, χρόνο και ενέργεια. Εμείς εκπέμπαμε για μία ώρα κάθε μέρα, χωρίς καθόλου χρήματα. Αλλά αυτό δεν μπορούσε να συνεχιστεί για πολύ. Σήμερα κάποια Telestreet υπάρχουν στη Νάπολη, στο Μιλάνο και αλλού, αλλά ο χαρακτήρας τους έχει αλλάξει. Δεν είναι πια μέσα ακτιβισμού, αλλά μιντιακής τέχνης. Μερικές φορές διοργανώνονται δημόσιες εκπομπές στο δρόμο και σε πλατείες. Δεν είναι πια ένα μέσο

καθημερινής επικοινωνίας.

Καταρχήν μπορούμε να δούμε το Telestreet σαν μία πράξη αποκήρυξης και διαμαρτυρίας ενάντια στη δικτατορία των ΜΜΕ. Επιπλέον αποτέλεσε τη σύνδεση μεταξύ τηλεόρασης και διαδικτύου. Και μ' αυτή την έννοια μπορούμε να το δούμε ως κάτι καινούριο, ως το ξεκίνημα μιας διαδικασίας που το indymedia είχε ξεκινήσει, με την προβολή βίντεο στο δίκτυο. Το Telestreet έχει δύο χαρακτηριστικά: από τη μία, τη διάχυση των βίντεο μέσω του διαδικτύου, και από την άλλη τη σχέση με τη γειτονιά και τους ανθρώπους στο δρόμο. Για παράδειγμα, στο ξεκίνημά του, το στούντιο του Orfeo tv (το κανάλι της Μπολόνια) βρισκόταν δίπλα στο δρόμο, και η κάμερα έβλεπε μέσα από τη τζαμαρία, έξω στο δρόμο, τους ανθρώπους που πηγαινοέρχονταν, που έμπαιναν για να χαιρετήσουν. Μπορεί κάποιος να μιλούσε, αλλά η πραγματικότητα από πίσω ήταν ο δρόμος. Αυτή η ένωση της πραγματικής ζωής της γειτονιάς και της εικονικής επικοινωνίας μέσω του διαδικτύου αποτέλεσε το στρατηγικό μας πείραμα.

Για τα σημερινά ανταγωνιστικά υποκείμενα και τον πολιτικό τους χώρο

Το κοινωνικό πεδίο των καινούριων υποκειμενικοτήτων είναι κατά τη γνώμη μου η διανοητική εργασία. Μία συλλογική διάνοια που εργάζεται σε δίκτυο. Από τηλεφωνικά κέντρα, μέχρι το παγκόσμιο δίκτυο φυσικής παραγωγής και παραγωγής πληροφοριών. Ήμουν σίγουρος για ένα διάστημα πως το κίνημα που ξεκίνησε στο Σιάτλ ήταν ένα κίνημα αυτοοργάνωσης της διανοητικής εργασίας και γενικότερα της γνώσης και της ελευθερίας της από το κεφάλαιο. Αυτός ήταν ο στρατηγικός άξονας υποκειμενοποίησης για εκείνη την περίοδο. Τα τελευταία δύο χρόνια άρχισα να πιστεύω πως όντως αυτή είναι η στρατηγική διαδικασία που λαμβάνει χώρα. Αυτό που συμβαίνει τώρα όμως είναι ένα διαφορετικό φαινόμενο, είναι η καταστροφή της ψυχής της κοινωνικής υποκειμενικότητας. Αυτό που αποκαλούμε επισφάλεια δεν αναφέρεται τόσο στην εργασία ή στην παραγωγή αλλά στην επισφάλεια της κοινωνικής σχέσης μέσα στη διανοητική εργασία. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει κάποιο σημείο κοινωνικής συνέχειας της εργασίας. Έχουμε μία αποικιοποίηση του κοινωνικού εγκε-

φάλου και ο πνευματικός χρόνος γίνεται το πεδίο της εκμετάλλευσης. Το σώμα δεν μετράει. Κοινωνικά δεν υπάρχει, τους είναι αδιάφορο. Αυτό που θέλουν είναι ο χρόνος και το μυαλό μας. Αυτή είναι σήμερα η σχέση μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας. Ως αποτέλεσμα, η κοινωνία γίνεται όλο και πιο σχιζοφρενική στη σχέση της μεταξύ σώματος και νου. Γινόμαστε λοιπόν επισφαλείς στην καθημερινότητά μας επειδή ο κοινωνικός ιστός έχει κατακερματιστεί, έχει διαλυθεί. Βεβαίως και το κεντρικό πρόβλημα είναι η εργασία. Αυτό που θέλει το κεφάλαιο είναι να ρουφήξει το χρόνο μας και να παραμερίσει το σώμα. Δεν ενδιαφέρεται πια γι' αυτό, γιατί δεν χρειάζεται άτομα. Αυτό που χρειάζεται είναι χρόνος. Έτσι δεν νιώθουμε καμία συνέχεια στις κοινωνικές μας σχέσεις με τους άλλους εργαζόμενους, γιατί δεν είμαστε κοντά τους. Μένουμε μαζί για λίγο και μετά τελειώνει. Αυτό δημιουργεί μια γενικότερη απομόνωση και αποκοινωνικοποίηση, χωρίς να χρειάζεται την ίδια στιγμή να είμαστε μόνοι. Το κεφάλαιο μας έχει δώσει τα εργαλεία ώστε να μας βρίσκει οποιαδήποτε στιγμή. Το κινητό είναι ένα μέσο συγκέντρωσης της διανοητικής εκμετάλλευσης. Από τη μια πλευρά είμαστε τελείως αποκοινωνικοποιημένοι. Δεν έχουμε σχέσεις με τους φίλους και τους συναδέλφους μας. Από την άλλη είμαστε υπερκοινωνικοποιημένοι μέσω της διαρκούς διαθεσιμότητάς μας για εργασία. Ο χρόνος μας δεν είναι πια ανθρώπινος – φυσικός, ερωτικός, πολιτιστικός, ιστορικός – αλλά μόνο παραγωγικός. Ενώ είμαστε ελεύθεροι, ο χρόνος μας είναι σκλάβος. Αλλά τι είναι η ζωή μας χωρίς το χρόνο μας; Το πραγματικό πρόβλημα των σημερινών προλετάρων είναι ότι δεν έχουν χρόνο. Το ακούμε πια παντού: «δεν έχω χρόνο». Τι σημαίνει; Είναι παρανοϊκό οι άνθρωποι να λένε πως δεν έχουν χρόνο, αλλά το νόημα αυτής της δήλωσης είναι πολύ πιο βαθύ. Είμαστε λοιπόν ελεύθεροι αλλά δεν έχουμε χρόνο. Η γλώσσα όμως χρειάζεται χρόνο. Τα συναισθήματα, η αγάπη, η πολιτική οργάνωση, όλα αυτά χρειάζονται χρόνο. Είμαστε ελεύθεροι αλλά είμαστε ένα τίποτα! Αυτό είναι το παράδοξο που διαβρώνει την ικανότητα αυτοοργάνωσης. Ως παράδειγμα μπορούμε να δούμε τα πρόσφατα κινήματα. Τον Οκτώβριο στα σχολεία και τα πανεπιστήμια της Ιταλίας υπήρχε ένα πραγματικό κίνημα. Και ενώ όλοι περίμεναν την ανάδυση νέων μορφών αγώνα, το όλο πράγμα κράτησε 15 μέρες! Τώρα κανείς δεν θέλει ν' ακούσει τίποτα γι' αυτό. Όλα αυτά τα χρόνια εκατοντάδες χιλιάδες κατέβαιναν στη Ρώμη τα απογεύματα του Σαββάτου για τεράστιες διαδηλώ-

σεις. Τη Δευτέρα το πρωί ο καθένας ήταν στη δουλειά του, στο σχολείο του κλπ. Αυτό δείχνει ότι δεν έχουμε πια τη δυνατότητα να βιώσουμε το χρόνο μας ως κάτι απτό, πραγματικό, ερωτικό, ως κάτι δικό μας. Δεν είναι πια δικός μας ο χρόνος. Η ζωή μας είναι κάτι πέρα από εμάς. Αυτό είναι η επισφάλεια, το precarity. Βεβαίως αυτό έχει σε μεγάλο βαθμό να κάνει με την επισφάλεια στην εργασία, αλλά το κυρίως πρόβλημα δεν είναι η δουλειά μας, αλλά η επισφάλεια των κοινωνικών μας σχέσεων.

Αυτό που με ενδιαφέρει αυτή τη στιγμή είναι η ψυχοπαθολογία της κοινωνικής ζωής στην εποχή της επισφάλειας. Ως ψυχοπαθολογία εννοώ την εξάπλωση συμπτωμάτων όπως ο πανικός, η κατάθλιψη, η σεξουαλική απάθεια, που είναι προβλήματα κοινωνικής σχέσης μέσα στο χρόνο. Ταυτόχρονα αυτή η ψυχοπαθολογία έχει πολιτικές συνέπειες. Οι άνθρωποι δεν μπορούν πια να έχουν μία αυτόνομη σχέση.

Το πρόβλημα πια δεν είναι απλά πολιτικό αλλά και βαθύτατα ψυχολογικό. Ο μιντιακός ακτιβισμός σήμερα πρέπει να βρει λύσεις στο ζήτημα της έμμεσης επαφής. Έχουμε χάσει την ικανότητα σύναψης άμεσων σχέσεων. Ας κάνουμε επιτέλους μία πραγματική χάρτινη εφημερίδα! Το ίντερνετ είναι υπέροχο αλλά έχει δύο προβλήματα. Δεν θα φτάσει στους εργαζόμενους, γιατί δεν μας γνωρίζουν και δεύτερον δεν μας φέρνει σε άμεση επαφή με αυτούς που θέλουμε να μιλήσουμε. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν ένα πείραμα στις αδιαμεσολάβητες σχέσεις. Η εφημερίδα δεν είναι απλώς λόγια. Είναι ότι πηγαίνεις στις 6.00 το πρωί στο χώρο εργασίας και δίνεις στους ανθρώπους ένα κομμάτι χαρτί που γράφει κάτι, οτιδήποτε! Δημιουργείται έτσι μία σχέση που έχει υποκείμενα. Γιατί δεν μιλάμε ποτέ με τους άλλους; Γιατί αναγκαζόμαστε να ζούμε χωρίς ερωτισμό στην καθημερινότητα; Γιατί είμαστε ανίκανοι να χαμογελάσουμε; Γιατί έχει γίνει η ζωή στις μητροπόλεις τόσο αηδιαστική και θλιβερή; Το πρόβλημα της θλίψης είναι κεντρικό στις ζωές των νέων σήμερα. Τη δεκαετία του '90, όταν η χρηματιστηριακή οικονομία βρισκόταν σε άνθιση, οι άνθρωποι έπαιρναν Prozac. Το Prozac ήταν ένα ισχυρό εργαλείο κοινωνικού ελέγχου. Με το τέλος του αιώνα εξαπλώθηκε ένα μαζικό φαινόμενο πανικού και κατάθλιψης. Αυτή ήταν η ρίζα της κρίσης τον Απρίλιο του 2000. Η κρίση της δικτυακής οικονομίας ήταν μία ψυχική κατάρρευση. Οι άνθρωποι που δημιούργησαν και λειτούργησαν τη δικτυακή οικονομία, ως εγκέφαλοι αλλά και ως προλετάριοι (εφόσον ήταν και μηχανικοί υπολογιστών

και προγραμματιστές κλπ.) είχαν την ίδια στιγμή την ψευδαίσθηση ότι ήταν καπιταλιστές. Αυτό όμως σημαίνει ότι 24 ώρες τη μέρα πρέπει να είναι έξυπνοι, παραγωγικοί και εργαζόμενοι. Έπρεπε λοιπόν να πάρουν Prozac, κοκαΐνη κλπ. Η κοινωνική οικονομία των ναρκωτικών είναι κομβικό σημείο στην ιστορία της διανοητικής εργασίας. Αν το μυαλό αποτελεί το κύριο εργαλείο της καπιταλιστικής παραγωγής, πρέπει να τραφεί με κάτι περισσότερο από γνώση. Ίσως με ναρκωτικά. Η ψυχοφαρμακολογία δεν είναι μόνο ο έλεγχος των ανθρωπίνων εγκεφάλων, αλλά και της διανοητικής εργατικής δύναμης.

Telestreet είναι και ο τίτλος ενός βιβλίου μου, που εκδόθηκε το 2003. Θέμα του είναι η σχέση της εξουσίας και της οικονομίας με την επικοινωνία και τα ΜΜΕ, και αφορά ιδίως τη δικτατορία των ΜΜΕ στην Ιταλία. Μιλά για τη σχέση του Μπερλουσκόνι με τη Μαφία κλπ. Πριν από ένα μήνα ασκήθηκε μήνυση εναντίον μου για δυσφήμιση. Στις 8 Μαρτίου έχω δικαστήριο. Αυτό αποτελεί μια φασιστική επίθεση κατά της ελευθερίας του λόγου και της κριτικής σκέψης. Δεν είναι κάτι πρωτοφανές στην Ιταλία. Εκατοντάδες έχουν διωχθεί για τις ιδέες τους τα τελευταία 5 χρόνια. Αλλά το καινούριο είναι πως διώκεται ένα βιβλίο, όχι μια εφημερίδα ή ένα κανάλι. Όχι δηλαδή πληροφορίες αλλά διανοητική κριτική. Και αυτό είναι μία εξαιρετικά φασιστική συμπεριφορά της ιταλικής κυβέρνησης. Ελπίζω ο Μπερλουσκόνι να χάσει στις εκλογές της 9ης Απριλίου, αλλά δεν νομίζω ότι αυτό θα είναι το τέλος της δικτατορίας στα ΜΜΕ. Αντίθετα πιστεύω πως τα χειρότερα έπονται.

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΣΗΜΕΡΑ;

Franco Berardi Bifo 09/2003

Υποκειμενοποίηση, Κοινωνική Σύνθεση, Άρνηση της Εργασίας

Δεν προτίθεμαι να κάνω ιστορική αναδρομή του κινήματος που ονομάζεται αυτονομία, αλλά θα προσπαθήσω να κατανοήσω την ιδιομορφία του μέσω μιας συνοπτικής προσέγγισης εννοιών όπως «άρνηση της εργασίας» και «ταξική σύνθεση».

Οι δημοσιογράφοι συχνά χρησιμοποιούν τον όρο "operaismo" -εργατισμός- για να ορίσουν το πολιτικό και φιλοσοφικό κίνημα που εμφανίστηκε στην Ιταλία τη δεκαετία του '60. Απεχθάνομαι αυτό τον όρο, γιατί περιορίζει τη πολυπλοκότητα της κοινωνικής πραγματικότητας στο δεδομένο της κεντρικότητας των βιομηχανικών εργατών – εργατριών μέσα στη κοινωνική δυναμική της ύστερης νεωτερικότητας. προέλευση αυτού του φιλοσοφικοπολιτικού κινήματος εντοπίζεται στα έργα των Mario Tronti, Romano Alquati, Raniero Panzieri, Toni Negri, και το κυρίαρχο θέμα του βρίσκεται στην απελευθέρωση από την Χεγκελιανή έννοια του υποκειμένου.

Στη θέση του ιστορικού υποκειμένου, όπως αυτό κληρονομήθηκε από τη Χεγκελιανή κληρονομιά, μιλάμε πια για τη διαδικασία υποκειμενοποίησης. Η υποκειμενοποίηση παίρνει την εννοιολογική θέση του υποκειμένου. Αυτή η εννοιολογική αλλαγή είναι πολύ κοντά στο σύγχρονο μετασχηματισμό του πεδίου της φιλοσοφίας, όπως αυτός προωθήθηκε από τον Γαλλικό μετα-δομισμό. Υποκειμενοποίηση αντί για υποκείμενο. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να επικεντρωθούμε όχι στη ταυτότητα, αλλά στη διαδικασία του γίνεσθαι. Αυτό σημαίνει επίσης ότι η έννοια της κοινωνικής τάξης δεν πρέπει να οράται ως μία οντολογική έννοια, αλλά μάλλον ως μία δια-υσματική έννοια.

Στο πλαίσιο της αυτόνομης σκέψης η έννοια της κοινωνικής τάξης επανακαθορίζεται ως μία επένδυση-της κοινωνικής επιθυμίας, εννοώντας τη κουλτούρα, τη σεξουαλικότητα, την άρνηση εργασίας.

Τις δεκαετίες του '60 και του '70, οι στοχαστές που έγραφαν σε περιοδικά όπως το "Classe operaia" (Εργατική Τάξη) και "Potere operaio" (Εργατική Εξουσία) δεν μιλούσαν για κοινωνικές επενδύσεις της επιθυμίας: μιλούσαν με ένα πιο Λενινιστικό τρόπο. Αλλά η φιλοσοφική τους σκέψη παρήγαγε μία σημαντική αλλαγή στο φιλοσοφικό σκηνικό, από την κεντρικότητα της εργατικής ταυτότητας στην αποκέντρωση της διαδικασίας υποκειμενοποίησης.

Ο Φελιξ Γκουαταρί, που συνάντησε τον εργατισμό μετά το '77 και συναντήθηκε με τους αυτόνομους στοχαστές μετά το '77, έδινε πάντα έμφαση στο ότι δεν πρέπει να μιλάμε για υποκείμενο αλλά για «διαδικασία υποκειμενοποίησης». Με αυτή τη προσέγγιση μπορούμε να καταλάβουμε την έννοια της «άρνησης της εργασίας».

Άρνηση της εργασίας δε σημαίνει τόσο το αυτονόητο γεγονός ότι οι εργάτες – εργάτριες δεν αρέσκονται στην εκμετάλλευση, αλλά κάτι περισσότερο. Σημαίνει ότι η καπιταλιστική αναδιάρθρωση, η τεχνολογική αλλαγή και ο γενικότερος μετασχηματισμός των κοινωνικών θεσμών δημιουργούνται ως προϊόν της καθημερινής δράσης της αποχής από την εκμετάλλευση, της απόρριψης της υποχρέωσης παραγωγής υπεραξίας και αύξησης της αξίας του κεφαλαίου – ταυτόχρονα μείωσης της αξίας της ζωής.

Δεν συμπαθώ τον όρο «εργατισμός» εξαιτίας αυτής της ασφυκτικά περιοριστικής κοινωνικής αναφοράς (operaî στα ιταλικά σημαίνει εργάτες), και θα προτιμούσα τον όρο «συνθετισμός»; "compositionism" (composition= σύνθεση, σύσταση). Η έννοια της κοινωνικής σύνθεσης ή της «ταξικής σύνθεσης» (που χρησιμοποιήθηκε ευρέως από την ομάδα των εν λόγω στοχαστών) προσεγγίζει περισσότερο τη χημεία παρά την ιστορία της κοινωνίας.

Μ' αρέσει η ιδέα ότι το περιβάλλον όπου λαμβάνει χώρα το κοινωνικό φαινόμενο δεν είναι η συμπαγής και βραχώδης ιστορική περιοχή της Χεγκελιανής παράδοσης, αλλά ένα χημικό περιβάλλον όπου η κουλτούρα, η σεξουαλικότητα, η αρρώστια και η επιθυμία πολεμούν αναμεταξύ τους,

συναντιούνται και ανακατεύονται αλλάζοντας συνεχώς το περιβάλλον. Αν χρησιμοποιήσουμε την έννοια της σύνθεσης, μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα το τι συνέβη στην Ιταλία τη δεκαετία του '70, αλλά και την ίδια την έννοια της αυτονομίας: όχι η δημιουργία ενός υποκειμένου, όχι η ταύτιση των ανθρώπων με συγκεκριμένο κοινωνικό πεπρωμένο, αλλά η συνεχής αλλαγή των κοινωνικών σχέσεων, της δημιουργίας και αποδόμησης σεξουαλικών ταυτοτήτων και της άρνησης της εργασίας.

Με αυτή την έννοια αυτονομία σημαίνει ότι η κοινωνική ζωή δεν εξαρτάται μόνο από την πειθαρχική ρύθμιση από τη πλευρά της οικονομικής εξουσίας, αλλά και από τις εσωτερικές ανακατατάξεις, αλλαγές και αποδομήσεις της διαδικασίας της αυτο- σύνθεσης της ζωντανής κοινωνίας. Ο αγώνας, η αποχή, η απαλλοτρίωση, το σαμποτάζ, και πολλοί άλλοι δρόμοι διαφυγής από το καπιταλιστικό σύστημα κυριαρχίας.

Αυτονομία είναι η ανεξαρτησία του κοινωνικού χρόνου από τη χρονικότητα του καπιταλισμού. Αυτή είναι και η έννοια της άρνησης της εργασίας. Άρνηση της εργασίας πολύ απλά σημαίνει: Δεν θέλω να πάω στη δουλειά γιατί προτιμώ να κοιμηθώ. Αυτή η τεμπελιά είναι η πηγή της ευφύιας, της τεχνολογίας, της προόδου. Αυτονομία είναι η αυτο-ρύθμιση του κοινωνικού κορμού μέσα στην ανεξαρτησία και την αλληλεπίδρασή του με τη πειθαρχική νόρμα.

Αυτονομία και Απορρύθμιση

Αυτή είναι μία άλλη πλευρά της αυτονομίας, που ελάχιστα έχει αναγνωριστεί ως τώρα. Η διαδικασία της αυτονόμησης των εργατών – εργατριών από τον πειθαρχικό τους ρόλο έχει προκαλέσει ένα κοινωνικό σεισμό που με τη σειρά του πυροδότησε την καπιταλιστική απορρύθμιση. Η απορρύθμιση που εισήχθη στο παγκόσμιο σκηνικό με τη περίοδο θάτσερ – Ρήγκαν, μπορεί να ιδωθεί ως η καπιταλιστική απάντηση στην αυτονόμηση από την πειθαρχική τάξη της εργασίας. Οι εργάτες και οι εργάτριες απαίτησαν ελευθερία από τους κανόνες του κεφαλαίου, και το κεφάλαιο με τη σειρά του έκανε το ίδιο, με αντίστροφο τρόπο. Η ελευθερία από την κρατική ρύθμιση έγινε οικονομικός δεσποτισμός πάνω στο κοινωνικό ιστό. Οι εργάτες ζήτησαν ελευθερία από την ισόβια φυλακή του βιομηχανικού εργοστασίου. Η απορρύθμιση απάντησε με την ελαστικοποίηση και τον

κατακερματισμό της εργασίας.

Το κίνημα της αυτονομίας της δεκαετίας του '70 πυροδότησε μία επικίνδυνη διαδικασία, μία διαδικασία που εξελίχθηκε από την κοινωνική άρνηση του καπιταλιστικού πειθαρχικού ελέγχου στην καπιταλιστική εκδίκηση, με τη μορφή της απορρύθμισης, της ελευθερίας της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας από το κράτος, της καταστροφής της κοινωνικής πρόνοιας, της μείωσης και της εξωτερίκευσης της παραγωγής, των περικοπών των κοινωνικών δαπανών, της απο – φορολόγησης, και τέλος της ελαστικοποίησης. Το κίνημα της αυτονόμησης στην ουσία πυροδότησε την αποσταθεροποίηση του κοινωνικού πλαισίου, ως αποτέλεσμα ενός αιώνα πίεσης από τη μεριά των συνδικάτων και του κρατικού παρεμβατισμού. Μήπως κάναμε ένα φοβερό λάθος; Θα 'ηρεπε να μετανιώσουμε για τις πράξεις του σαμποτάζ και της ανυπακοής, της αυτονομίας, της άρνησης της εργασίας που φαίνεται να έχουν προκαλέσει την καπιταλιστική απορύθμιση; Και βέβαια όχι.

Η κίνηση της αυτονομίας στη πραγματικότητα προκάλεσε τη κίνηση του κεφαλαίου, αλλά η διαδικασία της απορρύθμισης ήταν εγγεγραμμένη στην ερχόμενη καπιταλιστική μετα – βιομηχανική ανάπτυξη και εφαρμόστηκε στη τεχνολογική αναδόμηση και στην παγκοσμιοποίηση της παραγωγής.

Υπάρχει μία στενή σχέση μεταξύ της άρνησης της εργασίας, της πληροφοριοποίησης των εργοστασίων, των περικοπών, της εξαγωγής εργασιών και της ελαστικοποίησης της εργασίας. Αλλά αυτή η σχέση είναι πολύ πιο περίπλοκη από την σχέση αιτίου – αιτιατού. Η διαδικασία της απορρύθμισης ήταν αποτυπωμένη στην ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, επιτρέποντας τις καπιταλιστικές πολυεθνικές να απελευθερώσουν τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης.

Μία παρόμοια διαδικασία έλαβε χώρα στο πεδίο των ΜΜΕ την ίδια περίοδο.

Φέρτε στο νου σας τους ελεύθερους ραδιοφωνικούς σταθμούς της δεκαετίας του '70. Στην Ιταλία την εποχή εκείνη υπήρχε μονοπώλιο του κράτους και η ελεύθερη αναμετάδοση απαγορευόταν. Το '75 – '76 ένα

τι σημαίνει αυτονομία σήμερα;

σύνολο από μιντιακούς ακτιβιστές άρχισε να δημιουργεί μικρά ελεύθερα ραδιόφωνα όπως το ράδιο Alice στη Μπολόνια. Η παραδοσιακή αριστερά (το Ιταλικό ΚΚ κλπ) αποκήρυξε αυτούς τους ακτιβιστές, προειδοποιώντας τους ότι υπήρχε κίνδυνος να αποδυναμωθεί το δημόσιο σύστημα των ΜΜΕ και να ανοίξει η πόρτα σε ιδιωτικά ΜΜΕ.

Είχαν λοιπόν δίκιο αυτοί της παραδοσιακής κρατικιστικής αριστεράς; Δεν νομίζω, πιστεύω πως είχαν άδικο εκείνη την εποχή, γιατί το τέλος του κρατικού μονοπωλίου ήταν αναπόφευκτο, και η ελευθερία της έκφρασης είναι καλύτερη από τα συγκεντρωτικά ΜΜΕ. Η παραδοσιακή κρατικιστική αριστερά ήταν μια συντηρητική δύναμη, καταδικασμένη να ηττηθεί στη προσπάθειά της να διατηρήσει ένα παλιό πλαίσιο που δεν μπορούσε να επιβιώσει στη νέα τεχνολογική και πολιτιστική κατάσταση της μετα – βιομηχανικής μετάβασης.

Θα μπορούσαμε να πούμε το ίδιο και για το τέλος της Σοβιετικής Αυτοκρατορίας και του λεγόμενου «υπαρκτού – σοσιαλισμού». Όλοι ξέρουν ότι οι Ρώσοι ζούσαν μάλλον καλύτερα είκοσι χρόνια πριν, και ότι ο υποτιθέμενος εκδημοκρατισμός της Ρωσικής κοινωνίας συμπυκνώνεται ως τώρα στη καταστροφή της κοινωνικής πρόνοιας και στην απελευθέρωση ενός κοινωνικού εφιάλτη επιθετικού ανταγωνισμού, βίας και οικονομικής διαφθοράς. Αλλά η πτώση του σοβιετικού καθεστώτος ήταν αναπόφευκτη, γιατί η τάξη αυτή εμπόδιζε το δυναμικό της κοινωνικής επένδυσης των επιθυμιών, και επειδή το ολοκληρωτικό καθεστώς ευνούχιζε την πολιτιστική καινοτομία. Η διάλυση των κομμουνιστικών καθεστώτων ήταν εγγεγραμμένη στη κοινωνική σύνθεση της συλλογικής νοημοσύνης, στο φαντασιακό που δημιουργήθηκε από τα νέα παγκόσμια ΜΜΕ και της συλλογικής επένδυσης της επιθυμίας. Γι' αυτό η δημοκρατική διανόηση και οι πολιτιστικές δυνάμεις ανυπακοής πήραν μέρος στον αγώνα ενάντια στο σοσιαλιστικό καθεστώς, αν και γνώριζαν ότι ο καπιταλισμός δεν ήταν παράδεισος. Τώρα η απορρύθμιση μαίνεται στη πρώην σοβιετική κοινωνία, και οι άνθρωποι ζουν μια εκμετάλλευση, αθλιότητα και ταπείνωση χωρίς προηγούμενο. Αλλά αυτή η μετάβαση ήταν αναπόφευκτη και με έναν τρόπο πρέπει να ιδωθεί ως μία προοδευτική αλλαγή.

Απορρύθμιση δεν σημαίνει απλά την απελευθέρωση της ιδιωτικής πρω-

τοβουλίας από τον κρατικό παρεμβατισμό και τη μείωση των κοινωνικών δαπανών και της κοινωνικής πρόνοιας. Σημαίνει επίσης μία αυξανόμενη ελαστικοποίηση της εργασίας. Η πραγματικότητα της ελαστικής εργασίας είναι η άλλη πλευρά αυτής της απελευθέρωσης από την καπιταλιστική ρύθμιση. Δεν πρέπει να υποτιμούμε τη σχέση μεταξύ της άρνησης εργασίας και της ελαστικοποίησης που επακολούθησε.

Θυμάμαι πως μία από τις ισχυρές ιδέες του κινήματος της αυτονομίας τη δεκαετία του '70 ήταν η ιδέα ότι «η επισφάλεια είναι καλό πράγμα». Η επισφαλής εργασία είναι μια μορφή αυτονομίας από τη σταθερή και μόνιμη εργασία, που κρατά μια ζωή. Τη δεκαετία του '70 πολλοί άνθρωποι συνήθιζαν να δουλεύουν για λίγους μήνες, μετά να ταξιδεύουν, και να ξαναγυρνούν για λίγο στη δουλειά. Αυτό ήταν δυνατό την εποχή της σχεδόν πλήρους απασχόλησης και μιας γενικότερης εξισωτικής κουλτούρας. Αυτή η κατάσταση επέτρεψε τους ανθρώπους να δουλεύουν για δικό τους συμφέρον και όχι για το συμφέρον του κεφαλαίου, αλλά προφανώς δεν μπορούσε να λειτουργήσει για πάντα. Έτσι η νεοφιλελεύθερη επίθεση της δεκαετίας του '80 θα αντέστρεφε το συσχετισμό δυνάμεων

Η απορρύθμιση και η ελαστικοποίηση της εργασίας ήταν το αποτέλεσμα και η αντιστροφή της αυτονομίας των εργατών. Αυτό πρέπει να το γνωρίζουμε όχι μόνο για ιστορικούς λόγους. Αν θέλουμε να καταλάβουμε τι πρέπει να γίνει σήμερα, στην εποχή της πλήρως ελαστικοποιημένης εργασίας, πρέπει να καταλάβουμε πως επετεύχθη η καπιταλιστική ιδιοποίηση της κοινωνικής επιθυμίας.

Η Άνοδος και η Πτώση της Συμμαχίας της Γνωστικής Εργασίας και του Ανασυνδυαστικού Κεφαλαίου

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, οι μηχανές έγιναν ηλεκτρονικές, ενώ οι σημαντικότεροι κύκλοι της παραγωγής απέκτησαν διανοητικό και άυλο χαρακτήρα, και αυτό έπαιξε ζωτικό ρόλο στην ελαστικοποίηση της εργασίας.

Η εισαγωγή των νέων ηλεκτρονικών τεχνολογιών και η πληροφοριοποίηση του κύκλου παραγωγής, άνοιξε το δρόμο στη δημιουργία ενός παγκό-

σμιου δικτύου πληροφορικής παραγωγής , απο-εδαφικοποιημένου, αποτοπικοποιημένου και απρόσωπου. Το υποκείμενο της εργασίας μπορεί όλο και περισσότερο να ταυτιστεί με το παγκόσμιο δίκτυο πληροφορικής παραγωγής .

Οι βιομηχανικοί εργάτες και εργάτριες αρνούνταν διαρκώς το ρόλο τους στο εργοστάσιο, απελευθερώνοντας τους εαυτούς τους από τη καπιταλιστική κυριαρχία. Η συνθήκη αυτή όμως οδήγησε τους καπιταλιστές να επενδύσουν σε τεχνολογίες που θα μείωναν τον απαιτούμενο αριθμό εργατικών χεριών και επίσης θα άλλαζαν τη τεχνική σύνθεση της παραγωγικής διαδικασίας, έτσι ώστε να διαλύσουν την ισχυρή οργάνωση των βιομηχανικών εργατών – εργατριών και να δημιουργήσουν μία πιο ελαστική οργάνωση της εργασίας

Η απούλοποίηση της εργασίας είναι η μία πλευρά της κοινωνικής αλλαγής των μορφών παραγωγής. Η πλανητική παγκοσμιοποίηση είναι η άλλη πλευρά. Η απούλοποίηση και η παγκοσμιοποίηση είναι αλληλοσυμπληρούμενες και αλληλοβοηθούμενες. Η παγκοσμιοποίηση έχει όντως την υλική πλευρά της, γιατί η βιομηχανική εργασία δεν εξαφανίζεται στη μετα – βιομηχανική εποχή αλλά μεταναστεύει προς τις γεωγραφικές ζώνες όπου υπάρχει ελλιπή ρύθμιση των συνθηκών εργασίας και χαμηλές αμοιβές.

Στο τελευταίο τεύχος του περιοδικού «Εργατική Τάξη», το 1967, ο Μάριο Τρόντι έγραψε: «το πιο σημαντικό φαινόμενο των επόμενων δεκαετιών θα είναι η ανάπτυξη της εργατικής τάξης σε πλανητική κλίμακα». Αυτή η εκτίμηση δεν βασίστηκε σε μία ανάλυση της καπιταλιστικής διαδικασίας παραγωγής, αλλά στη κατανόηση του μετασχηματισμού της κοινωνικής σύνθεσης της εργασίας. Η παγκοσμιοποίηση και η πληροφοριοποίηση μπορούσαν να προβλεφθούν ως αποτέλεσμα της άρνησης της εργασίας στις δυτικές καπιταλιστικές χώρες. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες του 20ου αιώνα γίναμε μάρτυρες μίας συμμαχίας του ανασυνδυαστικού κεφαλαίου και της γνωστικής εργασίας. Ανασυνδυαστικοί είναι εκείνοι οι τομείς που δεν είναι στενά συνδεδεμένοι με μια συγκεκριμένη βιομηχανική εφαρμογή, αλλά που μεταφέρονται εύκολα από το ένα μέρος στο άλλο, από τη μία εφαρμογή στην άλλη, από τον ένα τομέα οικονομικής δραστηριότητας στον άλλο κ.ο.κ. Το κεφάλαιο που έχει το κεντρικό ρόλο

στη πολιτική και τη κουλτούρα της δεκαετίας του '90 είναι το ανασυνδυαστικό - χρηματιστηριακό.

Η συμμαχία της γνωστικής εργασίας και του ανασυνδυαστικού κεφαλαίου είχε σημαντικές πολιτιστικές συνέπειες, και κυρίως την ιδεολογική ταύτιση της εργασίας και της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας. Οι εργαζόμενοι είδαν τους εαυτούς τους ως αυτό – απασχολούμενους, κάτι όχι τελείως ψεύτικο στην ψηφιακή εποχή, όπου ο διανοητικός εργάτης μπορούσε να δημιουργήσει τη δική του επιχείρηση, συνεισφέροντας μόνο τη πνευματική του δύναμη (μία ιδέα, ένα πρόγραμμα, μία φόρμουλα). Αυτή ήταν η περίοδος που ο Γκεερτ Λόβινκ όρισε ως dotcommania (στο εκπληκτικό βιβλίο του «Σκοτεινό Νήμα»). Τι ήταν η dotcommania; Εξαιτίας της μαζικής συμμετοχής στο κύκλο των οικονομικών επενδύσεων τη δεκαετία του '90, προκλήθηκε μία τεράστια διαδικασία αυτό – οργάνωσης των διανοητικών παραγωγών. Οι διανοητικοί εργάτες επένδυσαν την εμπειρία, τη γνώση και τη δημιουργικότητά τους και βρήκαν στο χρηματιστήριο τα μέσα για να δημιουργήσουν επιχειρήσεις. Για αρκετά χρόνια, αυτή η επιχειρηματική μορφή έγινε το σημείο συνάντησης του ανασυνδυαστικού κεφαλαίου και της πολύ παραγωγικής γνωστικής εργασίας. Η φιλελεύθερη και η ελευθεριακή ιδεολογία που κυριαρχούσε στην (Αμερικάνικη) κυβερνοκουλτούρα τη δεκαετία του '90 εξιδανίκευε το χρηματιστήριο παρουσιάζοντας το ως ένα αγνό περιβάλλον. Σ' αυτό το περιβάλλον, τόσο φυσικό όσο και ο αγώνας για την επιβίωση του ισχυρότερου, που κάνει εφικτή την εξέλιξη, η εργασία θα εύρισκε τα απαραίτητα μέσα για να αυτοαξιοποιηθεί και να γίνει επιχείρηση. Αν αφεθεί ελεύθερη, η δυναμική του δικτυωτού οικονομικού συστήματος αναπόφευκτα θα επέφερε οικονομικά οφέλη σε όλους, ιδιοκτήτες και εργαζόμενους, και εξαιτίας της όλο και λιγότερο αντιληπτής διαφοροποίησης ιδιοκτητών και εργαζομένων στον ψηφιακό παραγωγικό κύκλο. Αυτό το μοντέλο, που έγινε θεωρία από το Κέβιν Κέλυ και μεταμορφώθηκε από το περιοδικό Wired σε μία ηλεκτρονική φιλελεύθερη, αλαζονική και θριαμβευτική κοσμοθεωρία, χρεοκόπησε με την αρχή της νέας χιλιετίας, μαζί με τη νέα οικονομία και ένα μεγάλο μέρος της στρατιάς των αυτοαπασχολούμενων διανοητικών επιχειρηματιών του ψηφιακού κόσμου. Και χρεοκόπησε γιατί το μοντέλο μιας απόλυτα ελεύθερης αγοράς είναι ένα πρακτικό και θεωρητικό ψέμα. Αυτό που ο νεο-

φιλελευθερισμός πρεσβεύει μακροπρόθεσμα δεν είναι η ελεύθερη αγορά αλλά τα μονοπώλια. Ενώ η αγορά εξιδανικευόταν ως ένας ελεύθερος χώρος όπου οι γνώσεις, η εξειδίκευση και η δημιουργικότητα συναντιούνται, η πραγματικότητα έδειξε ότι οι μεγάλες ομάδες εξουσίας λειτουργούν με τρόπο διόλου ελευθεριακό και εισάγουν τεχνολογικούς αυτοματισμούς, επιβάλλοντας την ισχύ τους με το χρήμα και τα ΜΜΕ, και εν τέλει ληστεύουν αναίσχυντα τη μάζα των μετόχων και των γνωστικών εργατών.

Κατά το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '90, διεξήχθη μια πραγματική πάλη των τάξεων στο εσωτερικό του κυκλώματος των υψηλών τεχνολογιών. Η εξέλιξη του Διαδικτύου χαρακτηρίστηκε από αυτόν τον ανταγωνισμό. Το αποτέλεσμα όμως είναι ακόμη ασαφές. Σίγουρα η ιδεολογία μίας ελεύθερης και φυσικής αγοράς αποδείχτηκε απατηλή. Η ιδέα ότι η αγορά είναι ένα καθαρό περιβάλλον ισότιμου αγώνα ιδεών, προγραμμάτων, ο παραγωγικός χαρακτήρας και η χρησιμότητα των υπηρεσιών, διαλύθηκαν από τη πικρή αλήθεια του πολέμου των μονοπωλίων ενάντια στο πλήθος των αυτοαπασχολούμενων διανοητικών εργατών και των σχεδόν αξιολύπητων μικροεμπόρων.

Ο αγώνας για επιβίωση δεν κερδίσθηκε από τον καλύτερο και τον πιο πετυχημένο, αλλά από αυτόν που τράβηξε το όπλο του – το όπλο της βίας, της ληστείας. Της συστηματικής κλοπής, της παραβίασης όλων των νομικών και ηθικών επιταγών. Η συμμαχία Μπους – Γκέιτς «εκκαθάρισε» την αγορά, και σ' αυτό το σημείο τέλειωσε το στάδιο του εσωτερικού αγώνα της «εικονικής τάξης». Ένα κομμάτι της κατάφερε να εισέλθει στο τεχνο – στρατιωτικό σύμπλεγμα. Ένα άλλο (η πλειοψηφία) εξοστρακίστηκε από τις επιχειρήσεις και ωθήθηκε στη προλεταριοποίηση. Στο πολιτισμικό επίπεδο, αναδύονται οι συνθήκες για την ταξική συνειδητοποίηση της διανοητικής εργατικής τάξης, και αυτό είναι το σημαντικότερο φαινόμενο των ερχόμενων χρόνων, που θα μπορούσε να προσφέρει το κλειδί της λύσης μπροστά στη καταστροφή.

Οι δικτυακές εταιρίες ήταν το κοινωνικό εργαστήριο ενός παραγωγικού μοντέλου και μιας αγοράς. Στο τέλος η αγορά κατελήφθη και στραγγαλίστηκε από τις πολυεθνικές, και η στρατιά των αυτοαπασχολούμενων και των τολμηρών μικροκαπιταλιστών καταληστεύθηκε και διαλύθηκε. Έτσι

Ξεκίνησε η νέα φάση: Οι ομάδες που κυριάρχησαν στο κύκλο της δικτυακής οικονομίας συμμαχούν με τη κυρίαρχη ομάδα της «παλιάς» οικονομίας (τη συμμορία του Μπους, με κυρίαρχες τη στρατιωτική και πετρελαϊκή βιομηχανία), και αυτή η φάση σηματοδοτεί ένα μπλοκάρισμα του σχεδίου της παγκοσμιοποίησης. Ο νεοφιλελευθερισμός παρήγαγε την ίδια του την άρνηση, και αυτοί που ήταν οι πιο ενθουσιώδεις θιασώτες έγιναν τα περιθωριοποιημένα θύματά του.

Με το κραχ της δικτυακής οικονομίας, η γνωστική εργασία διαχωρίστηκε από το κεφάλαιο. Οι «ψηφιακοί βιοτέχνες», που είχαν την αίσθηση του αυτοαπασχολούμενου τη δεκαετία του '90, καταλαβαίνουν σταδιακά ότι εξαπατήθηκαν και ληστεύτηκαν, και αυτό θα δημιουργήσει τις συνθήκες για μια νέα συνειδητοποίηση των γνωστικών εργατών – εργατριών. Θα διαπιστώσουν ότι ενώ είχαν όλη την παραγωγική δύναμη που χρειαζόταν, οι καρποί τους κλάπηκαν από μία μειοψηφία άσχετων κερδοσκόπων που το μόνο που ξέρουν είναι να χειρίζονται την νομική και οικονομική πλευρά της παραγωγικής διαδικασίας. Η μη παραγωγική μερίδα της «εικονικής τάξης», οι δικηγόροι και οι λογιστές, καρπώνονται την διανοητική υπεραξία των φυσικών επιστημόνων, των μηχανικών, των χημικών, των συγγραφέων, και των χειριστών των μέσων επικοινωνίας. Αλλά μπορούν να αποκοπούν από το νομικό και οικονομικό κάστρο του σημειοκαπιταλισμού και να κτίσουν μία άμεση σχέση με την κοινωνία, με τους χρήστες: τότε ίσως η διαδικασία της αυτόνομης αυτοοργάνωσης της διανοητικής εργασίας θα ξεκινήσει. Οι βάσεις έχουν ήδη μπει με τον μιντιακό ακτιβισμό και τη δημιουργία μεταναστευτικών δικτύων αλληλεγγύης.

Έπρεπε να περάσουμε το δικτυακό καθαρτήριο, μέσα από τη ψευδαίσθηση της ένωσης της εργασίας με τη καπιταλιστική επιχείρηση, και μετά μέσα από τη κόλαση της ύφεσης και του διαρκούς πολέμου, ώστε να δούμε το πρόβλημα ξεκάθαρα: από τη μία, ένα παρασιτικό σύστημα οικονομικής συσσώρευσης και ιδιωτικοποίησης της κοινής γνώσης, κληρονομιά της παλιάς βιομηχανικής οικονομίας. Από την άλλη, η παραγωγική εργασία όλο και περισσότερο αποτυπώνεται στις άυλες λειτουργίες της κοινωνίας. Η γνωστική εργασία αρχίζει να βλέπει τον εαυτό της ως τάξη, και δημιουργεί θεσμούς γνώσης, δημιουργίας, φροντίδας, επινοητικότητας και μόρφωσης που είναι αυτόνομοι από το κεφάλαιο.

Κατακερματισμός, Απελπισία και Αυτοκτονία

Στη δικτυακή οικονομία, η ελαστικότητα έχει εξελιχθεί σε μία μορφή κατακερματισμού της εργασίας. Κατακερματισμός σημαίνει κομμάτισμα της δραστηριότητας μέσα στο χρόνο. Ο εργάτης – η εργάτρια δεν υπάρχει πια ως άτομο. Είναι απλά ένας ανταλλάξιμος παραγωγός μικροσκοπικών θραυσμάτων μιας ανασυνδυαστικής σημειοδοσίας μέσα στον αέρα του δικτύου. Το κεφάλαιο δεν πληρώνει πια για τη μακροχρόνια διαθεσιμότητα του εργαζόμενου προς εκμετάλλευση, δεν πληρώνει πια ένα μισθό που θα καλύπτει ολόκληρο το εύρος των οικονομικών αναγκών ενός εργαζόμενου. Ο εργάτης (μία μηχανή που κατέχει έναν εγκέφαλο και που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ένα κομμάτι χρόνου) πληρώνεται για τη συγκεκριμένη επίδοσή του. Ο χρόνος εργασίας γίνεται κατακερματισμένος και κυψελωτός. Κυψέλες χρόνου πωλούνται στο δίκτυο, και οι εταιρείες μπορούν να αγοράσουν τόσες όσες χρειάζονται. Το κυψελωτό (κινητό) τηλέφωνο είναι το εργαλείο που καθορίζει επακριβώς τη σχέση μεταξύ του κατακερματισμένου εργάτη – εργάτριας και του ανασυνδυαστικού κεφαλαίου.

Η χρηματιστηριακή εργασία είναι ένας ωκεανός μικροσκοπικών θραυσμάτων χρόνου, και κυψελοποίηση είναι η ικανότητα να ανασυνδυάζονται θραύσματα χρόνου μέσα στα πλαίσια ενός ημι – προϊόντος. Το κινητό τηλέφωνο είναι το εργαλείο που ορίζει κατά τον καλύτερο τρόπο τη σχέση διανοητικής εργασίας και ανασυνδυαστικού κεφαλαίου

Αυτό είναι το αποτέλεσμα της ελαστικοποίησης και του θρυμματισμού της εργασίας: αυτό που παλαιότερα ήταν η αυτονομία και η πολιτική ισχύς της εργατικής δύναμης τώρα έγινε απόλυτη εξάρτηση της διανοητικής εργασίας από τη καπιταλιστική οργάνωση του παγκόσμιου δικτύου. Αυτό αποτελεί τον πυρήνα της δημιουργίας του σημειοκαπιταλισμού. Αυτό που κάποτε ήταν η άρνηση εργασίας έγινε τώρα εξάρτηση των συναισθημάτων και της σκέψης από τη ροή πληροφοριών. Και το αποτέλεσμα είναι μία νευρική κρίση που προσβάλλει τον παγκόσμιο νου και προκαλεί αυτό που λέμε ψηφιακό κραχ (dotcom crash).

Το dotcom crash και η κρίση του μαζικού χρηματοοικονομικού καπιταλισμού μπορούν να ιδωθούν ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης της οικονομικής επένδυσης της κοινωνικής επιθυμίας. Χρησιμοποιώ τον όρο κατάρρευση όχι με μεταφορικό τρόπο, αλλά ως μία ιατρική περιγραφή του τι συμβαίνει στον δυτικό νο. Χρησιμοποιώ τον όρο κατάρρευση ώστε να εκφράσω ένα παθολογικό κραχ του ψυχο – κοινωνικού οργανισμού. Κατά την περίοδο αμέσως μετά τις πρώτες ενδείξεις του οικονομικού κραχ, τους πρώτους μήνες του 21ου αι., γίναμε μάρτυρες ενός ψυχοπαθολογικού φαινομένου: της κατάρρευσης του παγκόσμιου νο. Βλέπω την παρούσα οικονομική ύφεση ως παρενέργεια μιας ψυχικής κατάθλιψης. Η έντονη και παρατεταμένη επένδυση της επιθυμίας και των πνευματικών και λιβιδινικών ενεργειών στην εργασία, έχει δημιουργήσει το ψυχολογικό υπόστρωμα για την κατάρρευση που τώρα επικρατεί στο πεδίο της οικονομικής κρίσης, στο πεδίο της στρατιωτικής επιθετικότητας και της αυτοκτονικής τάσης.

Η οικονομία της φροντίδας είναι ένα σημαντικό κεφάλαιο στα πρώτα χρόνια του νέου αιώνα. Οι εικονικοί εργάτες έχουν όλο και λιγότερο χρόνο για φροντίδα, εμπλέκονται σε μία αυξανόμενη ποσότητα διανοητικών εργασιών και δεν έχουν χρόνο να αφιερώσουν στην ίδια τους τη ζωή, στον έρωτα, τη τρυφερότητα και την αγάπη. Έτσι, παίρνουν Βιάγκρα γιατί δεν έχουν χρόνο για προκαταρκτικά.

Η κυψελοποίηση έχει κατά κάποιο τρόπο καταλάβει ολόκληρη τη ζωή. Το αποτέλεσμα είναι η ψυχοπαθολογικοποίηση των κοινωνικών σχέσεων. Τα συμπτώματα είναι προφανή: εκατομμύρια κουτιά Πρόζακ πωλούνται κάθε μήνα, επιδημία διαταραχών λόγω έλλειψης φροντίδας στους νέους, η εξάπλωση ναρκωτικών όπως το Ριταλιν στους μαθητές, και μια συνεχώς εξελωνόμενη επιδημία πανικού...

Τα πρώτα χρόνια της νέας χιλιετίας φαίνεται να κυριαρχούνται από ένα κύμα ψυχοπαθούς συμπεριφοράς. Το αυτοκτονικό φαινόμενο εξαπλώνεται μακράν πέρα από τα σύνορα του Ισλαμικού φονταμενταλισμού. Από την 11η Σεπτέμβρη και μετά, η αυτοκτονία αποτελεί τη κυρίαρχη πολιτική πράξη στο παγκόσμιο πολιτικό σκηνικό.

Η επιθετική αυτοκτονία δεν πρέπει να ιδωθεί ως ένα απλό φαινόμενο απελπισίας και επιθετικότητας, αλλά και ως μία διακήρυξη τέλους. Το κύμα αυτοκτονιών φαίνεται να δηλώνει ότι ο χρόνος τελείωσε για το ανθρωπινό γένος, και η απελπισία έχει γίνει ο κυρίαρχος τρόπος σκέψης για το μέλλον.

Και τώρα τι; Δεν έχω απάντηση. Το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι αυτό που ήδη κάνουμε: η αυτοοργάνωση της διανοητικής εργασίας είναι ο μόνος τρόπος να υπερβούμε το ψυχοπαθητικό παρόν. Δεν νομίζω ότι ο κόσμος μπορεί να κυβερνηθεί από τη λογική. Η Ουτοπία του Διαφωτισμού έχει αποτύχει.

Η διαδικασία της δημιουργίας του δικτύου είναι τόσο περίπλοκη που δεν μπορεί να κυβερνηθεί από την ανθρώπινη λογική. Ο παγκόσμιος νους είναι πολύ περίπλοκος για να γίνει κατανοητός και να ελεγχθεί από τοπικούς αποκεντρωμένους εγκεφάλους. Δεν γνωρίζουμε, δεν μπορούμε να ελέγξουμε, ούτε να κυβερνήσουμε όλη την ισχύ του παγκόσμιου νου. Αλλά μπορούμε να ελέγξουμε τη διαδικασία της δημιουργίας ενός κόσμου κοινωνικότητας.

Αυτό είναι η αυτονομία σήμερα.

Ενδιαφέρουσες ιστοσελίδες από το ανταγωνιστικό κίνημα στην Ιταλία

- chainworkers

<http://www.chainworkers.org/>
η μιλανέζικη ομάδα που εγκαινίασε την Ευροπρωτομαγιά. (αναλύσεις, έντυπο υλικό, graphics, stencils, μουσικές, βιοπολιτικά παιχνίδια)

- Serpica Naro

<http://www.serpicanaro.com/>
η cult φιγούρα –social media- της διάσημης αγγλο-ιαπωνίδας σχεδιάστριας μόδας που αναστάτωσε το Μιλάνο το τελευταίο χρόνο.

- Speciale moda pecaria

<http://www.chainworkers.org/modaprecaria/>
ο δικτυακός τόπος της μόδας των προκάριων, μεταστροφή των επίσημων site των οίκων μόδας

-Euromayday

<http://www.euromayday.org/>
το επίσημο site της Ευροπρωτομαγιάς (ηλεκτρονικές πορείες - netparade, τρανσγκέντερ παιχνίδια, κ.α.)

- San Precario

<http://www.sanprecario.info/>
«Είμαστε όλοι Προκάριο», το site του Άγιου Προκάριου

- Wu Ming

<http://www.wumingfoundation.com/>
Το site των Wu Ming, της αόρατης επανάστασης, συγγραφείς, καλλιτέχνες, μιντιακοί αντάρτες, hackers, όλοι οι απόγονοι του θρυλικού Luther Blisset, ενώνουν τις δυνάμεις τους και παρουσιάζουν πλούσιο υλικό σε βιβλία, έντυπα και ηχητικά ντοκουμέντα.

- Derive Approdi

<http://www.deriveapprodi.org/>
το site του ρωμαϊκού εκδοτικού οίκου και κινηματικού περιοδικού Derive Approdi.

- Republicart

<http://republicart.net/disc/precariat/index.htm>
Θεωρητικό διευρωπαϊκό ηλεκτρονικό περιοδικό, πλούσιο σε κείμενα πάνω στην επισφαλή εργασία, στο ηλεκτρονικό αντάρτικο και στην τέχνη της αντίστασης

- fibreculture

<http://journal.fibreculture.org/>
Ηλεκτρονικό περιοδικό με θέματα γύρω από την ψυχοπαθολογία της κοινωνικής ζωής, τις επικοινωνιακές και πληροφοριακές τεχνολογίες, την επισφαλή και διανοητική εργασία, την κατάρρευση της συλλογικής ευφυΐας.

- global project

<http://www.globalproject.info/>
Πλούσιος δικτυακός τόπος αντιπληροφόρησης και θεωρητικών αναλύσεων με δικτυακό ραδιόφωνο και τηλεόραση.

- Telestreet

www.radioalice.org/nuovatelestreet/
Ο ηλεκτρονικός τόπος του δικτύου των αυτοοργανωμένων τηλεοράσεων δρόμου

- New Global Vision

www.ngvision.org/
Η δικτυακή οπτική βάση-αρχείο της Telestreet, βασισμένη στην χρήση του ανοικτού και ελεύθερου λογισμικού.

- il pOstello

<http://postello.realityhacking.org/>
αυτοδιαχειριζόμενο ξενοδοχείο - κολεκτίβα στο Μιλάνο συστεγάζεται μαζί με άλλες κολεκτίβες στο κοινωνικό κέντρο Pergola Move στην γειτονιά Isola, επισκεφτείτε το.

